John Carter Brown.

BOUND BY. CECIL & LARKINS

P/2E/-

Bdg 8/-

FOR E.W. STIBBS

OUN

FOR

Nauis Stultorum: oft,

Der sotten schip

Verciert met hondert eñ.xv.schoone Figuren/ volghende hare beduydenissen/ eñ elck Passagie Morzaellijck int cort wtghelept: Waer inne men sien mach hoe menigherley Narren datter zijn.

Seer bequaem om te leeren het quaet van tgoet t'onderscheyden, om de Sonde te schouwen eñ deuchdelijck te leuen.

Eerst Ghemaeckt in Hoochduytsch deur M. Sebastiaen Brandt/ Doctoor inder Rechten.

THANTVVERPEN,
Ghedruckt opde Lombaerde Veste/ inden witten Hasewint/ by my Jan van Ghelen. 1584.

Met Gratie eñ Priuilegie.

Der Narren Schip.

DEr Narren Schip is mijnen name
Om dat ick alle die Sotten versame
Dus ben ick veel te seer gheladen,
Elck sal my vlien can ickt hen raden
Soo wie hier in compt om zijn behaghen,

Die Stierman vanden Schepe.

HOort hoort, ghy Sotten, ghy dwasen, ghy doren
Der Narren Schip wilt hem ghaen poren
Elck haeste hem, dier wilt inne varen.,
Men drinckter, men schinckter, men speelter op snaren
Men eyschter gheen ghelt, ten sy ten eynde
Met langhe te borghen, ick menighen scheynde.

Ian van Ghelen,

Tot den Chriſtelijcken Leſer.

AEngemerct dat alſo die wijſe ſcrijft, der ſotten ghetal is ſonder eynde, eñ om datmen die verkeerde niet lichtelijck bekeerẽ en can, eñ nochtans elck ſchuldich is na ſijn vermoghẽ ſijnen euen kerſten menſche te beriſpene, eñ t'onder wijſene alſt hẽ nut duncket, ſo heeft *M. Sebaſtianus Brant*, doctoor in decreten eñ waerdelijcke rechtẽ, eenen goeden middel vonden om die gecke, ſotte, dwaſe, doore, eñ onwijſe (die ic voor een neme) ſoetelijcken t'onderwijſene, met veel leeringẽ ghenomen wt der heyligher Schriftuerẽ eñ den geſcreuenẽ Rechten, die welcke hy niet ſtranghelijck noch hardelijck gelijck die Philoſophen plegen, maer genoechlijck alſo Eſopus zijn byſpelen eñ ſagen oft fabulen verteldt, ons gheeft ſprekende vã eenen Schepe dwelcke nae ſijn ouerlandtſche ſprake gheheeten is, der Narrenſchip dat is der Sotten ofte dwaſen Schip. Ende dat omme oorſaken. Eerſt om dat inder heyligher ſchri- tueren al die wereldt gheleken is, badt dat Meyr der ... Zee, ouermidts dat inde wereldt, noch inder Zee, gh... een ghe- ſtadicheydt, noch verſekerheydt en is, ende ... daer omme alſoo Sinte Hieronimus ſchrijft. Alle di... ter hauenen van ſalicheden gheraken willen, alſoo wy ... alle moeten willen ende niet anders wel connen gh... ewillen, moeten varen int Schip van onnooſelheden ..., daer wy metten heylighen doopſele inne gheſet werd...en, ofte nae dat wy daer wt gheuallen zijn, midts-gaders onſe groote ſonden, op die

plancke van penitentien. Maer leyder weynich ende dunne ghesaeyt zijn, sy die in onnooselheden blijuen ofte ghewarighe penitentie doen, ende daeromme zijn die sotten ouertallijck. Ten anderen omme der sorchelijckheydt wille, want alsoo Iuuenalis schrijft, int schip en zijn wy maer drie vingeren berts vander doot, dat is van verdrincken, ende die int Narre schip varen zijnder noch naerder, want sy alsoo verre alst in hem lieden in alle doot zijn die in dootlijcke sonden zijn, ende en connen sonder sonderlinghe gracie Godts nimmermeer verrijsen vander doot der sielen, hoe wel dat Godt sijn gracie niemant en weyghert, alsoo langhe als hy noch leeft. Ende hier om seydt Hieronimus. Leest ghy ende herleest al dat ghesproken oft gheschreuen is, ghy en sult niet vreeselijcker noch ontsinnelijcker vinden, dan te leuen also ghi niet en soudt willen steruen. VVant alsoo Seneca spreeckt, niemandt en heeft Godt soo te vriende, dat hy versekert sy noch morghen te leuene. Ten derden om der menichten wille, die eer int schip dan in waghenen ouer varen. Om dies wille dan dat voorseyde schip niet om dat wy daer inne gaē soudē, maer om te vlien ghemaeckt is, soo hebbe ickt ter hoochster glorien der Godlijcker Maiesteyt, ende der leeringen van alle goede kerstenen menschen, die niet dan Duytsch alsoomen in Neder-landen spreect en connen, ouergheselt ende getranslateert wten Latijne, beyde in prose ende rijme, ende ick hebber af ende toeghedaen, alsoot my oorboorlijck dochte, volghende nochtans goede Doctoors daer ick my op stichte, biddende hen allen, diet lesen oft hooren sullen, dat zijt int beste keeren. VVt Antwerpen den 23. dach van Meye. Anno. 1584.

VVer E. dienst-willighe
Ian van Ghelen.

Dau-

D'autheur.

Tot onsen Heere
om hulpe.

D Godlijcke Maiesteyt alder hoochste wesen
Oorspronck van goede noch opt volprefen
Beghinsel gheuende tot allen deuchden
Sonder beghinsel volmaect in vreuchden
In glorié/in machte in wijsheyt/in godheit
Fonteyne van gratien met oueruloetheyt
Waer wt dat vloeyen alle goede wercken.
Godt Heere beminder van uwer kercken
Slaet neder die ooghen van uwer ghenaden
Op ons die int dal van tranen waden
Seynt ons een licht van uwer//claerheyt
Gheeft my den Gheest van uwer//waerheyt
Dat ick begrijpen ende wt mach spreken
Ende soo misprijsen der werelt ghebreken
Datter v eere ende danck af rijse
Ende gheleert moghen zijn die slechte onwijse
Die nv int swijm van sorghen swimmen
Ende ten schepe van sotheyt climmen
Varende ter hellen/daer sy t'eeuwighen daghen
Sullen haer dwaesheyt deerlijck beclaghen.

Helpt dan o vader van allen lichte
Dat ick dit werck t'uwer eeren dichte
Op dat diet hooren oft selue lesen
Moeten daer mede zijn onderwesen
Dat sy buyten schepe van allen sonden
Ende alder onwijsheyt int laetste vonden
Met den wijsen van uwen houe
V altijts bystant/tot uwen loue
Singhende/danck glorie/ende eere
Sy Gode almachtich der wijsen Heere.

A M E N.

Dat eerste Capittel.

Dit is deerste Capittel der Narren schepen
Daer die verwaende in zijn begrepen.

Naer die Heylighe leeringe van onsen lieuen Heere ende behouder Jhesu / soo wie wt zijns euen kerstens ooghen / eenich ghestubbe oft ghestof

wilt meeren/die sal eerstmael den balck / die hy in zijne ooghen draecht wt trecken / dat is zijn groote ende grove sonden wech doen / eer hi yemant berispe/mids welcken die Leeraers van goeden seden/ende deuchden / die ander Menschen berispen willen / plaghen aen haren Staet/niet aen haren persoone te beghinnenen. Ghelijc Persius beriptse/alle die wt ydel glorie schrijuen oft dat gheschreuẽ is/om ydel glorie te leerẽ eñ vertellẽ onbetamelijck/eñ inder ghelijcke M. SEBASTIANVS BRANT / voorsept/die dit Boeck eerstmael gedicht heeft/berispt int eerste Capittel / hen allen die wt verwaentheden/oft ydelheden/doen den Volcke verstane / dat si meer wetẽ dan si doen/eñ daeromme meer Boecken coopen/dan si lesen willen ofte verstaen connen/ eñ zijn te vreden dat si schoon zijn/wel ghebonden ende vergult/ende suyuerense vandẽ ghestubbe ende mulle/ende keeren die bladeren omme/al en verstaen si daer niet inne. Ende ouermidts dat luttele ende weynich menschẽ/ studeren/ende veel Boecken hebben seer weynich helpt. Daerom sept Diodorus Siculus/ in zijn eerste Boeck / dat soo wie alle die Leeraers ouerloopen wilde/ hem seluen soude verlast vinden / vander menichept der Boecken/ende menichfoudichept der Materien / mids welcken hy seer qualijcken soude connen daer wt ghetreckẽ/ die rechte waerheydt. Waeromme Salomon berispede die ydelheydt der Wereldt/ ende sept dat van Boecken te maecken gheen eynde / noch oock Mate en is / niet dat hy daeromme verbiedt Boecken wel te maeckene / maer te maeckene sonder eenighen oorbaer ende onwijselijck / ghelijckerwijs sy dan doen / die noch constelijcker nock warachtelijcker en schrijuen / ende verstellen/ dat sy te voren gheschreuen vinden. Ende niet sonder cause ende oorsaecke zijn si te berispene/die hem voorder onderwinden/ dan si verstaen beyde int maecken ofte

schrijuen

schrijuen eñ int lesen / want veel ongheloouicheden rijsen wt den boecken in Duytssche ofte ander gemeyn der spraken ghestelt / diemen nauwe inden lat jnc met veel studerens ende onderwijsens verstaen en can / eñ daer omme vermaent ons S. Pauwels dat wy souden smaken vander hoogher leeringhen met soberheden. Item ghelijck dat gheen dinck oorbaerlijcker en is dan goede leeringhe ter deuchden gheghenen / alsoo en is niet argher noch sorchelijcker dan valsche leeringhen oft goede leeringhe qualijck verstaen. Niemandt en sal dan hem voorder onderwinden dan hy gheleert en is/ende en sal niet doen dat Esayas hem berispe/segghende in zijn 29. Capittel. Men sal den boeck gheuen die gheene letteren en connen/oft hy segghen wilde ten is niet genoech dat men boecken hebbe / maer men moetse studeren eñ pijnen te verstaen/want die anders doen sijn alder diepste int Narre schip gheseten/midts dat sy hem seluen doen verstaen dat sy vroet ende wijs sijn/ende daer omme en sijn sy noch cout/noch heet/maer lauwe/die welcke sinte Jan int derde Capittel vanden Apocalipsis seydt dat hijse wt spouwen sal / want gheen lieden in meerdere sorghen en zijn / dan die hem laten duncken/dat si beter oft wijser sijn dan sy sijn. Voort meer sulcke lieden bedrieghen niet alleene hem seluen/maer oock veel andere met quaden rade ende valscher leeringhen/waer omme sy int eerste capittel vanden Narren oft sotten te rechte ghestelt sijn. Maer om dat ic lichte te lanck vallen soude/wil ick dat ic int Latijn vonden hebbe ouer stellen aldus.

¶ Die

¶ Die eerste Sotende Narre
spreect aldus.

Dat ick int Narre schip ben eerst ghesetten
En is gheen wondre / want ick wil weten
Meer dã mijn meester/waer õme ic coope
Schoone boecken met grooten hoope
En canse niet lesen/noch min verstaen
Maer canse reynich houden ende tstof afslaen
Ende als men spreect van eenigher wijsheyt
Segghe ick dat ick hebbe in mijn huys bereyt
Al dat een wijs man sal billicx weten
Het zijn corpus iure oft decreten.
Ptholomeus van Egypten coninck groot
Van allen landen Doctoors ontboot
Om te hebbene haer rechten ende wijsheyt
In sinen rijcke : waer van men seyt
Dat hy die rechten niet en verstont
Ten is gheen noot dat my sy cont
Al datmen schrijft is my ghenoech
Heet ick mijn heere na mijn ghenoech
Voor my studeren die ghesellen mijn
En spreke voor clercken gheen latijn
Maer onder die leecke bedrijf ick wondere
Niemant wiisere/niemant facondere
En is gherekent noch beter daer toe
Waer omme ick alle dese Sothevt doe.

¶ Die leeraer seyt aldus.

Die oude leeraers die hooghe ghepresen
Wt wien is alle wijsheyt gheresen
Oeffende haer boeckẽ maer hem al voren
Nu draghen vele doctoors des ezels oren

B ¶ Dat

¶ Dat tweede Capittel.

Jck en wille na recht noch onrecht vraghen
Mach ick t'vet Vercken inden ketel iaghen

DJe ander Sotten seer misprijselijck sijn die sonder wijsheyt kendennisse vandẽ rechte steken hem in die Wech/ende gheuen dicwijl onrecht-

neerdich vonnisse ende quaden raet ende volghen int raden oft vonnisse den meesten hoop niet wetende welck den besten sy / ende niet en vraghen moghen sy het vet Verckewinden ketel gheerijghen doende teghen dat verboden is. Maer elck wijse sal voor ooghen hebben den oppersten rechter die elck meten sal metter maten daer hy mede ghemeten heeft ende eysschen eewichlick datmen beseten heeft tijttelijcke ende inden tijde niet willen laten.

¶ Die leeraer seydt aldus.

DIe lieden om te crijghen eere
Steken hem int recht dolende seere
Want wettelick recht ende goeden raet
Is hem ontcont/den roomschen staet
Was voortijts geregeert van ouderē wijse
Nu sitten int recht van cleynen prijse
Vele beesten met langhen ooren
Die niet en verstaen van dat si hooren
Noch en doiren vonnis ouergheuen
Sy rechten dienner af vint ghescreuen
Maer volghen dander in allen dinghen
Moghen si t'Verckenn inden ketel bringhen
Sijn si te vreden/maer nae dit leuen
Sal Godt ouer al sijns vonnis gheuen
Ende wreken alle die onrechtueerdichept
Diemen hier doet wt ghierichept
Wt thoorn/wt vreesen/wt liefden/wt nijde
Oft anderssins/dus denckt te tijde
Wat sorghen het si quaet vonnis gheuen
Oft quaden raet/ende betert v leuen.

¶ Dat derde Capittel.

Die ghierighe vrecke Zot bouen al
Vergadert dat hy niet bruycken en sal
Die milde sijn goet sonder reden gheeft
Dies hy daer na in armoeden leeft.

Alsoo

Alsoo Horatius in sijn sermoonen schrijft/ gheen meerder sotten ter werelt en leuen dan die verblinde ghierighe menschen/ die schrauen eñ wrauen nacht eñ dach/om goet te vergarene dies si niet oorboren en douen:want gelijck dat Seneca sept:alsoo wel gebreect den ghierigen dat hp heeft als dat hp niet en heeft/want hijs niet en ghebruyct al heeft hijs noot. Eñ daer omme schijnt hp sotter sijnde dan die milde/ want al verdoet hijt al hp heefter ghemack van al waert hem dicwijl betere aen siele ende lijue dat hp alle dinck te maten dede: want gulsicheydt is moeder van cranckten eñ ghebreckelijcheyt. Maer vanden milden wil ick namaels spreken. Vanden ghierighen dan sprekende vintmen in decreten dat der ghierigher herte eens metten bande der begheerlijcheyt ghebonden / altijts gout/ altijts siluer aensiet eñ blijdelijcker tgout dan die sonne. Ende nochtans en can die ghierighe gheen versaetheydt noch veruoltheyt van sijnder begheerten vercrijgen/want soomen meer heeft: soomen meer hebben wille. Ende om dese verblintheyt sept Salomon Ecclesiast.4. Jck hebbe ghevonden noch een ydelheydt / het is een mensche die alleene is : ende en heeft noch kindt / noch Broeder : ende nochtans en hout hp niet af van arbeydene / ende sijn ooghen en werden niet versaet van rijckdommen. Eñ hp en denct niet segghende/wien arbeyde ick ende om wien beroof ick mijn siele ende mijn leuen van haren weelden ende goede daghen. Eñ daerom sept hp int derde capittel dat het een gaue Godts sp connen leuen van dat hem Godt verleent heeft. Connen eten en drincken ende vrolijc sijn van sijnen arbeyde. Ende dat niet beters en ip dan blijde sijn ende wel doen in zijnen leuene. Vele ander auctoriteyts zijn teghen die ghierighe / als vanden rijcken

rijcken vrecken inde Helle begrauen / die nochtans niet soo Sot noch soo onrechtueerdich en was als nu vele sijn die in dry manieren sondighen int ghierighe den. Eerst in onrechtueerdich vercrijghen met woeckere met valsche coopmanschap / met valscher maten oft ghewichte ende anderssins daermen vanden voorschreuen rijcken vrecke niet en leest. Ten anderen int qualijck besitten ende houden: want sijt niet en deylen den armen wiens het is wanneer sijs noot hebben. Ghelijck die voorschreuen vrecke Lazarus ontseyde die crumpmen van sijnen dissche vallende / hoe wel dat hijt nochtans mildelijcken verdoet etende ende drinckende alle daghe costelijck: ende sijnde ghecleedt seer wtwendelijck in purpuren cleederen. Ten derden int qualijck laten want dat sy vercreghen hebben met arbeytelijcken arbeyden: bewaren sy met sorghen ende onghe rustheden ende latent met droefheden als sijt niet langher besitten en moghen: waer om sy gheleken sijn eenen die om sijn ghierichede in die helle verdoemt is ghenaemt Tantalus: die nae der Poeten ghescrifte ghelijck die rijcke vrecke van dorste ende van hongher beswelt ende verderft / ende nochtans heeft hy totter kinnen een schoon fonteyne vloeyende ende voor den neuse wel rieckende appelen hanghende maer als hy drincken wilt ontsingt hem d'water / ende als hy eten wilt ontvlien hem die appelen. Wilde ick verhalen die om ghierichheydt verloren sijn beyde in siele ende lijue ick soude te lanck vallen. Ghelijck Crassus Hooftman ofte Capiteyn vanden Romeynen siende sijnder vyanden schat benachtse onwijsselijcken ende werdt verslegen. Ende om dat rijckheydt menighen belet te studeren / ende alsoo sinte Heronimus seydt wie rijck is / is onrechtueerdich / oft der onrechtueerdigher erfghenaem.

ghenaem. Daeromme een Philosophe ghenaemt Crates worp veel ghelts in dat meyr oft in die zee. Twelck beter gheweest hadde / hadde hijt den armen ghegheuen ende vrienden ghemaeckt vanden schatte der onrechtueerdicheden na raet van onsen heere.

Van miltheden.

Maer ouermidts dat alsoo Aristoteles ende ander Philosophen ende wijse leeren die rechte deucht is tusschē twee quade ende sonden ghelegen ghelijck tusschen verwaenthept ende bloothept oft weemoedichepdt is vromichepdt ende sterckte die deuchdelijck is gheleghen / ende tusschen ghierichept ende miltheydt is redelijcke miltheydt waer met men gheeft want betaemt / alsoo vele / waer omme / ende wien dattet redelijck sy. Ende ouermidts dat also Horatius schrijft. Dum vetant stulti vitia, in contraria currunt. Als die Sotten d'een sonde ontulien/dan vallen sy in die contrarie sonde / want alsoo hy elders seyt. Ducit enim in vitium vitij fuga si caret arte. Tschouwen van sonden leydet in sonden doetment sonder conste ofte wijsheydt daeromme die niet ghierich en wil zijn sal toesien dat hy oock niet Mildt en sy maer milde met redelijckheydt / want het dickwijl gheschiet dat die zijn goet vuylijck ontspaert / elders noch vuylicker verdoet want het onredelijck is datmen onnuttelijck verdoet dat die Ouders ende naesten met haren sweete ghewonnen hebben ende scharpelijck ontspaert. Oft daer Wijf ende kinderen by leuen souden. Oock sullen hem die Ouders wachten/alsoo die Wijse vermaent / dat sy hem niet ontcleeden eer sy willen ter rusten

ruſten gaen / dat is dat ſy haren kinderen oft vrienden niet ſoo veel en gheuen dat ſijſe hier namaels bidden moeten.

¶ Die leeraer ſpreeckt aldus
vanden ghierighen.

SO wie vergadert ghelt ende goet
Ende niet en ſchaft eenen goeden moet
Noch blijdelijck leeft van ſinen gewinne
Die is voorwaer van ſotten ſinne
Wat helpet ghelt int aerde ghedoluen
Wat helpen die cleederen in die ſchrijne ghewoluen
Als du ter hellen ſulſt dalen al naecht
Van Gode: van deuchden: van goede verſaeckt
Daer du als Tantalus ſulſt ymmer claghen
Van hongher ende dorſte: want die daer knaghen.
Die worm van dijner conſcientien ſal
Sijdy dan wijs vliet ſulcken val
Ende maeckt hier vrienden van dijnen goede
Die dy nemen in harer hoede
Gheeft dat ghy ſult vinden onder d'uytuercoren
Want wat ghy behout wert al verloren.

¶ Die ghierighe vrecke men=
ſche ſpreect aldus.

Volck wijſt my met vingheren ende ſpot
met my
Om dat ick vreck ende karich ſy
Maer als ick aenſie mijn blinckende gout
Behaghe ick my ſeluen menichfout
Berghe

Berghe ick mijn ghelt tis teghen die dieuen
Sederuen mijn cleederen tis mijn belieuen
Wat schaet watmen verteert oft draecht
Alsmen hem seluen daer inne behaecht.

¶ Vanden milden spreect die Leeraer.

Diet al verdoet oft anderen gheeft
Dat hy ghewint oft wat hy heeft
Al heeft hy ghebreck hy ist wel weert
Elck wijse nae sijn neeringhe teert.

¶ Die milde spreeckt aldus.

Tens weelde en is niet al armoede
Wat soude ick maken metten goede
Tfy hem die goet heeft sonder vreucht
Eet goede spijse als ghijse meucht
Ghy moetet al laten/dus wil ick te tijde
Mijn goet verteeren ende wesen blijde
Vrouwen hanteren ende dicwijl boelleren
Schincken/drincken/met elcken houeren
Dobbelen/spelen/ende ghelt verswonnen
Wat acht ick wiet my heeft ghewonnen
Waer toe sal ickt houden/als ick ben cranck
Doetmen my eten tis teghen danck
Ende werde ick oudt/mijn naesten steruen
Die my sullen laten hauen ende eruen
Mijn kinderen moghen haer costen winnen
Mijn vrouwe mach bidden canse niet spinnen

C ¶ Dat

¶ Dat vierde Capittel.

O heeft my den spieghel/ende roosen crans
Onghereparecrt en come ick niet aen den dans

GOd eñ natuere die niet te vergeefs en doen hebben tusschẽ mannen eñ vrouwẽ onderschept gegeuen in gelegentheyt vã lichaem/vã cleederen

eñ vã leuen want den man heeft Godt gegeuẽ den baert om mannelijchept eñ rijphept te betooghene / waerom also indẽ tweeden boeck der Coninghen in dat 10.Cap. staet die dienaers vã Dauid om dat haren baert half af gesneden was/schaemden hem t'huys te keeren eñ bleuen in Hierico tot dat hy gewassen was ende die Philosophen van Griecken ghelijck Socrates ende noch meest die Kerstenen van Griecken houden haren baert ongheschoren/maer om dat die Roomsche kercke anders gheordineert heeft sullen wijse volghen. In cleederen seyt sinte Pauwels dat die Man sal zijn hooft in de kercke ontdeckẽ wãt hy t'beelt Gods is/eñ de vrouwen hẽ tamelijcken decken. Eñ als vanden leuen sal die man t'bestier hebbẽ eñ die vrouwe haer laten bestieren/maer het gheschiet nu anders want alsoo Ennius eñ Tullius schrijuen. Die mannen hebben nu vrouwen moet ende vrouwen cleederen/eñ doen dickwijl vrouwen wercken eñ die vrouwen willen die mannen maken in vele manieren waer af die Leeraer seyt aldus.

DEn is gheen wonder dat nu die vrouwen
Die mannen in harẽ bedwange houwen
Want sy hem na die vrouwen cleeden
Ende vanden mannelijckẽ state scheeden
Sy spiegelen hem ende maken den crans
Eer dat sy comen aen den dans
Haer cleederen sijn alsoo ghesneden
Datmer doorsien mach alle haer leden
Den hals ontdeckt die borst ontdaen
Als wilden sy haest te bedde gaen
Die schoenen zijn als koe muylen breet
Na dat die becken zijn verleet
Ick meyne die mans willen vrouwen wesen
Die vrouwen Mans ende elck mispresen

So ouder so Sotter is myn natuere ¶ Dat v.Cap.
En leue niet sonder naghebuere.

MEn vint veel sotten in haer oude daghen
Altijts hantierende dat sy ioncr plaghen
Oft hem beroemende van haer sonden
Daer si van ioner in zijn beuonden

Quade ghewoonte is quaet om laten
Elck leere van ionck dat hem mach baten.
Om te besitten dat eewich leuen
Want als Esayas heeft beschreuen
Tkint van hondert iaren sal steruen
Ende oude sondaren sullen bederuen
Dus sal hem elck laten onderwijsen
Wanneer hy ionck is want als die rijsen
Jonck sijn machmense buyghen
Ghelijck dat vele Leeraers betuyghen.

¶ Die oude Sot seyt aldus.

Ick weet dat ick cortelijck steruen moet
Jnt graf heb ick den eenen voet
Nochtans en laet ick mijn sotheyt niet
Noch oude ghewoonten wat my ghesciet
Vrouwen hantieren als wijlen eer
Steken ende breken en mach ick niet meer
Nochtans wil icker altijts van spreken
Jck wille my metter tonghen wreken
Want alle mijn leden sijn ghebroken
Jck sal soo vele met woorden coken
Datter mijn kinderen af sullen eten
Jck late elcken mijn sotheyt weten
Jck meyn ick van Brabant ben gheboren
Nochtans en heb ickt niet gheswooren
Niemant en sal met Brabant spotten
Men vint ouer al veel oude sotten
Jn Vlaenderen isser een groot ghetal
Jn Hollant sijn sy meest al mal
Jn Zeelant gheck oft d'ooren ghenaemt
Jn Duytsche lant sijn veel Narren versamt
Op den Rijn zyn dwasen menigherhande
Men vint veel onwijse in allen lande.

¶ Dat

¶ Dat seste Capittel.

Hier vintmen verblinde van Sotten sinne
Die sonder wijshept haer kinderen minnen.

OM dat also Horatius schrijft t'vat altijt riect na datmer eerst in giet/eñ datmen van ionck leert vaster onthout / daerom sal elck zijn kinderen

pijnen van ionck ter deucht te stellene eñ van sonden eñ schanden te castijen ende te berispen. Want alsoo Salomon schrijft. Soo wie die roede spaert die en heeft sijn kint niet lief/eñ soo wiet lief heeft die leert eñ onderwijset neerstelijck. Eñ daeromme en ontrect uwẽ kinderen niet behoorlijc/castijtsele noch onderwijsen. Want slaet ghy uwen sone metter roeden hy en salder niet van steruen eñ ghi sult sijn siele vander hellen verlossen. Dit sijn die woorden van Salomon die wijse. Elck sal dan sijn kinderen eñ huysghesinne castijen eñ onderwijsen ende bouen al wachten vã quaden exempel te gheuen. Want by natueren die kinderen haer lieder ouderen volghen/ eñ daeromme seyt Juuenalis. Nec tu pueri contempseris annos: Sed peccaturo obsistat tibi filius infans. Dat is ghy en sult niet aenmercken die ionckheydt van uwen sone: maer wachten quaet te doene voor een kindt dat noch niet spreken en can/want alst ter kennissen comen sal salt uwe voetstappen volgen willen/ghy en sult dan in v huys noch dobbelen / noch spelen / noch dronckenschap noch ouerspel hantieren. Maer wachten v vã kijuen/strijden hateren / vloeckẽ/sweeren/vermaledijen/ wilt ghy dat uwe kinderẽ eerbaerlijck eñ deuchdelijc leuen/eñ sult uwe kinderen niet te vele toegheuen/gelijck Priamus Coninck vã Troyen die om dat hy sinen sone Paris die die schoone Helena ontschaecte niet en berispte noch en strafte verloos zijn rijcke ende sijn leuen met allen sijn kinderen. Ende ghelijck Tarquinius die leste Coninck van Roomẽ om dat hy sijn kinderen liet haren wille doen soo verre dat een van hen lieden een Borgherinne/ende vanden meesten vrouwen van Roomen schoffierden/ende vercrachte by liste ende subtijlheden tot haer comende/so was hy verdreuen ende al sijn kinderen/eñ nopt daer na Coninck te Roomẽ ghesien voor

dat

dat Cesar een eewich Keyser by ghewalde bleef vandē welcken alle die Keysers ghenaemt ziin: wantmen in duytsche meer na t'Griecsche dan na d'latijn schrijft dat is/voor een c. een k. gelijck voor Cesar Keyser. Item Catilinia om dat hy van zijn ouderen niet onderwesen en was in ziinder ionchept versaemde al de verlorē kinderen van Roomē om ziin eyghen stadt te bederuē. Eñ het ghescheit dicwijl dat die haer kinderē van ionckx ghierichept leerē/harē kinderē te langhe leuen de nacht eñ dach vaders eñ moeders doot begheeren eñ brenghense daer toe wanneer si mogen/ist niet metten sweerde/met ongehoorsaemhept/wederspannichept/eñ onghenoechten diese hem doen. Maer nu ter tijt zyn si al wijs gheheeten die hē ter ghierichept voeghen/eñ niemant Godt dan die niet en heeft ofte tsijn verdoet / hoe wel het een sorgelijcke sothept is gierich sijn/wantmē dat qualijc ghecregen is can men qualijc wedergheghenē: eñ nochtans moetment weder gheuē/wiltmen behoudē wesen. By der contrarien wijse Princē eñ Coningē doen alle neerstichede om haer kinderē wel te leeren ghelijck Peleus coninck vā Tessalien sinen soon Achilles dede leerē van Chiron. Philips Coninck van Macedonien sijnen sone Alexander die groote ghenaemt van Aristoteles: segghende dat hy salich was dat sijn sone te sulcx meesters tijde gheboren was: maer nu als Iuuenalis schrijft en achten die lieden gheen dinck minder dan haer lieder kinder leeringhe eñ gheuen meer om haer peerden / voghelen oft honden te onderwijsen dan om haer kinderen: hoe wel sy nochtans gheen beter goet hem lieden laten en moghen dan goede leeringhe ende deuchden met goeden seden.

¶ Die leeraer teghen den
Sotten vader.

Vader onwijs verblint verdooft
Die uwen kinde te vele ghelooft
Ende niet en straffet wanneert misdoet
Tot allen quade gheeft ghy hem voet
Noch blinder sijdy en sotter vele
Schelt ghy hem van ionck t'eenighen spele
Oft leert ghy hem dansen singhen houeren
Schimcken/drincken/ende boelleren
Sweeren/vloecken/oft lieghen
Beghecken/bespotten/ende bedrieghen
Wacht u van quaet exempel gheuen
Want kinderen volghen haers vaders leuen
Die ionghe Wolf leert van ionck stelen
Die ionghe dobbelaer leert van ionck spelen
Het cromt vroech dat goet haeck sal wesen
Wildy dan sijn met rechte ghepresen
Wilt uwen kinde goede leeringhe gheuen
Ende leydt voor hem een eerbaer leuen
Ende willet niet uwen woorden volghen
Slaet met roeden t'is beter verbolghen
Dan oft ghy weendet als ghijt saecht voeren
Ter galghen waert oft t'volck beroeren
Hadde Priamus Paris niet verdreghen
Hy hadde met Troyen altiit bedeghen
Hadde Tarquinius zijnen Sone gheleert
Die Coninghen waren nochte Roomen gheeert
Hadde Lucretius sijnen Sone ghesmeten
Sijnen neuse waer hem niet af ghebeten
Hadde Hely zijnen kinderen niet toegheghenen
Dat Priesterschap waer hem altijts bleuen
Ongherastijt kint maeckt menich verdriet
Die Wijse en spaert der roeden niet.

D ¶ Dat

¶ Dat seuenste Capittel.

Valsche ouerdraghers die twist berocken
Sijn hier voor quade sotten vertrocken.

VAnden valschen ouerdragers vleyers/flatteer
ders/loefsuypters die alle boose narrē dat is qua
de sotten sijn/spreect Salomon in vele plaetsen

seggende dat hy sijn siel haet die tusschẽ vriendẽ eñ broe-ders twist eñ onvrede inneet. Eẽ onwijs man wtgraeft dat is soect eñ beroet altijt quaet eñ in sijn lippẽ brant eñ barnt een vier. Een vallsch verkeert mensche berockt eñ verwect twist eñ strijt/eñ een clappaert eñ overdragher schept eñ maect oneens de princen. Maer also hy elders seyt. Den geckers eñ bespotters sijn de vonnissen bereyt eñ haren lichamen hanterẽ / so wie eenen steen opwaert werpt/dien sal hy op dat hooft vallẽ. Eñ so wie een val-sche gracht delft eñ graeft die salder in vallen. Oft hy seg ghen wilde soo wie quaet berockt voor ander die vindet voor hẽ. Eñ also hi seyt so wie den steen leyt daer hẽ een ander aen stootẽ soude die stooter hẽ seluen aen/eñ welft op hem den swaren steen die hy op andere werpẽ wilt.

¶ Die Leeraer seyt aldus.

Valssche/gheueynsde/ende boose dwasen
Die schoone pijpen ende blasen
Als haren euen kersten bedrieghen
Met loeftuytẽ/ met smeeckẽ met beliegen
Inwendighe Woluẽ wtwendige schapen
Als briesschende Leeuwen altijts gapen
Om t'ouerdraghene yemants secreten
Ende soecken list omme die te weten
Sy maken onvrede daer vrede was eer
Sy sijn verblijt van elcx mans seer
Comende gheslopen al warent dieuen
Ende segghen vrient waert v belieuen
Ick wilde v segghen van onsen ghebuere
Ende claghen sijn schamel auontuere
Want ick hem lief hebbe maer my is leyt
Dat hy van v dit heeft gheseyt
Oft dat hy leeft in desen wijse
Quade tonghen sijn een quade spijse.

 ¶ Dat

¶ Dat achtste Capittel.

Versmaeyende elcx raet na mijn ghenoeghen
Door steenen door haghen treck ick die ploeghen.

IN dit capittel vermaent ons die leeraer dat wy in allen dinghen goedē rijpen raet soudē nemen: eñ niet na

ons

ons selfs raet doē want also Salomon schrijft:het is een
wech die dē mensche rechtueerdich eñ goet dunct/maer
dat eynde leyt ter doot. Dat is/der lottē leuen dunct hen
liedē goet hoe wel si int eynde ter hellē dalē. Eñ daerom
seyt hy elders wt dē monde van onsen Heere. Ghy hebt
allē raet versmaet/eñ vergeten alle mijn berispē/eñ daer
om sal ic ooc in uwen vergane eñ steruē lachen/dat is so
strangelijck u punieren oft ic om uwe qualijc vaert loe=
ghe. Itē waer vele goets raets is daer is salicheit. Noch
tans en sal een hooftman sijnē raet niet elckē ontdecken
al vraecht hy vā vele liedē raet. Hadde Pirrhus coninck
van Epiros by rade van Cyneas ghedaen hy en hadde
noch schade noch schande ontfaen. Want als die voor=
seyde Cyneas sach dat hy wilde teghen die Romeynen
oorlogen/vraechde hy hem Heer coninck wat sullen wy
doen als Roomen ghewonnē sal sijn/ dan sullē wy seyt
die Coninck terstont al Italien winnē. Eñ Italien ghe=
wonnen sijnde wat sullen wy dan doen. Wy sullen seyt
dander Carthagen ooc winnen. Eñ als wijt al ghewon
nen hebbē wat sullē wy dan doen:wy sullen sprack Pir=
rhus ons rustē eñ goeden moet eñ goede chiere maken
Heer Coninck sprack Cineas / laet ons dan nu goeden
moet schaffen want wy goets ghenoech hebben. Als hy
waer seyde/maer Phirrus en wilder niet na hoorē dus
wert hy vanden Romeynē verwonnē. Als Hector/Ne=
ro/Roboam eñ meer ander om dat sy goeden raet ver=
smaeyden ten quaden eynde quamen.

¶ Die Leeraer spreeckt.

Ick wijse sal leuen te tijde by rade
Want alst ghedaen is soo ist te spade
Niemant wijsselijck sonder raet beghint
Want elck in zijn stuck om dat hijt mint
Qualijck siet/dus sal elck eeren
Der ouderen raet na Thobias leeren.

¶ Dat

¶ Dat neghenste Capittel.

En ben ick niet al Sot maer na mijn doen
Trecke ick na my der Sotten capproen.

VEle liedẽ die onder t getal der sottẽ niet gerekent en willẽ wesen/eñ hem nochtans wulpschelijck ontamelijc cleeden/hẽ vaste te sothept bereyden/

want alle wtwendichept in cleederē ēn woorden beteeckent ydelhept ēn onwijshept vā herten/ende daeromme sept men vā sulcken dat hē lieden vā gheenē noode en sy die belle aendē hals te hangene wantmē wel weet dat si sot sijn. Ēn voorwaer vele lieden hanghen grooten cost om te doē weten dat si sot sijn/gelijck die hem seer costelijck cleedē ēn haer cleederē maken op een nieu maecsel/ ofte oneerbaer seden hebben/in gaen in spreken oft andersins die welcke alle tsamē der sottē cappiō ēn couel te haer-waert trecken/want si met een cleyn beghinnen ēn naemaels openbaerlijck sot sullen schijnen. Hier van spreect die wijse Sapien. 12. Seggende tot onsen Heere. Om dat si leuē gelijck kinderē sonder sinnē hebby hem t'vonnisse der wijshept tot eenē spotte gheghenen. Elck sal dan decken sijn onwijshept. Want also die wijse sept Eccle. 20. Die mensche die sijn onwijshept dect is beter dan die sijn wijshept ontberckt.

❡ Die leeraer.

Leest alle die wijshept/in alle haer leden
En vindy niet schoonder dan goede seden
Menich can vele maer luttel besteden
Anderē ruecken noch dreyghen noch beden
Maer willen na haerlieder sinnen doen
Die welcke al trecken der Narren cappioen
Ende schier sullen sy met groote hoopen
Als dulle lieden op strate loopen
Leert eerbaer seden ghy ionghe lieden
Hoort dat die wijse ende rijpe ghebieden
Vliet ydelhept ende ontamelijchept
Deckt altijts nauwe uwe schamelijchept
Leert van ionck eerlijck ende tamelijck leuen
Want maeckt ghy den Sot men sal v niet ghenen.

❡ Dat

¶ Dat thienste Capittel.
Hier sietmen den Sot van eicken versmaet
Die zijnen vrient t'onrecht slaet

O Vermits dat gheen dierbaerder weerdiger dinc ter werelt en is dan ghetrouwe eñ waerachtige vrientschap/daerom sal elc wijse hem wachten

sinen vrient te verwercken eñ noch meer met onrecht te slaẽ. Want also Salomon seyt Prouer. 17. In allen tijde bemint hy die vrient is/eñ wert in benautheyt eñ noode broeder bevondẽ. Eñ also hy daer na int 18. Capit. seyt. Een vrientachtich eñ lieflijck man ten gheselschap meer vrient is dan die broeder. Eñ daer om raet hy int derde Capit. segghende. En doet uwen vrient gheen ouerdaet noch quaet met ghewelde als hy in v betrouwet. Voort meer seyt hi in dat 27. capit. Vwen vrient eñ ws vaders vrient en suldy niet laten. Vander welcker warachtiger vrientschap men vele exempelen vint onder die Griecken eñ Romeynẽ diemẽ daeromme eewelijc gedencken sal. Ghelijck Castor eñ Pollux gebroeders die d'eẽ voor dander wilden steruen. Theseus die sijnen vrient Perithous tot inder Hellen sochte nae die fabulen Achilles die alleen om Patroclus sijns vrient doot die wapen die hy versworẽ hadde weder tegen die vã Troyẽ aen nam Pilades die sijnen vrient Orestes al wert hy ontsinnich niet en liet. Demades eñ Pithias die tot in die doot d'eẽ dander beminden. Eñ onder die Romeynen Scipio eñ Lelius eewighe vrienden waren eñ gheen dinck d'een voor dander en verborghen. Ghelijck dat Salomon in zijn Prouer. int 25. Capit. ghebiet segghende. Ghy sult uwe sakẽ uwẽ vrient ontdeckẽ eñ hanterense met hem/ maer uwe secreet dat is uwen heymelijcken verborghenen raet en suldy de vreemdẽ eñ onbekendẽ nie ontdecken/ op dat hijt v namaels niet en verwijte.

¶ Die Leeraer spreeckt.

Ick wachte sijn tonghe eñ oock sijn handen
Wie eenen misdoet maeckt vele vyanden
Hy en is niet weerdich dat hy noch leeft
Die quaet voor goet sinen vrienden gheeft.

¶ Dat elfste Capittel.

Hier sietmen ongheloouighe boose sotten
Die metter heyligher schriftueren spotten.

DJe heylige leeraer ẽn licht vander kerckẽ Pau-
lus schrijuende tot Timoth. seyt aldus. Ghi sult
wetẽ dat den ioncsten dagen ẽn lestẽ tijde/sullen

nakē sorgelijcke tijdē. Eñ sullē sijn liedē hē seluen beminnende begeerich oft gierich/verheuen hooueerdich/blasphemerende harē ouders eñ harē vaders ongehoorsaem eñ wederspannich/ondanckbarich/valsch eñ arch/sonder genade/sonder vrede/ouerdragers eñ wroegers/onsuyuer vā leuen/wreet sonder goedertierenheyt/verraders malders/wederspannich/opgheblasen/eñ der vleesschelijkers weeldē beminders eñ liefhebbers meer dā God/ hebbende die gedaente vā goedertierē godsdienstichept/ mer allē deucht met dē wercke loochenende. Dese suldy schouwē eñ vlien. Want ghelijck Jannes eñ Mambres wederstonden Moyses/also wederstaen dese der waerheyt sijnde menschē verdouē van hertē/eñ versaect aengaende dē geloouē/maer si en sullē niet voorder bedijē/ want haer onwijsheyt sal ten eynde openbaer werden. Eñ hier om vermaent hy ons elders dat wy alle leeringhe die vā der kercken niet voor waerachtich gehouden en is sullē vlien. Als die ghene die seggen dat het gheen helle en si oft datter gheen pijne en sy/oft datmer niet af en weet om datter niemant van comen en is/seggende als de rijcke vrecke. Alsoo S. Lucas in dat 16. Capittel beschrijft. Waert datter yemant vander doot verrese die die pijnē vander hellen leerde si souden hē geloouen/tot welcken gheantwoort was. Sy hebben Moyses eñ die prophetē dat is die heylige geschriftē / die sullē sy geloouen/eñ voorwaer men sal der schriftueren eer geloouen dan sijnen ooghen/want Godt niet lieghen en mach.

¶ Die Leeraer seyt aldus.

Het is een Sot van sinnen berooft
Soo wie dat Gode niet en ghelooft
Want als hijt beuindē sal werdet seer late
Elck wijse ondersoeck: alle dinck te mate.

 ¶ Dat

❡ Dat xij. Capittel.

Hier vintmen die onvoorsienlick leeft
Ende rijden wilt eer hy sadel heeft

Die wijse/seyt Salomon: ontsietē doorsiet dat eynde eñ wacht hem vā misdoene maer die sot loopter met eenen dullen hoofde door ende ver-

waent hem. Die wijse en sal niet segghen/ic en waende niet dat het so ghevallen soude/want hy alle saken voorsiet/eñ daer om seydt David. Als ick my wel voorsaghe en worde ick niet confuys noch becommert. Eñ alsoomen seyt wt onvoorsienicheyt doolt al dees werelt/hadde Adam aengesien wat hē vandē appel comen soude/ hy en hadder niet van gheten. Hadde Jonathas Triphon sijnen vyant niet betrouwet hy en ware van hem niet bedroghen. Eñ Julius Cesar also voorsienich tegen die Romeynen geweest als hy teghē ander was / hy en ware vā henlieden niet vermoort eñ doot gesteken gheweest. Ende der ghelijckē machmen van duysentich ander segghen. Eñ daerom seytmen ghemeynlijck. Quicquid agas prudenter agas & respice finem. Dat is so wat ghy doet/doet het wijselijck ende aenmerckt d'eynde. Salustius seyt. Priusquam inceperis consulto & vbi consulueris mature facto opus est Eer ghy beghint is v van noode wel te beradene eñ als ghy wel beraden sijt met rijpheyt te werckene.

¶ Die leeraer.

Die niet en voorsiet wat hy beghint
Die is seer weynich oft niet ghesint
Onvoorsienicheit is moeder vā allē sondē
Alsoo die heylighe gescrhiften oorconden
Hadde Adam voorsiē wat quaet hy aen- (ghinck
Als hy van Eva den appel ontfinck
Hy en hadder om gheen dinck inne ghebeten
Maer argher soo sijn sy die wel weten
Wat quaet sy aengaen ende beghinnen
Maer willent volbrenghen na haer sinnen
Die wijse ende goede alle dinck voorsiet
Ende duncket hem quaet soo en doet hijt niet.

¶ Dat

¶ Dat xiij. Capittel.

Venus Goddinne van sotter minne
Jaecht menighen mensche wt den sinne.

DJe die sotheyt vã ongeoorloofder minnẽ ouersage/
en vonde ic gheenẽ dinghe meer sotten versaemt/

want Venus treect clercken eñ leecken/hooghe eñ neder schalcke gelijck simmẽ oft scaminckelen/onschalcke ghe lijck ezelen/menschẽ eñ alle dieren meest met harẽ stricke/eñ daeromme maect sy aldermeest gecken. D'alder volmaecste vã Gode ghemaect. Adam was wt minnen vandẽ wijne verlept/Loth die rechtuaerdige/Sampson die stercke/Dauid die heylige coninc. Salomon de wijse/ Aristoteles d'alder geleerste/Hercules d'alder stoutste/eñ duysentich ander zijn by vrouwen bedrogen. Eñ vrouwen zijn oock met minnen door vloghen: ghelijck Phutifars vrouwe die Joseph begheerde. Cleopatra Coninghinne van Egypten die Marco Antonio gheriefde. Phedra die haers Mans sone beminde ende steruen dede Hypolitus ghenaemt. Pasiphae Coninghinne van Creten die haer dede van eenen Verre oft Stiere bekennen. Semiramis vã eenẽ paerde bekent / Messalina Keyserinne van Roomen die inder ghemeynder vrouwen huys by nachte sittende xxv. reysen d'werck van oncuysheden volbracht meer dan eenighe ander. Maer d'alder mispriijselijcste sotten eñ sottinnen sijn die teghen natuere minnen oft d'werc vã minnen schaffen diemen sal metten viere straffen.

¶ Die Leeraer.

Gheen mensche soo blint/gheen so ontsint
Als die buyten reden van natueren mint
Die monniken oft nonnen oock hantieren
Oft haerlieder vleesch oft maechdẽ schoffierẽ
Sijn buyten sinne/die ouerspel drijuen
Misdoen seer swaerlijck t'sy mannen oft wijuen
Want sy haer kinderen dickwils voeden
Met ander lieden goet/elck sals hem hoeden
Die hoeren iaghen zijn sonder ghetal
Elck wijse hem van Venus wachten sal.

¶ Dat

¶ Dat xiiij. Capittel.

Hier sietmen als beesten in sonden leuen
Segghende Godt salt ons al verghenen.

Also in decreten staet ghescreuen. Godt is vele be-
repder en meer genegen tot ontfermhertichept en

genaden/dan tot wraké sijnder rechtueerdichept/ noch-tans selden ontfermt hy der gheender die altijts door-gaens wech sondigé. Eñ daeromme en sal niemant ver-beyden penitentie te doene tot dat hy niet meer ghesondighen en can metten wercke/want wt gestelde eñ spade penitentie menigen bedriecht. Ende daeromme wildy ontgaen dat onseker is eñ seker wesen vã uwer salicheyt/doet penitentie als ghy noch gesont sijt dit sijn die woorden vanden decreten. Wt den welcken blijckt dat niemant sonde doen en sal op die ghenade Gods/want het een sonde is teghen den heylighen Gheest / eñ al is Godt bermhertich hy is ooc rechtueerdich / eñ heeft lieuer ghehadt sijnen eenighen sone te laten Cruycen dan die sonde vã Adam onghewroké te blijuene. Wy en sullen dan niet leuen als Gansen eñ Swijnen die op Gods throone/rechtueerdichept niet en achten. Want also S. Jeronimus sept. Men mach vã weeldé ter blijschap niet gheraken eñ men can hier altijts niet den buyck geuullen/eñ indé hemel die siele. Laet ons dan penitentie doen als wy tijt hebben/want alsoo S. Augustijn spreect. Al heeft ons God genade eñ vergiffenisse beloeft eyschense wy te tijde/hy en heeft ons ghenen tijt beloeft.

¶ Die Leeraer spreeckt.

Die niet en achten dan eten en drincken
Ende op Godts oordeel niet en dincken
Segghende/laet ons in vrenchden leuen
Wat wy misdoen Godt salt verghenen
Sijn vele onwijsere dan eenighe beeste
Misdoende teghen den heylighen Gheeste
Met Godts ghenaden merckt dan sijn wraken
Soo suldy v boose leuen versaken.

F ¶ Dat

Dat xv. Capittel.

Die hoogher wilt timmeren dan hy vermach.
Als menich Sot/ doet menich gheclach.

DIe wijse spreeckt. Eccles. 25. aldus. Die sijne huys timmert en maect met eens anders verlegge ende

costē/is ghelijc hē die steenē raept inden wintere. Daerom seyt Jeremias in dat 22. Capit. Wee hē die sijn huys timmert in onrechtueerdicheyt eñ sijn eet camer in gherechte. Dat is datmē daerom mach voor t'gerichte doen comē om dat hijt vandē sijnē niet gemaect en heeft. Eñ daerom staet in die decretē 12.q.2. Datmen also verteyren wtgheuē eñ vertimmeren sal datter ouerblijue tegen dē toecomendē noot. Sy sijn dan onwijs die hē v̄heffen in haer stichtē eñ timmerē ghelijck Nabugodonosor om dat hi Babilonien gerepareert eñ hermaect hadde/eñ is so v̄nedert dat hi hoy eñ stroy als een beeste adt. Ghelijc Nemroth eñ sijn mede plegers die den torren vā Babilonien onderstondē tot indē hemel te makē d'welc si niet en vermochtē eñ warē vā Gode verstroyt. Ghelijck ooc duysentich ander diemē dagelicx siet/die om te hooge te timmerē sijn arm worden oft hebbent laten staen dat sy begonst hadden/d'welc verdrietelijcker is dan niet connen beghinnen. Die dan sijn ghebreck wel aensaghe soude met cleynder woonsteden te vreden sijn/wantmense onlanghe besitten mach.

¶ Die Leeraer seyt aldus.

Die groote wercken willen beghinnen
Meer dan sy hebben ende winnen
Die hem costelijck cleeden ende teeren
Eñ connen hē nauwe met eeren geneeren
Nieu ghehoinvede die staet begheeren
Pachters die ander liedens ackeren eeren
Ende hem ghelaten al waren sy heeren
Arme begheerich der werelt eeren
Die groote palleysen ende huysen beghinnen
Bouen haer macht sijn buyten sinnen
Ende bespot van elcken diet aensiet
Te vele bestaen maeckt groot verdriet.

¶ Dat xvi. Capittel.

Die gulsighe ende dronckaert is wel Sot
Die van sijnen buyck maect sijnen Godt.

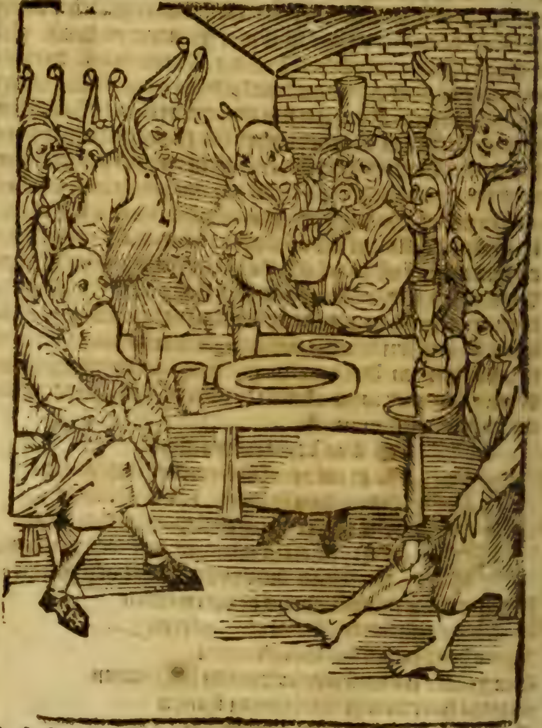

MEn leest in die decretalẽ dat die dẽ anderẽ toe drinct
meest gepresen is onder die drõckaerts die meer lie-
den droncken maect eñ meest croesen eñ bekeren ydelt.

Mer in die decretē staet dat dronckēschap is der v̄standenissen eñ redenē ballinckschap eñ der oncuyschept onsteecsel eñ voetsel. Eñ hadde geē drōckenschap geweest men vonde noch gheen slanē. Men derft niet by exempelē bewijsen hoe veel sottē bi gulsichedē eñ dronckenschap sicle lijf eñ goet verlorē hebbē. By gulsichept waren Adam eñ Eua verwonnen/Zodoma/Gomorra/eñ drie ander steden ter oncuyschept tegen naturē brocht eñ met viere eñ sulfer ter hellē versoncken. Esau sijn erflijc recht vercocht. Bi dronckenschap Loth bi sinē dochterē sliep. Aler ander de groote sijn vriendē v̄sloech/eñ elc siet voor sijn oogē bi dronckenschappe vrouwē schoffierē eñ vercrachten/mannen verslaen/huysen verbranden/Secreet ontdecken/eñ veel ander quaets/dus salmense schouwen.

¶ Die leeraer.

Die eten ende drincken sonder mate
Sijn vuyle Sotten in allen state
Eñ quaet daer toe/maer menigherhande
Vintmen dronckaerts in allen lande
D'een wilt slapen al waert een swijn
Dander wilt altijts by vrouwen sijn
Die derde weent al waert een kint
Die vierde als leeu alle dinck verslint
Die vijfste verseghet al wat hy weet
Die seste is om te dansen bereet
Die seuenste sijn wijf oft kinderen slaet
Die achtste al naect als beeste gaet
Die neghenste verspeelt tsy ghelt oft goet
Die thienste prediet al waer hy vroet
Die elfste vercoopt meer dan hy heeft
Die twaelfste alle dinck om worden gheeft
Die sommighe vloecken ende versaken Godt
Een droncken mensche is een quaden Sot.

¶ Dat

¶ Dat xvij. Capittel.

Soo wie meer denckt om ghelt oft goet
Dan om sijnen Godt en is niet vroet.

Salomon de wijse verlicht also lange als hy Gode vol gede vandē heyligē Gheest eñ siende dat rijcdom eñ

sorchuoudichept om rijc te wesen veel lieden verblint eñ vã Gode vervreemt/verbiet ons te meer repsen t'herte daer aen te leggẽ/seggende in Eccles. in dat 5. Cap. En wilt niet aendenckẽ noch sorchuoudich sijn om onrechtueerdich rijcdom eñ en segt niet ick heb ghenoech voor mijn leuẽ. Wãt het v niet helpẽ en sal indẽ dach der wraken. Itẽ in sijne Prouer. int 10. Capit. Die schat der onrechtueerdichept en sal niet batẽ maer die rechtueerdichept sal verlossen vander doot. Eñ daerõ sept ons heere. Wee v ghi rijcke want ghi hier al uwe weelde solaes eñ troost hebt. Ouermits welckẽ sept Dauid in dẽ Souter. Hebdy ouervloet vã goede en wilter geen herte aen leggen. Wy en sullẽ dan niet volgen der sotten menschẽ sin die also Horatius schrijft. Hos solos aiunt sapere & bene viuere quorum conspicitur nitidis fundata pecunia villis. Dat is die seggẽ dat si alleẽ wijs eñ vroet sijn eñ vã goeden leuen/wiens gelt men siet belept in schoõ hupsen eñ pacht houẽ. Noch segghen dat Ouidius misshaecht: dat Census honores, Census amicitias pauper vbique iacet. Dat dẽ schat geeft eere eñ vrientschap wãt die arme ligghen altijts onder die voet. Noch ons doen te verstane dat Iuuenalis lachtert. Quantum quisque sua nummorum spectat in arca, tantum habet & fidei. Datmen niet meer trouwẽ noch geloove en heeft danmẽ gelts in sijn kiste siet. Want die arme vã gheeste voor gode meest geacht sijn/niet die by haren schulden arm van goede sijn want sijt meer begheeren dan ander.

¶ Die Leeraer.

Hy is onwijs ende seer onvroet
Die voor sijn deel kiest d'aertsche goet
Die rijcke vrecke heeft nu ghebreck
En Lazarus glorie/weest niet soo gheck.

¶ Dat

¶ Dat xviij. Capittel.
Met eenen honde twee hasen iaecht
Soo wie twee Heeren sijnen dienst opdraecht.

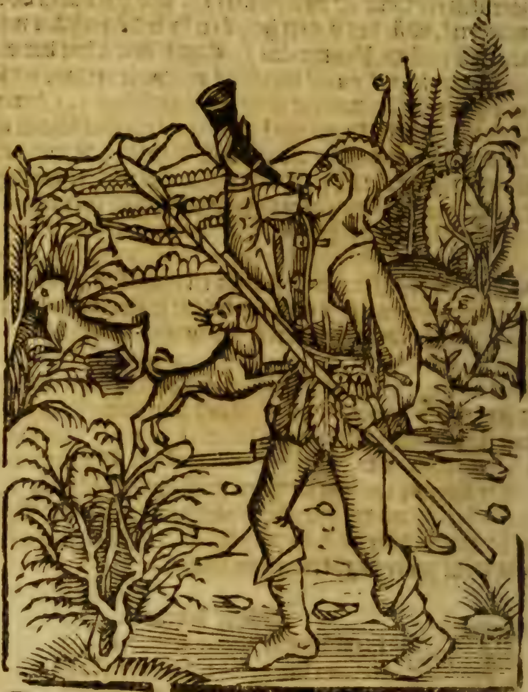

ONs lieve Heere d'alder wijste/eñ beste meester is
seyt dat niemant en mach wel twee Heeren gedie-
nen.

nen. Want hy den eenē sal haten eñ den anderē minnē. Eñ by den eenē blijuē eñ den anderē latē. Ghi en moecht Gode niet wel ghedienen eñ na rijcdom staen. Eñ daer om sept die wijse Eccle. 3. Dat herte dat twee wegen te gader ingaen willē en sal geenē voorspoet hebbē. Want men vele dinghen niet wel te gader ghedoen en can wy sullen dan ons herte vanden aertschen goede trecken al hebbender wy die handen inne/ende legghet aen onsen Heere. Oock sijn si onwijs die rijckdom soecken by vele weghen ende ambachten oft hantwercken. Ende alsoo ons Sinte Pauwels leert. Nemo militans deo implicet se negocijs secularibus. Niemant dienende als vrome Ridder Gode sal hem metter wereltlijcke dinghen moepen. Alle die dan den Outare dienē sullē hem wachten der werelt te dienenne/want eer si twee hasen d'een vanden anderen loopende met eenen honde vanghen souden/dan Godt ende die werelt wel dienen.

¶ Die Leeraer spreeckt.

SOo wie sijn herte aen eenich dinck hecht
Meer dan aen Gode die heeft onrecht
Want beter oft schoonder en vintmē niet
Oock is hy Sot naerecht bediet
Want wie bouen al sijnen Godt bemint
Die is die Godt ende alle dinck wint
Ende wie yet mint meer dan sijnen Godt
Verlieset al ende breket ghebodt
Soo wie dan wijsselijck wil winnen
Sal sijnen Godt bouen al beminnen
Ende dienen alleene nacht ende dach
Want niemant twee Heeren dienen mach
Sijn sy contrarie/als Godt ende goet
Die Sot heeft ongestadighen moet

 ¶ Dat

❡ Dat xix. Capittel.

Als d'exter schatert soo wroechse haer tonghen
Die Sot die wroeghet met sijnder tonghen.

IN vele schriftuerē eñ leeringē werdē wy vermaent onse tonge wel te wachtē vā te vele te sprekē / want also Salomō seyt Pro. 10. In multiloquio nō deerit

peccatū, qui autē moderatur labia sua, prudentissimus est. Dat is in vele sprekēs en sal geen sonde gebrekē. Maer die sijn tonge temperē eñ regerē can/is d'alder wijste eñ voorsienichste. Eñ in dat 13. capit. seyt hy aldus. Qui custodit os suū custodit animā suam, qui autē inconsideratus est ad loquendum sentiet mala. Dat is die sijnē mont bewaert/bewaert sijn siele/maer die onvoorsienlijc spreect sal quaet eñ teghenspoet gheuoelen. Eñ om dies wille dat die mensche utwendelijc geen edelder werc en can dan spreken/eñ gheen beter dan wel spreken noch arger oft booser dan qualijc sprekē / so heeft ons natuere twee ooren ghegeuē/eñ die altijts open/eñ maer een tonge eñ die met twee sloten dat is metten lippē eñ tanden besloten om dat wy bereyt souden sijn in hooren eñ traech in sprekē want midts qualijc sprekē menich man bedoruē is. Ghelijc die exter schaterende haer iongen wroecht/eñ die muys om dat sy sonder gheruchte niet gheten en can haer seluē verraet. Conste die catte muysen sonder mauwen/eñ die sot winnen sonder hem beroemen si souden beyde haer prope behouwen.

¶ Die leeraer.

Bewaert v tonghe soo wert ghy gheeert
Want als Esopus ons heeft gheleert
Beter vleesch soo en vindtmen gheen
Noch argher dan hooft vleesch sonder been
Twee ooren heeft ons natuere verleent
Ende maer een tonghe/waer met sy meent
Dat wy te hooren sullen sijn bereyt
Ende traech tot spreken ten sy wijsheyt
Ghy sult oock schouwen soo wie veel draghen
Want sy oock gaerne veel ouerdraghen
Van quaet te spreken wacht uwen mont
Onwijselijck spreken schadet menich pont

¶ Dat xx. Capittel.
Hy doet onrecht ende is onvroet
Die vint ende hout eens anders goet.

Vele liedē begheeren nacht eñ dach haerder sielen verlies/want sy niet en wenschē noch en denckē dan om rijcdom oft schat te vindene / die welcke

dicwijle in meerder sorgē sijn dā die yemants goet stelē/ want diet stelē weten wel eñ laten hem duncken dat sy sonde doē eñ onrechtueerdelijc levē/maer die heymelijcken schat oft ontresen oft anders verlorē goet vindē laten hē duncken dat het hem liedē toebehoort oft dat hen Godt toegesondē heeft/hoe wel nochtans dat mijn heere S. Augustijn alsoo in die decretē verhaelt is sept. Ist dat ghy yet vondē hebt/eñ niet weder gegevē hebt/ghy hebbet genomen. Eñ ghy hebt gedaen v vermogen om noch meer onrechtueerdich te sijne / want haddy meer vonden ghi sou des meer willen houden. Eñ also elders in die rechten staet. Een yeghelijck behoort te weten so wat sijn niet en is dat het eens anders sy. Ende daerom als mijn Heere S. Anthonis in die wildernisse vandt vele costelijcke platteelen eñ potten en hief hijse niet op/ maer maecter een teecken des cruycen ouer / wel denckende datse die vyant daer ghelept hadde/alsoo hy hadde/midts welcken sy verloghen ghelijck oft die vyant hem in die selue verschapen hadde / want dan die sonden niet vergheuen en werden/ten sy dat onrechtueerdich goet weder ghekeert sy / ende gheuonden goet onrechtueerdich goet si/niemant en sal wenschen om goet te vinden/eñ vint hijt/hy salt weder gheuen dient toebehoort/oft daert hem zijn Prelaet eñ sijnre sielen ouerste ende bewaerder raden sal.

¶ Die Leeraer.

Die sotte/onwijse/ghierigaert
Wenscht dicwijl om sijn qualijc vaert
Want hy wilt vindē sonder weer gheuen
Verliesende om t'goet dat eewich leuen
Keert wat ghy vint/het is v beuolen
Die vint/ende houdt die heuet ghestolen.

¶ Dat

¶ Dat.xxi.Capittel.

Ick wijse den wech ende gae besijden
Ick helpe den crancken cranck tallen tijden

Ghelijct in decretē verclaert staet so wie wel eert eñ qualijc leeft leert eñ onderwijst onsen Heere hoe hi hem verdoemē eñ veroordeelē sal. Eñ also

die glose verhaelt. Extersis oculis aliorũ damna videmus, ad discernendũ propria sensus hebet. Met clarẽ oogẽ sien wy eens anders misual. Maer voor ons seluen sijn wy plomp al. Wy sullẽ dan also dat Euangeliũ spreect eerst mael ons seluẽ genesen. Eñ dan eens anders medecijn wesen. Eñ niet slachtẽ noch gelijckẽ dẽ steenẽ die in die mose/drec/slijc/eñ moyre altijts liggẽ eñ nochtans vele liedẽ daer wt helpẽ. Mer mits dat het meerder quaet is twee sondẽ doẽ dã een euen groot sijnde/daerõ al waert dat wi ons niet ter rechtẽ wege keeren en wildẽ/wy en sullẽ nochtãs sonderlinge als wijs last hebbẽ/niet laten d'ongewegede eñ die dolende te wege te helpẽ eñ wachten bouẽ al die sondẽ mettẽ woordẽ te beschuddene/wãt dat een sonde tegen die waerheyt des heyligen Gheests is eñ tegen t'gheloone/die seer swaer is. Het en is nochtans niet genoech wel leerẽ eñ prediken/ist leuen quaet. Want watmen metten woorden leert onleertmen met quadẽ exempelen. Een Leeraer dan sal den grootẽ meester volgen waer vã gescreuen staet. Act. I. Cepit Iesus facere & docere. Jesus begonst te doen ende te leerene.

❡ Die leeraer spreect.

Die wijst den wech den anderen ghecken
Ende gaet besijden al willens int slijck
Die is den steenen op strate ghelijck
Die anderen wten slijcke trecken
Ende blijuender in Te meer plecken
Leeren ons der heyligher leeraers decreten
So wie quaet doen ende duecht weten
Die blijuen versteent ende ander bekeeren
Dat sy daer met onsen heere god leeren
Hoe hijse met rechte sal verordeelen
Die wijse medecijns hem seluen heelen.

❡ Dat

¶ Dat xxij. Capittel.
Hier sietmen sotten die wijsheyt versmaden
Die hem van niemant en laten beraden.

DJe Godlijcke wijsheyt door den mont vã Salo-
mon dẽ wijsen roept tot elckẽ mensche alsomen
vint Prouer. 1. Hoe lange o ghy kinderkẽs die

cleyn vā wijsheydē sijt sult ghy beminnē kintschap eñ on wijsheyt. Hoe lange sullē die sottē begeerē dat hē lieden schadelijc eñ onnut is. Eñ hoe lange sullē die onwijse ha tē wetentheyde. Bekeert v liedē dā tot mijn correctien eñ bestiere. Eñ daerō seyt Persius. Discite & ò miseri causas cognoscite rerum. Quid sumus aut quidnā victuri gignimur. Leert o ghi arme allendige menscē eñ bekent de causen eñ oorsakē vandē dinghē. Leert wat wy sijn eñ waer omme wi gewonnē sijn. Hi seyt wel dat wy allēdich sijn leerē wi niet. Wāt also Plinius spreect. De mensche niet en weet sonder leeren. Ander dieren hebbē vā natueren eenige const daer si hē mede geneeren. D'een can swemmen dander vliegen/dander loopen/dander gaen/dander iaghē eñ sijn proye begaen/maer die mensche en can niet dan weenē hy en moet leerē eñ mach by na alle dinc leerē want hy een redelijc ꝯstant heeft. Eñ daerom seyt Persius dat wy leerē sullē wat wi sijn/eñ sonder twijfel vā ons seluē en sijn wy niet eñ vā Gods wegen sijn wy d'alder edelste creatuere op aertrijcke eñ dalder dierbaerste/doen wy daer wy toe geborē sijn/dat is dienen eñ louen Gode in aertrijcke also wy hē met volmaecter minnen dienen eñ louen sullen in hemelrijck. Waer toe wy sonderlinge ghewonnen eñ nader sielen geschapen sijn. Voort meer sijn wy geboren also Tulius schrijft niet alleen om ons/maer om onsen lande vriendē eñ euen kersten bijstant te doē/d welc wy sonder wijsheit niet doen en connen/dus sullen wi wijse leeren eñ gaerne hooren.

¶ Die Leeraer spreeckt.

Bekent v seluen/eert uwen Godt
Mint uwen naesten/hout Gods ghebodt
Aensiet wat ons Godts wijsheyt leert
Soo wert ghy hier ende elders gheeert.

H ¶ Dat

¶ Dat xxiij. Capittel.

Op mijn rijckdom hadde ick mijn betrouwen
Nv sie ickt verbranden dies ben ick in rouwen.

SInte Augustijn om dat wi ons betrouwē op d'aert sche goet niet stellen en soudē seyt op een plaetse al dus, Voortganck vā menschelijckē dat is tijtlijckē

voorspoede is eē seker teeckē eñ bewijs vander eewiger verdoemenisse. Eñ daerō alsomē vā S. Ambrosius leest als hi ghehoorde dat die weerdinne haer huptē matē stoorde op een ey dat die hinne gebrokē hadde/seggende dat sy in seuen iaren so veel schaden niet ghehadt en hadde/ sprac tot sijnē ionghe/gaen wy vā hier dat wy niet ghe-plaecht en werden/tijtlijc verstaende / met desen onuer-duldighē riicken/eñ nauwelijck was hi wten huyse alst versanck. Ten is dan gheen goet teeckē vander eewiger salichept gheē wederspoet te lijdē want also S. Paulus leert. Godt slaet eñ gheesselt alle die kinderen die hy aen neemt. Nochtans ist dat God ons sparē wilt het is ghe-noech dat wy berept sijn te lijden alst hē belieuen sal. Eñ sullen lijden inwendich als wy onse sondē oft ons euen kerstens sondē ouerdenckē. Item gelijck hē niemant in tijttelijcken goede betrouwē en sal/want die heden een schoon huys heeft eñ veel goets en sallicht morgen niet meer hebbē dan een weynich asschen. Also en sal hē nie-mant beroemē vanden eewigen goede/want wijs niet seker en sijn/hoe wel dat wi getrouwelijckē sullē hopen dat wijt metter gratiē Gods verkrijgen sullē. Waer van sept Salomon. Eccle. 5. Van verdreghen sondē en weest niet sonder sorghe/eñ en doet gheen sonde op sonde seg-ghende. Die ghenade eñ bermhertichept des Heeren is groot/eñ sal der veelhept mijnre sondē ontfermē. Want ontfermenisse eñ thoorne haest vā hem naken/eñ sijnen thoorne weder die sondaren siet.

¶ Die Leeraer sept aldus.

Die hooghen moet heeft op sijn goet.
Ende op voorspoet en is niet vroet
Want ouervloet volcht dicwijl onspoet
Ende heeft den voet in die eewighe gloet.

 ¶ Dat

¶ Dat xxiiij. Capittel.

My dunckt dat ick die werelt draghe
Die alle dinck sorghe ende alle dinck draghe.

PErsius biginnende sinē boeck daer hi die sondē eñ quade sedē in berispt roept tegē die ydel sorchuoudichept seggende. O curas hominum ô quantū est

in rebus inane. Dat is. O sorge des menschē/oft hi seggē wilde hoe ydel eñ sot sijdy/och hoe vele ydelhede vintmē in alle dingē. Eñ om dat wi in curieusheidē eñ onderwinde sondē mate houdē/so vermaent ons die heylige scrif-tuere seggēde. En wilt niet wijser sijn dant v nut eñ vā noode si. Item en onderuraecht gheē dingen die hooger sijn dan ghy dat is vā v verstandenisse/eñ en ondersoect gheē dingen die stercker sijn dā ghy. Maer denct op die sakē die v God beuolē heeft/eñ en sijt niet curieus noch sorchuoudich in vele vā sinē werckē. Want ten is v van gheenē noode die verborgen dingen Godts te siene om ter salicheyt te gheraken. Eñ daeromme seyt Iuuenalis dat wt den hemel geuallē is datmē in Grieckscher spraken seyt. γνωτι σεαυτον, Dat is bekent v seluen. Hadde Alexander die groote gekent hem seluen/hoe broosch eñ sterffelijc dat hy was/hy hadde te vredē geweest vā een der werelt heere te sijne/dwelc hi niet en was. Wāt hoorende seggē datmen vele werelden vant seyde versuchtende/wee my die noch nauwe vā eender werelt Heere ben. Eñ daerom was Diogenes veel rijcker gherekent vā Iuuenalis dan Alexander/want hy alle rijcdom versmaeyde eñ was te vreden in een wijn vat ghehuyst te sijne om hē eñ sijn siele te bewaren eñ niet sonder cause/ wāt also Christus spreect. Wat helpet dē mensche dat hi alle die werelt wonne eñ sijn siele verlose/oft hy seggen wilde. Ten mach hem niet helpē maer grootelijc schadē wi en sullen dan niet te vele willen weten/noch hebben.

¶ Die leeraer.

Niet al wilt weten ende hem vergheet
Die hem belast met allen saken
Die rugghe mach hem van pijnen craken
Want hy sijnen tijt t'onrechte besteet.

¶ Dat

¶ Dat xxv. Capittel.
Die vele ontleent crijcht schade oft schanden
Die vele wech leent maeckt veel vyanden.

MEn seyt gemeynlijc so wie ontleent/heeft scha=
de oft schande/schade geeft hy meer wederom=
me dã hy outfaen heeft/gelijck alle die vanden

woeckenaers leenē gheuē moetē eñ schade en gheeft hy niet meer/hoe wel nochtās dat ons heere seyt. Leēt uwē euen kerstē eñ en soect geen winningen vā hē. Maer om dat weynich nv leuen sonder hope vā winningen staet. Deut. 15. A nullo accipies mutuum. Dat is vā niemant en suldi ontleenē om weder gheuē. Wāt alsomen elders leest wie ontleent is slaue eñ knecht vā diet hē leēt. Item men seyt ooc dat die vele wech leent maect vele vianden d'welc niet en coemt bi dē schuldē vā diet wech leēt/mer vā diet ontleent. Want gemeynlijck leendy wech ghi en hebbet niet weder also gheringe als ghy wilt/eñ hebdijt also gheringe ghy en hebt niet so vele/eñ hebdijt also geringhe eñ so vele ghi verliest uwē vrient. Nochtās en sal men den schamelen niet weygerē want God diet gebiet machtich is te vergelden datmen door hē doet. Eñ die leeraer spreect hier van die ontleenen dicwijl groot verlies doen/want menigē dunct dat dē tijt vā weder te geuen nemmermeer comē en sal/maer also die duytsche seggē/de wolf en verslint de palē noch termijnē niet/dat is al sij dy gierich int ontleenē ghy en cont niet belettē den dach vā weder te gheuē die altijt naect. Eñ al is die Ezel goedertierē eyschtmen hē te vele hy slaet eñ trect op ons/also machmen eenen goedē vrient wel te vele eysschen. Eñ ghelijck in tijttelijcken goede vele om langhe borghens wille arm sijn/also sijnder noch meer aen die siele arm/die van onsen Heere vele ontleenen om dat hy langhen tijt gheeft maer alsoo Salomon seyt. Die sondaer ontleent ende en gheeft niet weder.

¶ Die Leeraer.

Ontleent niet vele moechdijs ontberuen
So en suldy schade noch schāde verweruen
Die vele ontleent die maeckt hem slaue
Ontleent goet is een schamel haue.

¶ Dat

¶ Dat xxvi. Capittel.
Menich sot bidt om sijn ongheual
Als Mydas hier ons leeren sal.

IN dat 18. Capit. van Ecclesiasti. seyt Salomon aldus. Eer dat ghy bidt bereyt dijn siele/want also hy elders seyt die Heere aenhoort die beding̃ vanden

rechtueerdighen. Eñ alſo S. Jan verhaelt God en aen-
hoort die ſondarẽ niet. Maer willen wy verhoort ſijn ſo
moetẽ wy ſonderlinge twee dingẽ onderhouden. D'een
is dat wy in ſtate vã gracien ſijn oft biddẽ eerſt om daer
inne te ſijne / dander is dat wy niet en bidden dat Gode
niet en betaemt te gheuene/dat is al t'ghene dat teghen
Gods eere oft onſer ſielẽ ſalicheit is. Eñ daerom ſalmen
weten datmen om driederley ofte driederhande dingen
bidt. Eerſt om ſalicheyt oft deucht oft goet datmen niet
qualijck gebruyckẽ en can/ghelijc om dat eewich leuen
ende om dat machmen bidden ſonder conditien ende
beſpreeck. Ten anderen om yet datmen wel eñ qualijck
gebruycken mach/ghelijck om ſchoonheyt / geſontheyt
vã lichaem/lanc leuẽ/een ſchoon wijf/vele kinderẽ heer-
ſchappije/prelaetſchap eñ rijcheyt/eñ om ſulck bidtmen
op condicien / iſt dat het ons nut ende ſalich ſy. Ten
derden bidden eenighe om haerlieder qualijck vaert oft
om eens anders/ghelijc die biddẽ dat ſy vrouwen te ha-
ren wille ghecrijghen moghen / oft om yemants doot.
Eñ ſulcke ſijn ſotten die God niet en aenhoort tot haer-
der weluaert. Onder die ſottẽ dan was Mydas coninck
vã Lieden die alſoomẽ in die Poeten leeſt bat/dat al dat
hi aentaſten oft aenroepen ſoude/gout worde/d'welcke
hem verleent was / maer hy ſterf van honghere ende
dorſte/want ſpijſe ende dranck oock in goude verander-
den/die oock om dat hy van ſanghe t'onrechte vonniſſe
Ezels ooren heeft/als meer ander doen.

¶ Die Leeraer.

IN wenſcht noch en bidt niet onſen Heere
Ten ſy v ſalicheyt Gods eere
Want Mydas van dorſte eñ honger ſtarf
Om dat hy ſijn Sotte bede verwarf.

¶ Dat xxvij. Capittel.

Die ydelheyt studeren ende sotheyt leeren
Vercrijghen selden veel goets ende eeren.

Also Tullius in dat eerste boec vandē officiē scrijft/ elck behoort voor alle dinck t ouerdenckene ēn te

bemerckene ten wat staete dat hy hem betrecken wille/ want men vã ionckx leeren moet/datmen outs weten eñ wel doen wille. Eñ daerom berispt S. Pauwels eenige schrijuende tot den Joden in dat 5.capittel. Als ghy behoort meesters te sijne om des tijts wille want ghy out sijt/behoeft ghy weder om te leerene/die eerste beghinselen vanden woorden Godts. Elck sal dan hem stellen van ionckx om te leeren Gode behaghen/want het die beste conste is diemen vindt / ende hem seluen kennen ende voort meer eenighe conste oft wijsheyt/waer mede hy met Gode ende eeren/tsijnder sielen salicheydt eñ ten oorboore van hem/van sijnen prince/sinen lande/eñ sijnen euen kersten/hem gheneeren sal/eñ den tijt sijns leuens die cort is oorbolijck ouerbrenghen/ende niet te vreden sijn dat hy veel weet maer daer na wercke want conste sonder werck verloren is/ende daerom sijn si sot die altijts blijuen in consten die alleene dienẽ tot ander wijsheyt ghelijck logiken ende grammarien.

❡ Die leeraer.

Vele lieden willen weten
Den loop der Hemelen ende Planeten
Die crachten der sterrẽ/met haren werckẽ
Die niet en wetẽ noch en willen mercken
Wat dat sy sijn/ende om wat saken
Heeft Godt hem willen scheppen ende maken
Noch niet en leeren in ionghe daghen
Hoe dat sy Gode souden best behaghen
Hoe dat sy souden met elcken leuen
Wat rekenschap sy Gode sullen gheuen
Als elck goet constenaer sal loon ontfaen
Wilt dan met goeden consten om gaen.

¶ Dat xxviij. Capittel.

Die willen verbeteren die wercken Godts
Zijn boose Narren ende quade Zots.

ALsoomen in die decreten leest. Te vergheefs eñ ydelijc arbeyt hy die die sonne pijnt met brandẽ eñ walmẽ te helpẽ/eñ meer claerheyt oft hitten

in sijn wercke͂ te geue͂. Want die volheyt der Godlijcker gracie͂ der menscheliijcker hulpe͂ toedoe͂ niet en behoeft/ noch en begeert gheene vermeerderheyt va͂ gepreseu te sijne. Eñ daeromme en sal niemant so verwaent/so mal ofte so sot sijn/dat hy die wercke͂ Gods sal willen corrigere͂/berispen oft wane͂ verbetere͂. Want Godt alle dinc ten beste͂ gemaect heeft al en connent wy niet altijts begrijpen. D'welc ghee͂ wonder en is/wa͂t God vele meer can make͂ dan wy begrijpe͂/om dat sijn cracht wijsheyt eñ goetheyt oneyndelijck eñ onbegrijpelijck is. Eñ daer om seyt Salomon Prouer. 25. Die ondersoecker is van der Maiesteyt / sal verdronghen eñ verlast werden van glorien/dat is van curieusheydt ende ydelheydt oft van der glorien Godts die hem onbegrijpelijc is. Ende daer om en sal niemant dubben noch verre ondersoecken/ waerom dat Godt aldus oft alsoo wilt doen / want het ghenoech is dat wy weten dat het hem belieft dat wy doen al dat hy ons gheboden heeft / ende dat doende en sullen wy niet ondervraghen waer om dat hijt gheboden heeft. Wy en sulle͂ dan tegen Godt niet murmureren segghende als die boose Narren ende Sotten/waer toe heeft Godt die verloren sielen ghemaeckt als hy wel wiste dat sy verloren souden sijn. Ofte waer om en ben ick niet alsoo wijs/rijck/schoone/ghesont/sterck eñ volmaeckt als ander lieden waeromme was d'een schaker behoude͂ ende d'ander verloren oft der gelijcken. Want alsoo S. Augustijn leert/die vonnissen Gods sijn altijts rechtveerdich / maer ons dickwijl onbegrijpelijck alsoo S. Pauwels oock ghescreuen heeft.

¶ Die leeraer spreeckt.

Lauden wercken Gods gheen oorsake vraecht
Want het ghenoech is dat hem behaecht.

¶ Dat

¶ Dat xxix. Capittel.

Die heeft den voet op der hellen gloet
Ende anderen verwijst en is niet vroet.

Ons lieue heere eñ dalder wijste meestere Jesus Christus die in alle sijn wercke~ eñ leeringe~ ons altijts wijst dē wech vā onser salicheyt berispen

de die sottē eñ omwijse menschē sept aldus. En wilt niet vōnissen noch veroordeelē eñ ghy en sult niet veroordeelt werden. En wilt niet verwijsen noch verdoemē eñ ghy en sult niet verwesen noch verdoēt wordē/ wel ōstaende om dier oorsakē eñ causen wille. Oft hi by contrarien wilde segghen dat so wie anderen t'onrechte verwijsen sullen met rechte verwesen werden / ende al weten wy eenighe sake van onsen euen kersten daer hy hem heeft inne misgaen/wy en sullen nochtans niet verwijsen noch met woorden/noch met ghedachten ter eewigher doot/want hy hem lichte ghebetert heeft/ende ghenade vonden/eñ is lichte beter dan wy sijn. Eñ daer om sept ons lieue Heere elders/waer toe siet ghi so nauwe t'gestubbe oft dat ghestof in die ooghen van uwen broedere eñ en siet niet den balck die in uwe ooghen is. Ende in der ghelijcken staet in die decretē/dat hy alleene sal van eens anders ghebreken ende dolinghen vonnissen / die in hem seluen niet en vint dat hy veroordeelen ende ver doemen mach.

¶ Die Leeraer sept aldus.

DIe met veel sonden hem vint ghebonden
Als dat hē die helle mach leuēde ōtsondē
Ende ander verwijst ter eewigher doot
Die sal hem vinden in grooter noot
Want metter maten daer wy me meten
Salmen ons meten recht onghespleten
Sulck lept te bedde in crancken mismaeckt
Al waer hy van allen trooste verlaeckt
Wiens siele na dit crancke leuen
Sal bouen die enghelen werden verheuen
Sulck leeft in voorspoede die sal versincken
Inder hellen afgront/wilt hier op dincken.

¶ Dat

¶ Dat xxx. Capittel.

Die hem meer laden dan sy moghen draghen
Sijn sy in schaden wie salse beclaghen.

OVermits dat het seer sorchelijc is t'goet dat voor die sondē vandē lieden der kerckē gelaten is om misse te lesen eñ aelmoessen te doene wel te be-

deylene eñ redelijck wt te geuē sonder wederknagē der conscientien eñ verwijt van gode/soe plaghen die oude vaderen te vliene eñ te schouwene last van sielen eñ van goede/maer nv alsomē in die gheestelijcke rechtē vindt/ is die begeerte van eeren eñ hooghē state van sommige lieden soe verre comen dat sy niet te vredē en sijn twee oft drie kercken oft prouenen ende beneficien te hebben mer vele meer/hoe wel dat sy cume ende nauwelijc een der kercken ghenoech doen en moghen noch te deghe besorghen / eñ dat die menichfoudichept van prouenen ende gheestelijcke goedinghen/den canoncken dat sijne die by regelen willen leuen seer contrarie sy. Midts dat het seer onrecht eñ ongheliick is dat vele ander licht betere eñ wijsere van honghere vergaen / eñ een dronckē oft gulsich ende oncuysch mensche lichte niet dooghende in leeringhen eñ woorden/ende dalder quaetste sijnde van wercken / ouervloedichept hebbē/ wy en sullen dan onsen ezel niet te seere laden/niet alleen vā kerckelijcken goede/mer ooc van wereltlijcken gelijck van officien ende staten die wy niet en connē oft niet en willen te rechte bedienen. Ende niet alleene en misdoen sy die bouen haer weerde kerckelijck goet besitten eñ qualijck verdoen/maer ooc dier toe helpen ofte deelachtich sijn. Ghelijck die haer kinderen willen Abten Prelaten makē eer si mouinckē sijn/oft prochipapen eer sy priesters sijn ende inder ghelijcken/waer van hem elc wachten sal/want ter groote sorghe in leyt.

¶ Die leeraer spreeckt.

Die sijnen ezel met sacken verlaeyt
Ende die sijn maghe met spijse versaeyt
Eñ die meer om helst dan hy can wenden
Diē wilt hē willens eñ wetens sceynden.

K ¶ Dat

¶ Dat xxxi. Capittel.

Dese Sot stelt wt dat hy nu soude doen
Aenhoorende der Craeyen niet Gods sermoen.

Salomon verlicht vanden Heylighen Gheest seyt aldus tot elcken mensche. Ecclesiasti. 5. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem

Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindicte disperdet te: dat is. En vertraecht niet bekeert te werden tot den Heere/ eñ en stelt niet wt van daghe te daghe/ want sijnen thoorn eñ sijn gramschap coemt haestelijck/ eñ inden tijde van wraken sal hy v bederuen eñ verdoen. Eñ daerom sept Dauid. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. dat is: Ist dat ghy hedẽ sijnen voys/ dat is sijne stemme hoort / ghelijck alsmen v predict eñ als v goede Enghel v inne gheeft dat ghy v beteren sout/ en wilt uwe herte niet verherden noch versteenen/ maer bekeert v terstont/ want ghy niet en weet oft v Godt noch meer roepen sal. Eñ daeromme en salmen gheen goet wtstellen alsment terstont behoort te doene. Eñ daeromme sept een Poete. Tolle moras, nocuit semper differre paratis. Dat is doet wech uwe merrẽ oft wtstellen/ want het altijts gheschadicht heeft wt te stellene hem lieden die berept waren om terstont te doene. Wy en sullen dan niet aen hoorẽ den roep noch dat geschrey vander Craepen die roept inden Latijne Cras Cras: dat is/ morghen morghen / want alsoo Persius leert. Die morghen hem beteren wilt eñ gheen tijdt heden/ en betert hem nemmermeer.

¶ Die Leeraer sept aldus.

Die op lanck leuen stelt al sijn hopen
Al heeft hi van sijnder conscientien nopen
Hi en volchtse niet/ maer laetse ontwaepẽ
Aenhoorendedie lesse vander Craepen
Die roept Cras Cras /morghen morghen
Niet wetende hoe langhe hem Godt sal borghen
Want die nu leeft mach morghen lijck sijn
Ende die nu schoon is/ mach morghen slijck sijn.

 ¶ Dat

¶ Dat.xxxij.Capittel.

Gheen armer sot ter werelt en leeft
Dan die een wijf ende gheen en heeft.

Ghelijck men inder heyliger schriftueren leest het is lichter te wachtẽ vlovẽ ẽn sprinchanẽ als die sonne

te heet schijnt/ dan te wachtē een wijf tegē haren wille/ wāt wacht sy haer seluē niet het is al verlorē gewacht alsoomē sept. Ille lauat laterem, qui custodit mulierem. Hy wascht ongebacken tichelen die een quaet wijf castijen wille eñ wachten van misdoene. Want gelijck die tichelen soomense meer wascht so si vuylder/ eñ bemoyerder werden/ alsó hoemē een boos wijf nauwer wacht soo sy meer wt is om quaet te doene. Want wy alle geneghen sijn te doene dat verboden is. Het is dan seere lastelijck een wijf wel te regerē eñ te wachtē/ wāt alsó Juuenalis sept. Adde seram & cohibe: sed quis custodiet ipsos Custodes, cauta est & ab illis incipit vxor. Dat is beslupt v wijf ende houtse nauwe/ maer wie sal die bewaerders wachten/ die vrouwen sijn schalck eñ beghinnen eerst aen die dienaers diese te bewarene hebben. Men soude dan eer eenen diepen put met eendere cleynder cruyckē vullen/ dan een quaet wijf van quade wachten nochtans / soo wiese te wachtē heeft salt hē pijnen. Eñ si en sijn niet sot gherekent diese wachten / maer die daer ieloers op sijn. Eñ die daer om sept Salomon Eccle.9. Non zeles mulierē sinus tui, ne ostēdat super te maliciā doctrine nequam. Ghy en silt dat wijf van uwen schoot dat is vā v bedde ghenoot/ niet te seer beminnen op dat sy niet en tooghe op v die booshepdt van haerder quader schalcker leeringhen. Maer alsó Godt ghebiet. Nume. 5. Heeft die man quaet vermoeyē oft valsche suspicie op sijn wijf/ hy salt Gode opdraghen.

¶ Die leeraer.

Die vrouwen wachten wt ialosijen
Die wachten die vlopen te somertijen
Want goede wijuen hem seluen wachten
Ende quade om gheen bewarē en achten

¶ Dat

¶ Dat xxxiij. Capittel.

Ick sie door die vingheren ende moet ghedooghen
Al dat mijn wijf wilt die verblint mijn ooghen.

Ghelijck si int voorgaende capittel berispt sijn die haer wijuen te seer lief hebben eñ daerom in sorgen sijn. Also berispmen hier die vã haren wijfs

sondẽ leuẽ eñ sijn putiers/oft roffiaens/oft hoere waerders (alsomense noemen wille van haren bedde genoote eñ wetteliicke vrouwe/die seer mispriijselijck sijn/want also Seneca spreect. Patronus est turpitudinis, qui crimen celat vxoris. Hy is een patroon eñ beschudder van onreynicheden die d'ontwschept van sijnen wijue deckt eñ helet gelatende hem oft hijs niet en wiste oft sijnde deelachtich / eñ te vreden dat hy ete eñ drincke vanden sonden van sijnen wijue oft dochtere / want menich man/ also Juuenalis schrijft is. Doctus spectare lacunar, Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso. Dat is:gheleert te sijne op dat verwelfsele vander cameren ende vergaderinghe vanden balcken / diemen in sommighe landen vergult/ ende can wel roncken by den pot van goeden drancke al en slaept hy niet/dat is so wanneer men sijn wijf aentast/om helst oft cust so siet hy elders waert oft ghelaet hem oft hy sliepe/die welcke is oorsake van den ouerspele van sijnen wijue ende sal vã Gode gepunieert sijn ghelijck oft hijt selue dede ende lichte stranghelijcker. Hier van sijn vele exempelen maer elck siettet daghelijcx meer dan ghenoech.

¶ Die leeraer.

On dat in houwelijcke man ende wijf
Hebben twee sielen ende maer een lijf
Soo wie sijn lijf niet en wille besmetten
Sal op sijns bedde genoots reinicheit lettẽ
En sal gheen vremde eyeren broeden
Noch s'koeckoecx ionghen in sijnen nest voeden
Ouerspel sonderlinghe van ghehoude vrouwen
Doet menich broeder sijn suster trouwen
Menighen besitten onrechtueerdich goet
Elck salt beletten/is hy wel vroet.

¶ Dat

¶ Dat xxxiiij. Capittel.
Met wijt te loopene is niemant gheleert
Menich gaet Sot wech die Sotter keert.

Het is wel waer dat die veel siet eñ hoort eñ alle dinc ouermerct wijser eñ cõstiger wesen mach/ dan die altijts thuys liggende niet eu weet wat

men in ander landē maect eñ daerom Homerus die die fonteyne vā allē begrijpe eñ verstandenisse geheeten is/ willende betoogē dat Ulyxes wijs eñ expert was/seyde dat hy vele dorpen/steden/landē/eñ manieren oft seden oft gijsen/vā vele volcr gesiē hadde. Maer also Horatius in sijn Epistolen schrijft. Cœlum non animū mutant, qui per mare currunt. Sy veranderen die locht eñ die ghele-ghentheyt vanden hemel / die ouer die Zee oft ouer dat meyr varen maer niet haren moet/ want die Sot wech gaet / eñ altijts met sotheyt omme gaet en can niet wijser ghekeeren/midts welcken seyt Seneca dat die wanderinghe dē medecijn niet en maect noch die plaetse den consiliare/maer alsoomē den kinderē seyt. Sępe rogare: rogata tenere:retenta docere: hęc tria Discipulum faciunt superare magistrum. Dat is. Drie saecken moghen den Discipel eñ dat leerkint bouē sijnen meester maken. Die eerste is. Dickwijl onderuragen tot dat hijt verstaet eñ begrijpt. Dander is datmen wel onderuraecht ende verstaen heeft/wel onthouden. Die derde is. Datmen wel onthoudē heeft den anderē voort leerē. Also wi alle doen sullen in goede leeringhe willen wy den sotten niet ghe-leken sijn die altijts der gansen sanck eñ liet singhē wat sy hooren/waer die Leeraer spreect aldus.

¶ Die Leeraer.

Die vele versoeckt ende weynich leert
Die verre loopt ende wijt verkeert
Ende wat hy siet t'onrechte merckt
Die vele begrijpt ende niet en werckt
Die altijts d'eerste is aen den dans
Ende altijts sinckt al waert een gans
Die sal een gans gherekent wesen
Van verre te loopen is niemant ghepresen.

¶ Dat xxxv. Capittel.
D onuerduldighe sal op den ezel climmen
Ende sijnen haestighen moet daer timmen.

IN vele deelē vā desen wercke sijn die Historiē eñ fi-
gurē genomē wt der gemeynder sprake vandē ouer
lantsche duytsschen die als sy willē seggē dat eenich

man te haestich sy oft te geringe thoornich oft ghestoort segghē dat hē goet waer dat hy dē ezel berede/om dat die ezel traech is/eñ also mocht haerlieder moet eñ haestichept coelen. Maer het ghelschiet dickwijl der contrarien dat sy noch onuerduldigher eñ toornigher werdē/want si dē stegen ezel buytē sijnē stasse eñ gemeynē troot niet en connen doen voortgaen/eñ daerom seytmē in spotte van eenen haestigen grammen eñ onuerduldigen mensche dat hi een ezel rijt oft dat hi op dē ezel gesetē is/wāt dicwijl so men hē meer doet om te vredē te stellene so hy onuerduldigher eñ thoornigher wert. Ende daerom sal elck wijs man hem wachten vā thoorne oft gramschap wāt also Horatius seyt. Ira furor breuis est: animum rege. dat is. Thoorne eñ gramschap is eē corte dulhept eñ verwoethept oft outsinnichept/ eñ daeromme regeert uwē moet so dat hi hē niet en stoore. Eñ wacht v vā kijuē eñ strijdē/of schēldē waer wt thoorne eñ gramschap spruyt want alsomē leest. Prouer. 20. Honor est homini qui separat se a contentionibus; omnes autē stulti miscentur contumelijs. Eere wert hē die hē wacht vā kijuē eñ hateren oft scheldē/maer alle die sottē mingen hē eñ gaen omme met verwijte eñ verlmadinge diese d'een dander doen. Item alsoo daer staet int 19. capittel. Qui impatiens est sustinebit damnum: soo wie onuerduldich eñ haestich is sal schade lijdē/want een toornich mā als een outsinnich man niet en weet wat hi doet/eñ en spreect noch en doet niet dan sonde eñ quaet/dies hem namaels rouwet alst te laet is.

¶ Die Leeraer.

So wie wt thoorne kijuen oft strijden
Sullen billicx den ezel berijden
Om daer te coelen haren euelen moet
D'welck veel vrouwen waer ooc seer goet

Dat xxxvi. Capittel.

Die in fortuynen zijn hoochst ghesseten
Zijn naest den valle wilden sijt weten.

ALso Claudianus schrijft vele liedẽ. Tollunt in altum vt lapsu grauiore ruant, werdẽ hooghe verheuen om dat si te swaerlijcker vallen souden want alsoomen sept. So hooger graet so swaerder val/eñ daer om sept Seneca in Hercule furente. Nemo confidat nimium secundis.

Nemo desperet meliora lapsis. Miscet hæc illis prohibetque Clotho stare. Fortuna rotat omne fatum. Nemo tam diuos habuit fauentes Crastinum vt sibi polliceri possit. Dat is.

Niemant en sal hem te seer betrouwen
Al mach hy geluck eñ heyl aenschouwen
Niemant en sal wanhopen noch treuren
Als hen wederspoet eñ ramt ghebeuren
Want die goddinne diet al regiert
Dat die fortune/diet d'wiel bestiert
Minghende t'soete metten sueren
En can niet een langhe by een gheduceren
Ende al mocht sy blijuen by yemant staende
Nochtans om dat hy is afgaende
Onlanghe duert hier sijn voorspoet
Niemant soo wijs ende niemant soo goet
Noch den goden soo lief beuonden
Dat hy hem mochte tot eenighe stonden
Versekert houden tot morghen te leuene
Wachten hem dan die hooghe verheuene
Dat sy niet en vallen den swaren val
Daer niemant by hem op staen en sal
Fortuyne is blint ende onghetrouwe
Gelouende vrucht ende gheuende rouwe
Nochtans en heeftse in haer gheen wesen
Maer wijse lieden verstaen by desen
Dat tijtlijck goet/eere ende voorspoet
Gaet ende coemt als der Zee vloet
Sonder ons toedoen ende sonder ons wijsheyt
D'welck men fortuyne ghemeynlijck seyt
Soo wie dan int hoochste sijn ghesceten
Ende brieschen als paerden sullen weten
Dat sy als ezelen corts moghen vallen
D'wiel van fortuynen maeckt veel mallen.

¶ Dat

¶ Dat xxxvij. Capittel.

Onuerduldich in cranchept ende stechept wesen.
Belet veel sotten vanschier te gheuesen.

BOetius door dē mont der Philosophiē dat is der wijsheyt vermaēt ons aldus. Ist dat ghi ūwacht die hulpe oft d'werc vā den medecijn/het is v vā

noode dat ghy hem uwe wonde eñ seer oft hemelijcke cranchept ontdect eñ openbaert. Oft hi seggē wilde/dat niemāt aen siele noch aen lichaē wel genesen eñ geheelt en wert allso lange als hy sijn wondē eñ seericheydē voor sinen medecijn/dat is voor gode oft dē priester eñ biecht vader gods stede houder aengaēde der sielē/eñ voor den chirurgijn dat is vanden meester die metter hant werct verberrcht eñ ontsteect. Eñ daerom al ist alsoo die Poete sept dat. Nō est in medico semper releuetur vt æger. Al en can die medecijn niet altijts gehelpen want tegen die doot en is gheē hulpe noch remedie oft boete/nochtans sullē wy in onsen lijden verduldich sijn/eñ alsō ons Salomon raet den Medecijn te eeren om der nootsakelijchept wille/wāt die alder opperste dat is God die medecijne gheschapē heeft. Eñ wy en sullen niet doen na ons selfs raet etende eñ drinckende dat ons contrarie si/wāt men sulck alsoo ons Persius leert schier metten voeten voorwaerder wtdraecht ten kerchoue waert. Ende wy en sullē die remedie ofte boete beyde geestelijck eñ lichamelijck niet versmadē noch metten voetē verstekē alsoo menich onuerduldich sot doet/wāt weder wy willē oft niet en willen alst Gode ghelieft so moetē wy lijden eñ die onuerduldichlijck lijdt is des vyants martelaer. Als wy dan cranc sijn sullē wy verduldichlijc lijdē eñ bi rade leuē. Eñ eer wy cranck sijn doen dat ons Ouidius raet segghende. Principijs obsta: sero medecina paratur Cum mala per longas inualuere moras. Dat is.

¶ Die leeraer sept aldus.

Den beginselen vā cranchept weder staet
Want laet ghijse veroudē het wert te laet
Eñ als ghy moet lijdē so weest ꝟduldich
Want wat ghi lijt ghi sijt meer schuldich.

¶ Dat

¶ Dat xxxviij. Capittel.

Die sonder schalcheyt t'volck bedrieghen
Doet van sijn nette t'ghenoghelte vlieghen.

SAlomon in dat 1. Capittel vanden Prouer. dat sijn gemeyn seggewoordē daermē wijsheyt wt leeren mach spreect tot sijnē sone/dat is tot elckē mensche

die wijshept leerē wille aldus. Fili mi si te lactauerint pec catores;ne acquiescas eis. Si dixerint. &c. O mijn lieue so ne ist so dat v die sondarē met soete smeeckendē woor= den aenlockē willen gelijck die voester dat kint met hare melck/en wilt in haer woordē niet gerust sijn noch daer na hooren. Ende al seyden sy v/coemt met ons/laet ons lagen leggē den bloede dat is tot yemants doot/laet ons minck pseren eñ strickē leggen tegen hē die te vergeefs in onnooselhedē leeft / laetten ons doorswelgen eñ sloc= ken oft verslindē al leuende ghelijck die hellē verslint eñ al gheheel als die in eenighe doorlaghe eñ poel versinc= ken. Wy sullen alle sijn rijckdom eñ goet vinden/eñ sul= len ons huysen metten roone eñ metten propen vol ma ken. Legt v ghelt inne met ons/wy sullen eenen gemey= nen buydel oft borse maken eñ ghemeynlijck winnen. Mijn sone en gaet met hem lieden niet. Afhoudt uwen voet van haren wegen/want haer lieder voeten loopen tot quaet te doen ende haesten hem om bloet te stortten. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Dat is. Maer te vergheefs eñ om niet spreytmen die netten voor der vogelen oogen/oft hy seggen wilde ick tooghe v nv die nettē vanden quadē om dat ghijse schoumen eñ ontulien sout/want die lagen leggen teghen ander/leg/ ghense oock teghen haers selfs bloet eñ bedrieghen haer sielen eñ leuen. Want sy dicwijl hem seluē doen vangen eñ daer na aen die galge hangen/wy en sullen dan noch schalckelijck noch onschalckelijck niemant bedrieghen/ noch ons nette voor der voghelē ooghen spreyen/dat is wy en sullen onsen raet niet decken eer wy hē volbrocht hebbē dat wy voren hebbē/d'welcke den hooftmannen in crijghe nut ware. ¶ Die Leeraer.

DIe haren raet ende opstel ontdecken
Sijn hier ghereƙent voor groote ghecken.

¶ Dat xxxix. Capittel.

Hy is wel mal ende sot met allen
Soo wie hem laet op anderen vallen.

DJe selue Salomon seyt in dat 5. Capit. van sij-
nen Prouerbiē aldus. Via impiorum tenebrosa,
nesciunt vbi coruant. Dat is den wech der boo-

sen eñ ongenadigen menschẽ is duyster oft donckere eñ onclaer/eñ si en wetẽ niet waer si vallen moghen/maer men seyt ghemeynlijck. Felix quē faciunt aliena pericula cautum. Dat is salich is hy den welckẽ eens anders ongeual wijs eñ voorsienich oft schalc maect/eñ alsoomen ooc seyt hi spiegelt hẽ saechte die hẽ aen eenẽ anderẽ spiegelt. Niemant en sal dan aengaẽ noch bestaẽ daer hy siet dat een andere qualijck met geuaren is. Eñ niemant en sal hẽ steken oft stootẽ aen den steen daer een ander ouer geuallen is. Maer die sottẽ en achtens niet/eñ al sien sy by spelẽ/dronckẽ drinckẽ/oncuyssche vrouwẽ hantierẽ/ bouen maten cost doen/in cleederẽ eñ huysen/by haestigher toornicheyt/by ouermoedicheyt/by ledicheydt/by traecheyt/eñ by ander sonden eñ ghebreken veel lieden in swarẽ sondẽ eñ schanden geuallen zijnde/sy en wachten hẽ nochtans niet / maer gaen den seluen wech daer dander gheuallen sijn eñ vallen d'een ouer dander / als droncken eñ ontsinnighe lieden/hoe wel datmen seydt. Casus dementis, correctio fit sapientis. Dat is. Dat den val vanden onghesinden sal die correctie ende bestier oft onderwijs vandẽ wijsen zijn. Also Esopus schrijft ende Horatius in zijn Epistelen verhaelt/die Vos ghebeden ter feesten vanden Leeuwe te comen bleef voor die dore staende. Ende alsmen hem vraechde waer omme hy int hof vanden Coninck niet en ghinck als dander / sprack dat hem die voetstappen versaechden ofte veruaerden want sy alle inne waerder en gheen wtwaerder en quamen. Oft hy segghen wilde / om dat vele int Hof haer leuen laten daer hy wt wilde blijuen.

¶ Die Leeraer.

Gheen wijs man sal eenich dinck aengaen
Dat selden yemant heeft wel ghedaen.

¶ Dat xl. Capittel.

Al hebbe ick meel bouen duysentich ponden
En can ghestoppen quaet sprekende monden.

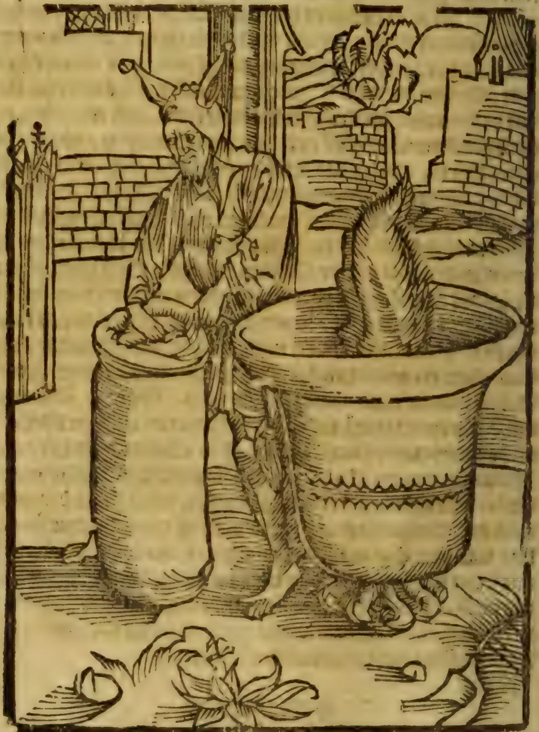

GHelijc dat het elders ghehaelt is/deucht is tusschē twee sondē eñ quade gelegē eñ die sottē connense niet gehoudē/want also Horatius scrijft. Dum

Vitant stulti vitia in contraria currunt: wanneer die sottẽ d'een sonde ontuliẽ so vallẽ si in dander. Ghelijc als van der achtersprakẽ eenige sotten sijn te seer sorchuoudich die niet en dorren in die kercke ter offerhande gaen oft aelmoessen gheuen / oft Gode met gheboghen knien aenbidden/oft deucht ghelijc maechdelijcker reynicheyt belijden van sorghen datmense pylaerbijters oft hypocrijten ofte heylich/al ist t'onrechte heeten soude. Den welcken is raet ghegheuẽ in dat boeck datmen den Cathoen heet aldus. Cum recte viuas non cures verba malorum, Arbitrij nostri non est quid quisque loquatur. Aen gemerct dat ghy wel leeft/en sijt niet sorchuoudich vander quader lieden woordẽ eñ opsprake/want het in onser macht eñ t'onsen segghen niet en is wat een yeghelijck sprekẽ sal /dat is wy mogẽ wel by der gratiẽ Gods doen dat niemant billicx dat is by rechte quaet aen ons en spreke maer wy connense niet beletten die quaet zijn t'onrechte vã ons quaet te spreken. Eñ daer om alsmen Seneca seyde datmen quaet van hem sprack/antwoorde hy. Sy spreken dat sy gheleert hebben eñ ghewoone sijn niet dat ict verdient hebbe. Eñ alsmen teghen ons spreeckt sonder onse misdaet oft schult soe en eest niet meer te achtẽ dan een clocke die eenẽ vossen steert /eene clepel heeft. Anderen achten niet watmen van hem seyt teghẽ die welcke staet gheschreuen. Curam habe de nomine bono. Sijt sorchuoudich om eenen goeden name ende fame te hebbene/want alsoo sinte Augustijn leert Een goedt leuen is ons van noode voor ons seluen / eñ eenen goeden name voor onsen naesten.

¶ Die leeraer spreeckt.

Vliet blame ende schande soo waer ghy meucht
Maer om quade tonghen en laet gheen deucht.

¶ Dat

¶ Dat xli. Capittel.

Die quade Zotten aftrecken den goeden
Waer sy hem sien verkeeren met vroeden.

Also David indē Souter spreect mettē goeden sult ghy goet wesen eñ mettē verkeerdē õkeert werdē / en daerō sal hē elc pijnē goet geselschap

te hantierē/want alſo ons die wijſe leert. Abominantur iuſti virum impiū:& abominantur impij eos qui recta ſunt in via. Dat is. Die Goddienſtighe eñ genadige menſchē vereyſen eñ verwalgē den ongoddienſtigen eñ ongenadighē eñ die ongoddienſtige hem lieden die inden rechten wech ſijn / dat is die goede en moghen den quaden niet gheluchten/noch die quade den goeden. Maer alſoo mijn Heere S. Auguſtijn leert alſmen ſeyt een ſondare noemtmen twee dinghen / den menſche eñ ziin ſonden den menſche als menſche ſullen wy om Gods wille beminnen eñ voor hem biddē/ende ſijn ſonden haten ende ſchouwen. Eñ al en connen wy die ſondaren niet altijts gheulien/want ons heere ſeyt dat d'oncruyt eñ die croc- he ſal metter Tarwen groeyen totten Oogſte/dat is ten ionxſtē daghe/eñ t'kaf eñ ſemelē mettē grane wy ſullen nochtans haer ſonden vlien ende niet conſenteren noch deelachtich ſijn in quaden wercken. Ende ſijnt groote Sotten die hem laten aftrecken vander deucht ende volghen die ſotten ende die quade/ſoo ſijn ſy noch ſotter eñ argher die deucht benijden oft beletten ende als ſy ſiene dat hem yemant ter wijſheydt voecht ende met wijſen lieden ommegaet / hem willen aftrecken ende ghelaten hem oft ſy hem ſteenen ſouden/d'welck een ghedaente van ſonden teghen den Heylighen Gheeſt is / want ſy die waerachtighe rechtueerdicheydt benijden eñ beſtrijden ende ſijn ghelijck die vyanden vander Hellen ende aertſche duyuelen in haren wercken.

¶ Die leeraer ſeyt aldus.

Die deucht beletten oft yemant aftrecken
Van deucht te ſetten ſijn booſe ghecken
Elck ſal dan vlien die deucht benijden
Al moeſt hy by d'een veel pijnē hier lijden

¶ Dat

Dat.xlij.Capittel.
Als menich sot doet prijs ick onuroet
Des werelts voorspoet bouen d'eewighe goet

David inden Souter vermaent ons aldus. Vani filij hominum: mendaces filij hominum in pateris: vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nolite sperare in iniquitate & rapinas nolite concupiscere. Diuitię si affluant

nolite cor apponere. Dat is die kinderē der menschē/dat is die die menschelijckē begeertē eñ gebreclijchedē volgē sijn ydel eñ loghenachtich in haerder waghen balancen oft ghewichte/eñ bedrieghē hem vander ydelheyt in dat selue/dat is int ghene dat sy onghetrouwelijck weghen eñ rekenē dat tijttelijc eñ verganckelijck goet/om dattet teghenwoordich is beter dan dat hemelsche ende onuerganckelijcke/midts dat noch toecomende is/bedriegen hē seluen/want die tijtlijck goet bemint en heeft anders niet eñ dicwijl noch d'een noch dāder/mer die dat eewighe goet dat is God bouen al bemint/ghecrijghet beyde eñ daerom seyt Dauid voortgaende. En wilt niet hopen in onrechtueerdichede/ eñ en wilt gheenen roof beghee-ren/eñ hebdy oueruloepte vā rijcheyt/en wilter v herte niet aen leggē/wāt also ons Heere spreect in dat euangelie/wat helpet dē mensche dat hy alle die werelt wonne/eñ sijnder sielen verlies lijdē moeste/oft hy seggen wilde niet alleē so en helpet hē niet maer het schadet hē onuerseggelijckē seere/want tusschen d'eewighe eñ verganckelijck goet gheen gelijckenisse en is/wy sullen dan dat aertsche goet niet soo beminnen / dat wijder dat eewighe om verliesen.

¶ Die leeraer spreeckt.

O Edele siele na Gode ghemaeckt
Waer om ist dat ghy soo seere haeckt
Na tijtlijck goet/na weelde na eere
Al had dy alle dinck sonder onse Heere
Ende mochtet besitten tot eewigen tijden
Nochtans en soudt ghy v niet verblijden
Als ghy aensaecht wat ghy hadt verloren
Want waerdy van onsen Heere vercoren
Hy gaue v hem seluen met sijnder ghenaden
Die v alleene mach gheringhe versaden.

❡ Dat xliij. Capittel.

Die inder kercken d'een dander aenmercken
Oft clappen oft snercken doen Zotte wercken.

MEn vint in die gheestelijcke oft kerckelijcke eñ ooc in die weerdelijcke rechtẽ gescreuẽ vander vryheyt der kerckẽ aldus. Men behoort in die

heylige kercke met vredẽ eñ stilheden sonder gheruchte sijn innicheit/oft deuotie sijn gebet eñ sijn belieste te doẽ: wãt also Dauid scrijft den huyse des Heeren/dat is der kercken betaemt alle heylicheyt. Eñ daerom en salmer gheenẽ raet houdẽ noch gedingen noch comanschap/eñ men sal hẽ daer wachtẽ te sprekene ydel woordẽ eñ noch meer onreynige woordẽ. Eñ gheen dinck daer doen dat dẽ oogẽ Gods onbehaechlijc si/oft dẽ dienst Gods beletten mach. Sy sijn dan quade sottẽ voor Gode gerekent/ die die kercke verstooren met t'gheuoghelte diese op die hant dragẽ/met hondẽ/met sporẽ/met schoen/met wandelen. Ende sijn ooc onwijse sottinnen die hem pareren eñ bereyden om den menschen te behagene eñ tot vleesschelijcker begheerten te trecken/die des vyants vander hellen nettẽ sijn daer hy veel sielen mede vanghet. Men sal hẽ ooc wachtẽ alsmẽ Gode bidt wt giericheyt om tijtlijc goet te denckẽ oft om lichamelijcke weelde/want also onse heere in dat Euangelium verhaelt daer staet gheschreuẽ. Domus mea, domus orationis vocabitur. Dat is mijn huys seyt ons Heere/sal geheetẽ sijn dat huys van bedingẽ. Maer also hy daer seyt. Vele makender af eene spelunce der moordenaers/eñ doender als oft si waren in een hoerẽ huys/oft te minstẽ op eenige marct/d'welc onbetamelijck is.

¶ Die leeraer.

Dat huys des Heeren sal elck man eeren
Ter goeder leerẽ/eñ Gods dienste keeren
Ten is gheen bosch daermen sal iaghen
Hoeren oft beesten/oft voghelen draghen
Ten is gheẽ vierschare daermẽ sal dingen
Ten is gheen marckt van manghelinghen
Het is een huys van Godlijcke wercken
Daer niemant en sal singhen dan priesters en clercken.

¶ Dat xliiij. Capittel.

Die wt vertraentheyt hem steken in sorghen
hebben nv veel wakens onblijden morghen.

Gelijc ons die wijse leert. Qui amat periculū, peri bit in illo. So wie hē in dangiere dat is in perijc= kel eñ sorgē vā te vergaē steect die salder in ver=

gaen. Ghelijc die wt verwaentheyt te wijt swimmē/te hooch climmē te swaer last dragē willē/te vele lieden beuechtē willē oft anderssins te stout sijn vindē hē ten lestē bedrogē. Ghelijck dat Horatius verhaelt vandē valckenaers die hē dicwijl al willens in grachtē eñ puttē werpen om te tooghen dat sy licht sijn/eñ hem connen daer wt helpen ende spotten allsinense coemt wt helpen/die welcke als sijder so inne geuallen sijn dat sy daer niet wt gerakē en connē/al roepen sy om hulpe niemant en helpse seggende si hebbē hē wetens eñ willens daerinne geworpē/helpē hē seluē willē si daer wt comē. Item van eenē philosophe vā Cicilien gheheeten Empedocles die welcke begeerende datmen hē voor eenē God hielde/eñ dat hy al leuende opgheuarē ware ten hemel onder dat ghesellschap vandē goden/maecte hē yseren schoenen eñ ghinck in eenē berch die Etna heet / daer vele puttē sijn vol sulphers eñ viers eewelijc brandende eñ worper hē inne/maer mē vant sijn yserē schoen daer hy met gegaē was tottē fornayse/eñ also wistmē waer hy geuaren eñ gheeynt was/aldus en was hy niet ghehoudē voor een God maer voor een sot alsoo vele doen die hem wt verwaentheyt ter doot brengen/eñ verliesen siel eñ lijf/ghelijc men ooc leest vā Milo die meynende eenen boom te splijtē bleeffer in hangende/eñ vanden bastaert vā Wesemale die hē barst treckende met sinen beenē een groot paert daer hi op sadt hooge vander aerdē hebbende eenē balck om vaeymt eñ omloken. ¶ Die leeraer.

Oerwaende sotten sijn seer t'ontsiene
Want sy en weten van gheenen vliene
Ende stellen hem seluen in sorghen groot
Midts welcken coemt menich sot ter doot
Die wijse en sal gheen dinck bestaen
Dat hem te swaer is/mach hijt ontgaen.

¶ Dat

Dat xlv. Capittel.

Den grooten kerre wech vaer ick ter hellen
Daer ick sal vinden mijn sotte ghesellen.

ALso die heylige schriftuere ons voorcont. Est via quę videtur homini iusta: nouissima autem eius ducunt ad mortem. Het is een wech die den mensche schijnt rechtueerdich/maer die eynden oft die uterste vā dien ley-

den ter doot. Eñ also ons lieue Heere in dat Euangelie leert de wech ter salicheydt is enghe eñ nauwe eñ weynich liedẽ gaendẽ / maer den wech vã verdoemenisse eñ verlorentheyt is breet eñ veel liedẽ gaender inne / want sy haer sinnelijcheyt eñ vleesschelijcke begeertẽ volgen. Het sijn dan also ons Heere bewijst eñ die philosophen eñ Poeten oock verstaẽ eñ geleerenẽ hebbẽ twee weghen d'een is de wech vã deuchdẽ die ter rechter hant treckt/eñ is in dat beghinsele scherp om gaẽ/mer hoemer langher eñ voorder in gaet so hy schoonder eñ lieflijcker is eñ int eynde is volmaecte ruste met alle blijschap. Dander is dẽ wech vã vleeschelijcker weelden eñ wereltlijcker ghenoechtẽ/die ter slincker hant leyt eñ is int beghinsel seer behaechlijck dẽ vleesschelijckẽ eñ wereltlijckẽ menschẽ/ maer so sijder langer in gaen/so sijder min ghenoechten in vinden/want alle verganckelijcke blijschap vergaet/ eñ versaet somẽ in vleesschelijcke weelde meer hantiert somẽhẽ crancker vint/hoe wel datmẽ oude gewoonten qualijc gelatẽ can/eñ diese niet en latẽ voor datse hẽ laten vinden hẽ int eynde in oneyndelijkẽ drucke/verdriet eñ pijne/wy en sullen dan niet aensiẽ dat beginsel vanden weghe alsoo die sotten vander wereldt doen / maer dat eynde voor ooghen hebben.

¶ Die Leeraer seyt aldus.

Die varen den wech die meest ghereden//is
Oft gaen den wech die meest getreden//is
Eñ niet en mercken werwaert sy trecken
Sijn int ghetal van sotten ghecken
Want dicwijl die sonden schijnen soet
Ende trecken tot hem der sotten moet
Maer cort ende onseker is alle vreucht
Die niet gheestich en is op deucht
Ende die pijne die nv daer voren heeft
Sal eewich leuen siet hoe ghy leeft.

¶ Dat

¶ Dat xlvi. Capittel.
Hier sietmen sotten onwijselijck leuen
Die quaet exempel haren kinde gheuen.

SAlomon seyt Prouer. 29. Virga atque correctio tribuit sapientiã: puer autẽ qui dimittitur volũtati suę confundit matrẽ suã. Die roede ẽn die correctie oft

dat castijen geeft wijsheyt/mer dat kint datmē na sijnē wille laet doē sal sijn moeder confuys eñ beschaemt makē. Eñ daerō alsoot vorē ȣhaelt is seit Juuenalis aldus. Maxima debitur puero reuerentia, si quid turpe paras nec tu pueri contépseris annos. Sed peccaturo obsistat tibi paruulus infans. Si damnosa sené iuuat alea ludat & heres. Bullatus. Dat is:dē kinderē behoort toe grootē eerweerdicheyt vā leuē eñ als ghy sonde sout doē en siet niet aē dat v kint ionck sy/mer een kint dat noch niet sprekē en can sal v belettē voor hē sonde te doen wāt die kinderē alder meest haers vaders eñ moeders voetstappen volgen/eñ daerō als vader eñ moeder dobbelē/spelē/dronckē drincken/oncuysschelijc leuē/onreynlijc sprekē/vloeckē sweeren oft anderssins misdoē voor haer kinderen hoe ionck dat sy sijn/si en doruē niet denckē dat haer kinderē beter leuen leyden sullen/wāt die creften oft crabbē gaen also Esopus spreect/achterwaert alsose vā vader eñ moeder geleert hebbē/eñ daerō Diogenes een Philosophe siende eene ioncmā dronckē seyde datten een dronckaert gewonnen eñ gemaect hadde. Eñ men seyt gemeynliick. Insequitur leuiter filia matris iter, dat die dochter lichtelijck haers moeders wech gaet eñ daerom seyt die voorseyde Juuenalis. Scilicet expertas vt tradat mater honestos aut alios mores quamque habet vile porro filiolam turpi vetulæ produceri turpé. Wat meyndy dat die moeder sal beter sedē haerder dochter gheuē dā si heeft/voor waer meendy dat/ ghi doolt seer/wāt het dunct den oncuysschē ouden wijuen nut sijn dat si haer dochteren oncuysch vā leuen makē elck wijse sals hem dan wachten ende gheuen sijn kinderen goet bewijs.

Erbaerlijck spreken ende eerlijck leuen
Sal elck zijnen kinde goet exempel gheuen
Want kinderen haren ouderen achteruolghen
Met anders te doene is Godt verbolghen.

Dat xlvij. Capittel.

Die hier in weelden als beesten leuen
Sullen int eynde van vreesen beuen.

DJe ſelue Salomon ghehetē die wijſe willende ons vander werelt blyſchap eñ vleeſſchelijcker genoechten eñ weldē treckē ſeyt Prouer .7. Jck hebbe geſien vā mijnder venſterē een iouck man qualijck bedacht eñ ter

oncuyſheyt gheneghen op der ſtratē wandelende in die auonſtont tuſſchen dach eñ nacht dat hē te ghemoete eñ tegen comē is een wijf gecleet als een gemeyn wijf/bereyt om die ſielen indē ſtric te brengen. Een wijf vā veel claps ongeſtadich/die t'huys niet ghedueren en can/leggende haer lagen nv t'huys nv buyten huys/nv op oorden eñ hoecxkens vander ſtratē/eñ omhelſende den ionc man cuſſende eñ met loddelijcken aenſichte vleydene eñ ſmeectene ſeggende. Ick hebbe een offerhande eñ bedeuaert beloeft om v weluaert eñ hebbe hedē mijn beloefte gequeten eñ daerom ben ic v tegens eñ te gemoet comen begeerende v te ſien eñ hebbe v vonden. Ick hebbe mijn beddekē coſtelijck bereyt met alder coſtelijcheyt eñ welrieckende dingē comet laet ons droncke̅ werdē van onſen borſtē eñ laet ons gebruyckē die begheerte omhelſingen tot den daghe. Mijn man en is t'huys niet/hy is wijt eñ verre wech gegaen/eñ heeft eenē ſack met gelde wech gedragē om comanſchap te doē eñ en ſal niet wederkeerē voor dattet volle mane ſy. Eñ alſo heeft ſi hem int ſtric brocht eñ gebondē eñ met ſoetē woordē haer na ghetrocken. Eñ hy volcht haer terſtont ghelijck een oſſe diemē ter doot waert leyt/eñ gelijck een vet lammeken huppelende eñ ſpringende eñ niet wetende die arme ſot dat ſi hē in banden leyt/tot dat ſijn herte mettē ſtrale der vleeſchelijcker minnē doorſtraelt ſy/eñ gelijck eē vogel int ſtrick vliecht ende en weet niet datmē wt is om ſijn leuen te roouen eñ daerom mijn ſone hoort na my ende wacht v van ſulcken wijuen/want vele ſtercke eñ wijſe ſijnder afbedrogen geweeſt eñ ten valle brocht. Dit ſijn die woorden van Salomon/die de meyninghe vanden Leeraer ons van weelden treckende verclaren.

¶ Die Leeraer.

Als Oſſen ende Schapen gaen ſy ter doot
Soo wie dat ruſten inder weelden ſchoot

 ¶ Dat

¶ Dat xlviij. Capittel.

Die haer secreet ende heymelijcken raet
Haer wijuen ontdecken sijn sot oft quaet.

OVermits dat gheē sekerder secretē is dā dat nie-mant en weet daerō seit Seneca. Quod tacitum esse vis, nemini dixeris. Dat ghi wilt verborgē si

eñ geswegē blijue en suldy niemāt seggē eñ daerom seyt hy elders. Qui silere me vis primum ipse sileas, toont dat ghi wilt dat ic ōswijge sult ghi eerst swijgē. Men vinter vele die hē bedrogen geuondē hebbē om dat sy harē raet eñ verborgen saken harē wijue eñ boele te kennē gauen Ghelijc Sampson die ondervondē hebbēde dat Dalila die die sommige Dalida heetē sijn boel niet helē en coste en liet nochtās niet hi en seyde haer sijn secreet eñ heymelijcstē raet daer hi hē met bedrogen vant/wāt om dat sy hem leuerē wilde inde handē vā sinen vianden vraechde sy hem waer dat sijn cracht eñ macht ghelegen was/die welcke na dat hijse dicwijl anders segghende vant was om haer te proeuen onghetrouwe vonden hadde en liet nochtās niet hy en seyde haer dat sijn stercte lach in sijn hayr datmē hē noyt geschorē en hadde/die welcke dede hē slapē in harē schoot eñ als sy hem sijn hayr af geschoren hadde leuerdē sinen vianden/dien vingen eñ bespotten als eenē sot eñ staken hē sijn oogen wt eñ dedē hē als een blint paert die molen wenden. Der ghelijcken Amphiarius waer af Statius schrijft mits dat hi sine wijue sijn secreet te kennē gaf/diet sinen viandē ontdecte vant hem bedrogen/als meer ander daer staet in dat boec dat mē Catho heet. Secretū mentis nunquā tu pande marite. T'secreet vā uwer hertē en wilt nemmermeer uwē wijue te kennen gheuen/d'welc te verstaē is aengaende saken daer yemāts lijf oft eere aen hangt want vā gemeyne sakē die den huyse aencleuē oft aengaen waer toe die vrouwē dicwijl bat radē eñ helpē dan die mans/sal goet eñ raet ghemeyn sijn. ¶ Die Leeraer.

Soo wat ghy wilt verholen blijuen
En suldy ontdecken gheenen wijuen
Want vrouwen secreten sijn al ghespleten
Ende helen alleen dat sy niet en weten.

¶ Dat

¶ Dat xlix. Capittel.

Die oude vrouwen om goets wil trouwen
Met veel rouwen veel gelts aenschouwen.

IN dat 19. capit. v anden Prouer. seyt Salomō aldus Domus & diuitiæ dantur a parentibus: a domino aut: proprie vxor prudens, huysen en rijcdom mogē ons

vā onsen ouderē als vā vader eñ moeder gegeuē sijn die ons pijnē rijckelijc te houwē: mer een wijs wijf wert alleen vā Gode gegeuen. Eñ daerō sijn sy onwijs die om goets wille alleen houwē ghelijck een iongman die eene oude vrouwe trouwet/oft een ionghe vrouwe eenē ouden man alleen om sijns goets wille wāt sulcke dē persoō niet en trouwē maer sijn goet/d'wele beclaecht eene seggende also Aulus Gellius verhaelt. Me miserum qui treobulā dure ob talenta decē. Nanā mulierculam cuius superbia adeo intolerabilis est, Dat is wee my die ghetrouwet hebbe Treobele een cleyn oudt verrompelt wijfken om 10. talentē gelts wille/die so ouermoedich eñ so hooueerdich is dattet onuerdraechlijck si. In aurē vtramque quandoquidē dotata est cubet, sy sal op beyde haer ooren slapen/dat is also wel mettē rugge te my waert als met ten aenschijne om datse rijc is/ouandē welckē seyt Iuuenalis dat. Intolerabilius nihil est quam femina diues, geē dinck onlijdelijcker noch swaerder om te verdraghen is dan een wijf die haren man veel goets toebrocht heeft. Ende daerom die arm sijn eñ in payse wil leuen sullen haer ghelijcke soeckē eñ en sullē gheen gulden clouwen noch vijghen soecken onder des ezels steert/want haer ghierichept al beschreten wt comen soude. Eñ voor veel goets veel ouermoets ende strijdens vindē hoe wel dat gheē dinc meer te schouwē en is om in vredē eñ liefden te leuē dan een wijf genegen tot kijuen. Eñ daerom sal elck wijse eer een goede vrouwe trouwen dan een rijcke/hoe wel men veel rijcke vrouwen vint die beter sijn eñ vriendelijcker dan die armē/maer selden als sy eenen armen man ghenomen hebben.

¶ Die leeraer seyt aldus.

Die wil met vreden sijn salich ende rijcke
Die sal hem voeghen met sijns ghelijcke.

¶ Dat

¶ Dat I. Cappittel.
Die haet oft nijt op yemant draecht
Hem seluen meer dan anderen plaecht.

Die wijse sept Eccle. 14. Qui sibi inuidet nihil est illo nequius & hec redditio est malicię illius, nequā est oculus liuidi & auertēs faciē suā & despi-

ciens animam suã. So wie hẽ seluen benijt is sulc datmẽ niet en vint arger/eñ dit is dẽ loon vã sijnder quaetheit/ te weten dat die hẽ seluẽ oft anderẽ benijden. Als quade scharẽ hẽ seluẽ snijdẽ/die oogen des benijders is arch eñ schalc niewerincx toe dienende/afkeerende sijn aenschijn vã eens anders weluaert die hi niet sien en mach eñ hatende zijn siele om dat hijse niet af ghetrecken en can hy en bemercke eẽs anders voorspoet oft om dat hijse met eens anders weluaert cruypst eñ pijnt / want also Horatius in sijn Epistelẽ schrijft. Inuidus alteribus rebus marcessit opimus inuidia siculi nõ inuenire tyranni Maius tormentum Een nijdich mensche ōdwijnt eñ verdorret vã eens anders vette dingen dat zijn voorspoedẽ/die tyrannen vã Sicilien en hebbẽ gheen swaerder torment noch pijn vonden dã nijdicheyt/wãt si haer seluen quelt. Eñ daerom also S. Gregorius betuycht. Iustus inuidia nihil est gheen dinck en is rechtueerdiger dã nijdicheyt want si terstont quelt eñ pijnt daer si in is. Eñ daerõ wenscht hy dat die nijdige hadde sijn oogen in alle die weluaert vander werelt om noch meer ghequelt te sijn. Eñ midts gaders datmẽ niemant en benijdet dã om zijn voorspoet seit. Martialis omnibus inuideas liuide, nemo tibi. dat is O ghy wreede eñ nijdighe mensche ic wilde dat ghy alle die werelt benijdet eñ niemant v/wãt ghi dã alleen sout tegenspoet hebbẽ/wy sullen dã nijt bouẽ alle dinck vlien wãt gheen dinc meer tegen caritate/dat is behoorlijcke liefde en is vander welcker orcont die heylige schriftuer/ dat inuidiæ diaboli mors introiuit in orben terrarum, die doot is eerst comen in die wereldt dat is onder die menschen wten benijde des vyants vander hellen.

Al ist dat die bien van armen lieu
Niemant mesrieu/men canse ghesien
Al woondy int vat diese toe behooren
Die nijdighe mensche salse al verstooren.

¶ Dat

¶ Dat li. Capittel.

Die sot wilt altijts na sijnen sin pijpen
Ende en laet hem van niemant wijsers begrijpen.

OM dat eenighe sottē so verblint eñ verhart zijn dat si na niemants onderwijsen en vragen seyt Salomõ prouer. 23. in auribus insipientiũ ne lo-

quaris: quia despiciēt doctrinā eloquij tui, dat is. In de oo ren vandē onwijsen en wilt niet sprekē/wāt sy sullē ver smadē die leeringe vā uwer schoonder sprakē. Eñ daerō seyt hy Eccle. 22. Qui docet fatuū quasi qui cōglutinat testā Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapientiam. Die den sot leerē wille/is als die gene die potscherueren knoopē eñ te gader lijmē wilt/wāt hy spreeckt als mettē slapende/die dē sot wijsheyt vertelt/wāt hy sijn pijn ver liest/want alsoomē leest. Prouer. 1. Imprudentes odibūt sapientiā, die onvoorsienige eñ onwijse sullē die wijsheit haten. Eñ daer vā beclaecht haer die Godlijcke wijsheit segghende in dat selue capittel door den mont vā Salomon. Despexistis omne consiliū meum: & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo. Ghy liedē hebbet versmaet alle mijnē raet eñ hebbet ver gheten eñ versuymt mijn berispinghen. Eñ ick sal oock lachen in u lieder vergaen qualijcvaert/dat is ic sal u punierē als oft ick my verblijde vā uwer pijnē wy en sullē dan den sotten niet gelijckē want alsoomē vint Prouer. 18. Non recepit stultus verba prudentię nisi ea dixeris qui versantur in corde eius. Die sot en ontfaet noch en hoort gheen woorden sy en ziin na ziin genoechte. Eñ daer by die sotten pijpē altijts op haer ghewoonte/eñ sy zijn ghewoone op een moesele oft sack pijpe te pijpē te vergeefs gaue men een harpe oft luyte/want si haer spel niet veranderen en willen/al ist dicwijl onbehoorlijck/want also daer staet. Eccle. 22. Musica in luctu importuna narratio. Soeten sanck in tijde van rouwe is een onghetijdighe verhalinghe oft vertellinghe.

¶ Die Leeraer.

DJe wijseman laet hem noch onderwijsen
Ende voecht hem na tijden ende ghijsen
Al can hy wel spelen op eenich spel
Hy cant wel laten voeghet hem niet wel.

¶ Dat lij. Capittel.

Arme Sotten sijnt die haer leuen
Den sotten Medecijnen ouergheuen.

OM dies wille dattet in die macht vandẽ Mede-cijn eñ Chirurgijn niet en is altijts te ghenesen/ daerom gedoogẽ die rechtẽ alleen dẽ Medecijn

dat si lieden doodē/niet bi wille oft rade mer by gebrekē vā wijsheedē. Niet te min. Insti. de le. acqui. Imperitia. ff. de re iudi. imperi. licet medico euētus mortalitatis imputari non debeat eius tamen imperitia annumeratur culpę: si seruum male secuerit aut perperā ei medicamentū dederit. Dat is in die rechte staet gescreuē aldus. Al ist dat sake datmē dē Medecijn eñ chirurgijn niet gewijtē en cā die doot vā dien die sy onderhandē ghehadt hebben/niet te min men tellet hem liedē voor schult eñ sijnt schuldich te beteren ist dat sy yemant t'onrechte eñ teghen die conste snijdē oft saghen/oft contrarie Medecijnen eñ recepten gheuē oft ordinerē. Eñ daerom sept Persius aldus. Diluis helleborū certo conpescere puncto. Nesiius tamen: vetat hoc natura medendi. Ist dat ghi Helleborum dat is cruyt datmen tegē quade humeurē/eñ vochticheden die de lieden dul eñ rasende makē met anderen cruydē minghelen wilt eñ niet cont regeren de tonghe oft dat middelste vā der wagen/dat is ghy en connes niet weghen noch en weet niet hoe vele dat ghy vā elcx behoort te nemen ghy doet als een onwijse/want die natuere vander Medecinē verbiedet dats hē niemant onderwinden en soude dā diet wel geleert hebbē/want het seer sorchlijck is/eñ meer liedē steruē vander hant vandē medecijnē dā by gebreke vā Medecijn te vinden/want al is die conste in haer seluen goet eñ waerachtich nochtans niet vele en verstaense. Eñ daer om bidtmen ghemeynlijck aldus. A medico indocto a cibo bis cocto: & a mala muliere libera nos domine. Dat is.

¶ Die Leeraer spreeckt.

Vanden medecijnen ongheleert eñ onwijse
Van tweemael ghecorte spijse
Eñ vā eenē quaden wederspannigē wijue
Behoet ons Heere in Siele ende lijue.

¶ Dat

Dat liij. Capittel.

Hooghen staet/ghewelt ende eere
Verblinden Heeren ende Vorsten seere.

DEse figure is voor gestelt gheweest teghē die sotten die hē op haer geluc eñ goede fortuyne oft voorspoet verlatē, nv steltmense weder tegē die gheue die hem verlatē op heerschappije eñ ghewelt hoe wel nochtans niet

alle die hooge ghesetē ziin eñ groote macht hebben/daer om wijs goet/oft salich sijn want also Salomō spreect. Eccle. 11. Multi tiranni sederunt in throno & insuspicabilis portauit diadema. Multę potentes oppressi sunt valide, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. veel tyrannen oft tyrantē dat ziin onrechtueerdige Coninghen hebben geseten indē throon eñ op den Coninclijckē stoel eñ diement niet opgetegen en soude hebbē/heeft dicwijl croone ghedregen. Veel mogende eñ machtighe ziin vromelijck eñ by gewalde vertorden / eñ die gloriose eñ hooch ste in eeren ziin geleuert geweest in ander lieden handē. Oft hy seggen wilde niemant en verlate hē op sijn heerschappie eñ macht/wantse die quade dicwijl besitten/eñ diese beseten hebbē quade eñ goede zijn dicwijl af ghesett geweest. Ghelijck was Xerxes Coninc vā Syrien/Persen/Medē/eñ Babilonië so rijck dat hi sijns goets geen eynde vindē en conste / nochtās voeyde hy een heyr van volcke dat die rieuiere wt dranck/eñ datmē met x. duyst tsmaels niet tellē maer meten moeste/eñ nochtans moeste hy in een bootken oft schuytken dat is een cleyn schepelken alleen vlien. Ghelijck Cresus coninck vā Lydien d'alder rijcste vā schatte die welcke vā Cyrus geuangen eñ in eenen hoop houts om te verbrandē ghestelt/hadde verbrant geweest/hadde hy niet gheroepen. Solon Solon/waer af als Cyrus hē vraechde waerom hy hē riep/ seyde dat Solon een vanden wijsen van Athenen hem gheseyt hadde / als hy hem om sijns goets wille verhief eñ salich rekende/dat niemant salich te rekenen en was voor sijn doot/dat ick seyde hy nu beuinde/d'welck Cyrus hoorende eñ denckende dat hem der ghelijcken gheschien mochte/hielt hem op in eeren.

¶ Die Leeraer.

Elck wijse siet toe al is hy groot Heere
Dat d'wiel van fortuynen hem niet en keere.

¶ Dat

Dat liiij. Capittel.

Die niet en werct maer hem verlaet
Alleen op Gode als Crabben voort gaet.

Overmidts dat S. Pauwels betuycht dat Godt wel weet wie die syne zijn/eñ dat vā dien gheē verleyt en werdē. Eñ dat God eenige vercorē heeft behoudē te zijn eñ eenige voor weet die verlorē sullen zijn/ so vintmen

quade sottē die hē seluē eñ ander diese met haerder val= scher leeringē bedriegē seer schadelijc ziin/seggende wat helpet veel gebedē oft gewrocht/Godt weet wie behou= den eñ wie verlorē sullē sijn/eñ wi en connens niet voor by/wantmen Gods voorwetentheyt niet bedriegen en can/die welcke willē wijser ziin dat God die ons gebiet dat wy hē biddē sullē om ziin gratie eñ om ziin rijcke eñ sijn gebodē houdē doēde werckē vā caritatē eñ ontferm hertichedē. Eñ S. Augustijn seyt dat die niet gepredestī neert dat is voor geteechent ter salicheyt en is van Godt sal hē biddē dat hi gepredestineert werde. Hoe wel slech te liedē en sullē daer in niet dubben wāt si daer gheenen gront in vindē en mogen. Maer sullē geloouē dat Godt ons gegeuen heeft eenē vryen wille om goet oft quaet te doen/eñ dat Gods voorwetentheyt vā onser quaetheyt geen oorsake en is/wāt hy niemant en bedwingt quaet te doen/eñ daerō veroordeelt hy rechtueerdichlijc die by harē wille quaet doē eñ hē niet en bidden om ziin gracie eñ genade/wi en sullē dā die hant aent werc stekē want also S. Augustijn seyt/die v gemaect heeft sonder v/en sal v niet salich makē sonder v dat is sonder v toedoē eñ hulpe/die hē dā alleē op Gods voorsienicheyt verlaet sit op een crabbe wāt hem alle dinc achterwaert gaet/eñ le= uet hē aē een riet/eñ gaept hopende dat hē een gebraden duyue inden beck vlieghen sal. Maer hy sal langhe inde gracht liggen dier hē seluen niet wt en helpt/want alsoo Virgilius schrijft geor. 3. Alitur vitiū viuitque tegendo. Dum medicas adhibere manus ad vulnera pastor abnegat, & meliora deos sedet omnia poscens, der schapen smette ghedect wert meerder eñ leuender als die herder sidt eñ niet raet toe en doet/dā hy Godt bidt dat hijse ghenese.

¶ Die Leeraer seyt aldus.

HElpt dan v seluen soo helpt v Godt
Want doet ghy anders ghy sijt seer Sot.

¶ Dat lv. Capittel.

Eens anders huys blussche ick ende laet d'mijne
Men vint oock vele sulcke medecijne
Die anderen helpen ende selue cranck blijuen
Wie salt vertellen wat Sotten bedrijuen?

Also die rechtē getuygen. Agris tuis sitientibus alieni irrigandi non sunt. Als uwen acker van droochten

bederft en suldy gheens anders begietẽ/ want. Ordinata charitas incipit a se ipsa, wel geoordineerde eñ geregelde liefde eñ charitate begint aen haer seluẽ eerst. Eñ alsoo men leest. Qui sapiens sibi ipsi prodesse nequit: nequicquã sapit, die meynt dat hy wijs sy/ eñ hem seluen niet voorderẽ noch batẽ en can en is niet wijs / oft is te vergeefs wijs. Ende daerom seyt die wijse Ecclesi. 30. Miserere animę tuę placens deo. Onfermt uwes selfs sielen wildy Gode behaghen. Eñ alsoo Juuenalis seyt. Wt den hemel quam dit ghebodt/ Nosce teipsum, dat is bekent v seluen. Eñ daerom verstoot hem Horatius vraghende aldus. Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum quã aut aquila aut serpens epidaurius. Dat is/ aenghemerct dat ghy v sonden eñ schanden siet met ghesalfden eñ bestreken ooghen. Al waren sy leep dat is als die qualijck siet/ waerom siet ghy in eens anders misdaden eñ ghebreclijcheden alsoo scharpelijck al haddy Arenden eñ Draken oogen/ oft hy seggẽ wilde dattet niet en betaemt/ want die Arende sien so scharpelijck dat sy claerlic teghen der sonnen sien sonder pijncooghen/ wy sullen dan ons ghesich te eerst wiedẽ/ eñ onsen acker eerst beghieten/ ende ons huys eerst blusschẽ / dat is ons conscientien eerst suyueren/ eñ op onse salicheyt meest denckẽ/ eñ daer toe meest arbeyden/ eñ daer na eenẽ anderen onderwijsen eñ helpen/ want also Salomon seyt die voor hem seluẽ niet en dooch en dooch oock voor eenẽ anderẽ niet/ eñ daerõ alsmen yemant verwijt dat hy om hem seluẽ meer arbeyt dan voor eenẽ anderen mach hy antwoordẽ gelijck Terentius schrijft: Proximus sum ego met mihi. Ic ben my seluen d'alder naeste. Oft mijn sake gaet my naest.

¶ Die Leeraer.

VEle ongheluer sy op hem weluen
Die anderen helpen ende niet hem seluen.

 ¶ Dat

¶ Dat lvi. Cappittel.
Ondanckbaer sotten hemseluen hoonen.
Als sy die deucht met quaden loonen.

ONder ander sondē ēn schandē is ondā[illegible]baerheyt meest gestraft ēn mispresen vandē wijsen die ōs deuchdē leerē/ wāt ingratitudo exsiccat fontem

bonitatis Ondanckbaricheyt doet die fonteyn vā deuchden eñ goetheyt wt droogē/dat is. Als menich man yemāt ondāckbaer vint/so en doet hi noch hē noch āder niet meer deucht/wāt dicwill eē beroct eñ verdient dat seuē ander te wers hebben oft te min hebben/wy sullen dan danckbaer wesen. Eerst eñ bouē al onsen Heere vā wien wy hebbē/wesen/leuē/siele lijf/haue eñ al dat ons goet is. Daer na vader eñ moeder die ons voortbrocht hebbē eñ opgeuoet/daer na onsen prince die ons beschut eñ behoet/daer na die ons leerē eñ onderwijsen/onsen geestelijkē vader diemē peterē heet/onsen paus/Bisschop eñ Prochipape/elcken nae zijn waerde eñ verdiente/voort meer onsen vriendē eñ weldoenders eñ volgē dē ackerē die also Tullius schrijft meer weder ghegeuē dan si ont faen hebbē. Eñ sonderlinge ist dat yemant voor ons ghe arbeyt heeft sullē wy hē daer af betalen want alsoo ons Heere seyt. Dignus est mercenarius mercede sua. Elck arbeyder is sijns loons weert. Ende daerom gebiet ons heere seggende. Leui. 19. Nō morabitur opus mercenarij tui apud te vsque mane, dat werc dat is den loon vanden wercke vā uwen arbeyder en sal by v niet blijuē tot des ander daechs morghenstont oft nuchten. Het is dan een schādelijke sonde ondācbaer sijn/die vā Gode eñ vandē menschē gehaet is. Eñ daerom die Romeynen als eene knecht oft slaue vry man gemaect was eñ teghen sijnen patroon dat is dien vry gemaect hadde ondanckbaer viel wildē datmen wederom slaue maecte eñ als yemāt ondanckbaer was vā datmē hē mildelijc gegeuē had mocht ment hē by recht weder eyschē/sy sijn dan sot die quaet voor goet weder gheuen. ¶ Die Leeraer.

O Ndanckbaer lieden sijn argher dan beesten
Want honden maken haren Heere feesten
En Leeuwen doen haren voeders eere
Die quaet voor goet doen dolen seere.

¶ Dat

¶ Dat lvij. Capittel.

Ick coke mijn spijse soo ickse wil eten
Ende en wil van niemants consten weten.

IN dat 3. capittel vandẽ Prouerbien dat sijn mercke lijcke woordẽ seyt Salomon aldus. Habe fiduciã in domino ex corde tuo & ne innitaris prudentię tuę. In

omnibus vijs tuis cogita illum: & ipse direget gressus tuos Ne sis sapiens apud temet ipsum. Time deum : & recede a malo. Dat is hebt v betrouwen inden Heere dat is in Gode/wt al uwer herten. Eñ en helt noch en onderstelt v niet op v selfs wijsheyt. Denct in alle uwe weghen so wat ghy aengaet op onsen Heere eñ hy sal uwen ganck bewegē. En wilt niet wijs sijn by v seluen dat is en bekent v niet wijser dan ander die v berispē. Ontsiet ende vreest Gode die alle dinc siet/eñ keert af vā quade. Maer veel sottē nemē raet aen hē seluen/eñ spiegelē hē by hem seluē/eñ tokē alle dinc na harē mont niet achtende wien dattet quaet dunct / smaket hem liedē wel eñ vinden sijt goet. Eñ daerō doen sy alle dinc na haren sin/maer also Salomō seyt Prouer. 14. Sapiens timet & declinat a malo: stultus transilit & confidit, Die wijse man vreest ende keert vā quade/eñ die sot springet voort betrouwēde op hē seluen. Hoe wel nochtās die hē seluē behagen dicwijl in haer sotheyt vergaen / ghelijck ons Ouidius leert by Narcissus die hē seluē so schoone vant/dat hē dochte dat niemāt sijns waerdich en was. Eñ daerom comende op een claer water hē seluen aensiende ghelijck in eenē spieghel eñ niet denckende dat hijt selue was/wert soo ontsteken vā onreynigher liefdē eñ minnen tot hem/dat is tot sijn ghedaente dat hy daer bederf eñ beswalt eñ verdelude/als bloemen die na hem ghenaemt sijn.

¶ Die leeraer spreeckt.

Die alle dinck coockt nae sijnen sin
Ghecrijcht daer van seer cleyn ghewin
Want dicwijl dingen den sotten behagen
Die d'oude wijse te misprijsen plaghen
Die wijse neemt raet in alle sijn saken
Ende en wilt niet spreken oft yet maken
Dat Gode mishaecht oft den wijsen
Doet oock alsoo soo salmen v prijsen.

¶ Dat

¶ Dat lvlij. Capittel.
Veel Sotten ende noch meer Sottinnen
Met dansen luttel eeren ghewinnen.

OM dies wille datmē dicwijl in dansen eñ sprin-
gē veel sondē eñ ongeoorloofde dingen doet seyt
S. Augustijn die na die Apostelen een vanden

meesten lichte vander kercken is/datter dickwijle beter dat is minder quaet waer op den Sonnedach diemen Sondach heet/dat landt metter ploech te oeffenen eñ te eyren dan te dansen/want dansen is onderhouden vanden Heydenē/eñ gevonden vandē kinderē vā Israel die in afgoderijen dansten om een guldē Calf dat sy voor haren God aenbaden. Ghelijck veel dansers meer dencken om dansen eñ om haer vleesschelijcke begeerte met dansen te volbringen dan om harē God. Ten is vā gheenen noode datmē vthale hoe vele sondē dicwijl in eenē dans geschien wāt elc wel weet dat menich oncuysch peysen/aentastē / eñ spreken daer geschiet/menige nijdichept eñ gramschap volbrocht is/menich overmoet eñ hoovaerdije/menige gierichept/vā hem liedē die met smeeckē eñ wel dansen meynē veel goets te gecrijgē by eenige dochter oft vrouwe diese anderssins niet en beminnen. Menighe gulsichept begonst is / om daer na te dansen ghelijck in hoveringē eñ banckettē. Menighe traechept geschiet na dansen/als die t'sanderdaechs totter noenē slapen eñ den dienst Gods oft vā haren meesters verlettē. Menich man bedorvē wert die hē boven sijnē staet cleet om behaechlijc te dansen/menige dochter eñ dienstvrouwe ontsteelt dat sy den speelman eñ die t'sanderdaechs haer werc doen gheuē/eñ int corte alle sonden ghelschien dicwijl in dansen/ mits welckē men hē daer af wachten sal ten si ter eerē Gods. Gelijck om den sacramente van houwelijcke eere te doē/oft om kennisse te gecrijgen ten goedē/ waeromme dat is ten houwelijckē staet te betrecken/eñ daerom priesters/monickē en clercken dier niet toe comē en mogen sullender hē af wachten/maer al die werelt moepes hem nv dat misprijselijck is.

¶ Die leeraer seyt aldus.

Die wiste wat quaets veel dansen maken
Die souse seer schouwen ende versaken.

Dat lix. Capittel.
Menich Sot veel druex ontfaet
Die sonder noot by nachte gaet.

HOe sorchelijck het sy by nachte gaen sonderlinge in steden daer veel vremde eñ onbekẽde zijn eñ daerom veel quaetdoenders hẽ houden mogen gelijck te Roomen ende ander groote steden/ leert ons Juuenalis in zijn derde

satyre seggende oock aldus. Possis ignauus haberi & subiti casus improuidus ad cenam si intestatus eas: adeo tot fata quot illa nocte patent vigiles te pretereunte fenestræ, Ergo optes votumque feras miserabile tecũ vt sint contentæ patulas effundere pelues. Ebrius & petulans qui nullum forte cecidit dat penas. &c. dat is. Ghy mocht wel gerekent sijn nieuwers toe dooghende eñ onvoorsienich van dat geuallen mach/waert dat ghy te Roomẽ oft in gelijcken steden by auont yewers eten ghinct eer ghy v testament gemaect hadt/want also veel manierẽ vã dooden eñ steruen geschien moghen/als daer vensterẽ open staen daermen noch waect als ghi daer voorby lijdt/eñ daerom behoort ghy te wenschen eñ deerlijcke belofte te doen in v herte dat sy te vreden willen sijn/die wijde beckenen eñ potten alleen te stortẽ eñ wt te ghieten eñ die niet te werpen metter onreynicheydt dier in is op v hooft alsoo sy dickwijl pleghen. Ende voort meer dronckaerts wulpselaers pijlickaerts die by nachte loopen eñ soeckẽ quaet te doen/moghen v misdoen / want ist dat sy niemant en misdoen/si en connen niet gheslapen/also Salomon oock ghetuycht/eñ al ist datmen den eenen slaet eñ den anderen van sijnen cleederen berooft/nochtans vintmen veel ionghe Sotten sonder alle die oude / die by nachte voor haers boels oft liefs venster singhen eñ spelen / oft haer clachte doen/oft ghiften gheuen/eñ maken vandẽ nacht haren dach/eñ vandẽ daghe haren nacht/want sy al den dach dicwijl slapen. Vander welcker sotheyt ist dat hem die iongherẽ niet aftrecken en willen/diese te regerẽ hebben sullense aftrecken.

¶ Die Leeraer.

Ghy Jongheren die by nachten loopt
Ende met veel pijnen veel ongheluck coopt
Hondtaf in tijts soo wert ghy vroet
By nachte gaen en was noyt goet.

 ¶ Dat

¶ Dat lx. Capittel.

Onschamelijck bidden ende leckerlijck leuen
Doen sotten die om gheen eere en gheuen.

ALsoomē in die geestelijcke rechtē gescreuē vint
Vti ius esurienti panis tollitur si de cibo securius
i. stitiā negligat: quam esurienti panis frangatur

vt in iusticię seductus acquiescat Oorbooilijckere ontmeet men dat broot den hongherigen/ist dat hy hē verlatende op die spijse diemen hem gheeft die rechtueerdicheyt ver geet eñ versuymt/danmen den hongerende broot deylt/ om dat hy daer met verleyt sijnde der onrechtuaerdicheyt aenhanghe/eñ daer in gherust sy. Al is dan aelmoessen gheuen een werck van charitaten/daer die gheuere niet verliesen en can / gheeft hijt om Godts wille ende wijselijck / nochtans behoortmen wel toe te siene/wien eñ waerom me men gheeft / want die gheuē hoeren/oft boeuē/oft coppelerssen/oft yemant die daer met sijn sonden achteruolcht/ende onderhoudt/die gheuent niet om Gods wille/maer eer om des vyants wille/ten sy inden uterstē noot daerment niemant ontseggen en mach om Godts wille alsmen die macht heeft. Item die gheuē om ghepresen te sijn vander wereldt / die en sullen gheenen loon van onsen Heere hebben/ende die gheuē om eenige sonden te doene by hem lieden oft by ander verdienen der die helle mede. Eñ dit is aengaende den gheuer. Ende aengaende den biddere/soo wanneer hy eerlijck ende tamelijck al ist met grooter pijnen eñ arbeyt sijn broodt vint te winnen/ende nochtans bidt die stelet Gode door wien hy bidt/eñ den armen liedē die hijt wt den monde neemt eñ den goeden lieden diet hē gheuen/wachtē hem dan die op aelmoessen leuen dat sijse niet mildelijck noch tamelijck en verdoen/want sy daer scherpe rekeninge af sullen gheuen.

¶ Die Leeraer.

Den sottē brootbidders duncket al gewonnē
Dat sy ontschamelijck gheerijghen connen
Sy liegē/sy bedriegen sy maken den armen
Om dat den goedē haers soudē ontfermen
Sy singen sy springen sy makē goede chiere
Maer ghebeden spijse staet menighen diere.

¶ Dat

Dat lxi. Capittel.

Hier siedy Sothept in eeren verheuen
Wien vele lieden tsijns noch gheuen.

Overmits dat alsoot voꝛẽ verhaelt is. Stultorum infinitus est numerus. Der sottẽ ghetal is sonder eynde/ machmen wel seggẽ dat der sottẽ rijcke groot sy eñ al tijt meerdert/maer het en betert niet / want hoe meerder so argher elck salder hem dan af wachten.

¶ Die Leeraer.

DEr sotten ghestachte is seer vermaert
Want t'allen canten vintmense vergaert
Die smit vā sottegem smeet seer veel sonen
Die hem van ionckx ter sotheyt ghewonen
Die altijts weder hem seluen kijuen
Ende niet en connen op een ghebliuen
Maer in die werelt willen sijn begheuen
Ende inden clooster na die werelt leuen
Sijn sy ghehouwet sy hebbens rouwe
Ende sijns sijs niet/sy soecken een vrouwe
Die cooplieden willen vander Godtheyt spreken
Die clercken vercoopen oft steken en breken
Meest al die werelt is nv verkeert
T'ghestachte van Sotteghem is nv vermeert
Ende hanneken van Sottegem heeft seer veel maghen
Waert dat sy al moesten caproenen draghen
Die sot sijn oft den sottaert maken
Men vont gheen dierder dinck dan laken
Midts welcken veel broeders haer wijde mauwen
Souden by ghebreke van lakenen nauwen
Ende souden al witte mantels slepen
Die vander sotheyt sijn om begrepen
Soo en waer gheen ambacht beter dan weuen
Maer menigherley sotten vintmen ghescreuen
D'een is hoouaerdich/dander nijdich
Die derde verstoort/die vierde ontijdich
Den welcken ghierichept hout onder die voet
Die vijfste met elcken onreynicheyt doet
Die seste is gulsich/die seuenste traghe
Tot alder deucht/maer na mijn waghe
Sijn d'alder sotste diet niet en weten
Om dat sy hooghe sijn gheseten.

¶ Dat

Dat lxij. Capittel.

Die op die Planeten haer gheloove stellen
Moghen wel coopen een cleet met bellen.

Gheacht der vaders decreten leeren. Futura presciri e solius dei est: qui in sui contemplatione etiam angelis illa prescire facit. Non licet igitur christianis

tenere traditiones gentilium, & obseruare & colere elementum, aut lunę, aut stellarum cursus aut inanem signorum fallatiam pro domo facienda: vel propter segetes vel arbores plantandas, vel coniugia socianda. Dat is: Voor weten toecomende dinghen behoort alleen Godt toe diese aenschouwen vā sijnder Godlijchept oock den Engelen voor weten doet. Ten sal dan niet gheoorloofts sijn den kerstenen menschē t'onderhouden die leeringen vanden Heydenen ghegheuē/noch te onderwachten eñ te oeffenen die elementē/ghelijck die wt der aerden wt den water/wt der locht oft wten viere sottelijckē haer teeckenen nemen/noch hē en sal niet geoorloeft sijn t'onderhouden eñ te wachten den loop vander manen eñ ander Planeten oft sterren/oft der teeckenē vandē hemel bedriechlijchept om ter goeder vren / alsoo sy meynen te planten/te saeyen/oft een wijf te trouwen. Het sijn dan groote sotten die hē seluen stellē so seer int bedwanc vandē Astrologien eñ Astronomiē eñ sterre kijckers/dat si niet en souden dorrē een nieu cleet doē makē oft aendoen/oft peweringer gaen/oft yet bestaen te doen/voor dat si harē boerken daer af vonnisse eñ onderwijs geuraecht haddē. Eñ sonder twijfel alle die ghelooué dat d'instorten eñ cracht vandē hemel des menschen wille bedwingen can/eñ dat hy tot eenigē eynde gheboren is / eñ dat niet ontulien en can midts den gewelde vanden Planetē sijn ongeloouighe/want niemant bedwonghen wert tot quade/al isser d'een meer toe genegen dan dander. Eñ daerō aengaende den lichaem/als vā laten medecijnen nemē / boomen vellen eñ lichte planten/vleesch slaen oft soutē / eñ ander dingen dier gelijcken machmē sonder sothept oft sonder na bequamen tijt vander manen wercken.

¶ Die Leeraer spreeckt.

So wie wel leeft ende voor hem siet.
Dien letten oft deyren die planeten niet.

 ¶ Dat

¶ Dat lxiij Capittel.
Veel sotten willen die werelt meten
Die haren Godt ende hem verghetten.

Ghelijck sy sot sijn die hem mis bruycken in ondersoecken van den loop der hemelen/alsoo zijn sy onwijs die by maten willen weten die hoochde vanden hemelen die diepte vander henen/dat is die grootte vander werelt/ en nochtans hem seluen vergheten dus sals hem elck wachten die wijs wilt wesen.

¶ Dat lxiiij. Capittel.

Men mach die sotten wel slaen oft villen
Maer niet doen doen/datse niet en willen.

Die wisse seyt. Plus proficit correctio apud prudentem quam centum plage apud stultum. Meer baten ende profijts doen woorden straffende ende onderwijsende inden voorsienighen man/ dan hondert wonden ende slagen inden sot. Niemant dan en sal hem in zijn quaetheyt ende sotheyt versteenen maer gaens af erst onwijsheyt.

¶ Dat lxv. Capittel.
Die willen spelen ende gheen spel lijden
Moghen op der sotten waghenen rijden.

MEn vindt veel onwijsse lieden die hē seluen voor seer wijs houden/want also Salomon spreeckt prouer. 36. Sapientior sibi stultus videtur septem

viris loquentibus sententias. Een sot rekent hẽ seluen eñ dunct hem wijser sijnde dan seuẽ wijse die vonnissen oft woorden van machte eñ auctoriteyten gheuen. Ende die sulcke willen met elcken spotten gheeken eñ spelen/eñ en willen niet datmẽ met hem speelt/want sy hẽ beter reke nen eñ achten dan ander/die veel wijser eñ beter sijn dan sy/want het een groote wijsheyt is/eñ een openbaer teec ken van sotheyt niet en willen spel verstaen/eñ nochtans daer mede ommegaen/ghelijck die met sotten eñ kinderen willen spelen/ende sijn sy met eenẽ riete oft sweepen gheslegen / daer si haer houtẽ paert met slaen meynden/ sy stootens hem eñ die sommighe trecken haer messen/ eñ dander spreken rijpe eñ swaer woordene / ende diepsghen die kinderen ghelijck oft sy met ouden lieden spraken. Ende daerom seydt Salomon aldus. Sagitta in fixa femori canis: sic verbum in corde stulti, dat woort van den sotten is in haer lieden herte/ghelijck die pijl ende schicht die ghesc hoten is in die dyen oft billen van eenen honde/ want gelijck die hont doorschoten / niet so seer en gheert dan den pijl wt te trecken/also en gheeren die sotten niet soo seere als oorsake te vinden/om haren sotten thoorne op yemant te schieten / ende daer om en canmense niet soo lichtelijc aengheroeren men en heeft haer lieder ghe schut dat sijn haer lieder quader woorden oft slaghen op den hals/ waer om ick wel segghen mach aldus.

¶ Die Leeraer.

Hy is wel sot die met sotten speelt
Want hem dat spel seer haest verueelt
Soo wie dan den sot al spelende slaet
Al lachende menighen slach ontfaet
Ende wert hy thoornich is hy wel ghepaert
Om datter twee sotten sijn vergaert
Want die wilt wijs sijn/ ende den sot maken
Vint hem bedroghen in alle saken.

¶ Dat

Dat lxvi. Capittel.

Die moghende sot en mach niemant gheluchten
Maer wie misdoet die mach wel vluchten.

MEn vint veel sotten die hẽ verlatẽ op haer macht oft gheslachte oft stercte/ eñ niemant ontsien eñ veel lieden slaen eñ verwerckẽ die nochtans in grooten sorgen zijn/ want die vele liedẽ mis doẽ/ hebbẽ veel te ontsien/ eñ

veel liedẽ plucken eñ maken een roede tot harẽ aerse/gelijck men by exempelen mach bewijsen. Eerst by Perillus die een constich man was vā Athenen/eñ verstaende dat in Cicilien was een tyrant die sonder genade die lieden verdede/meynende wel gheloont te sijne/ghinck tot hem eñ maecte hẽ eenen stier oft eenẽ verre van metale/segghende dat die daer in ghesoden oft verbrant worde/soude loepen eñ ghelupt makẽ als een stier oft verre/ende niet als eẽ mensche/midts welckẽ die tyrant altemael gheen genade noch medelijden en soude hebben/vā dier inne lijden moesten/d'welck verstaende die tyrant/seyde dat hijt proeuen wilde / eñ versoecken met hẽ seluen die dat afgrijselijck torment ghemaect hadde/eñ deden daer inne verbranden/aldus also David seyt. Incidit in foueam quam fecit: hy viel in die gracht die hy gemaect hadde. Ten anderen machmen t'selue proeuen by Aman die ten tijde dat Assuerus leefde/hadde doen makẽ een galge om Mardocheum aen te hangen/daer hy door die begheerte eñ bede vā Hester die coninghinne selue aen gehangen was/der ghelijcke leestmen vā veel ander/ende heden geschiet nemmermeer anders/so wie wt is eñ bestaet yemandt te bedriegheu oft schade te doen/hy vindt hem bedroghen ende in schaden in dese wereldt ofte in d'ander/wy sullen dan ons wachtẽ al hebben wy eenige macht veel liedẽ te misdoen/want vā alder mis daet gheschiet ten eynde wrake / eñ gheen ghewelt mach langhe dueren. Ic meyne dat gheen stadt so cleyn en si daermen gheen exempel en vint om hem te spieghelene.

¶ Die leeraer.

Elck wijse wachte hem van ouerdaet
Al heeft hy in machte den hoochsten graet
Want die veel lieden t'onrechte plaecht
Hem seluen meest in plaghen iaecht.

¶ Dat

Dat lxvij. Capittel.

Die traghe menschen syn sotte dieren
Want sy min dooghen dan byen oft mieren.

OM die traechept vā veel liedē te berispē seyt Salomō. Prouer.6. Vade ad formicā o piger, considera vias eius & disce sapientiam. Quæ cum non habeat ducem nec preceptorem nec principe, parat in ęstate cibum sibi & congre

gat in messe, quod comedat. Dat is. O ghy traghe onnut mensche gaet tot der mierē eñ aenmerct haer wegen/ eñ leert vā haer wijshept. Die welcke al heeftse gheenē leptsman/noch meester/noch prince/nochtās bereptse eñ vergadert haer inden oogst/eñ inden somer dat sy te winter sal eten. Eñ om dat die gierighe seggē dat si doen gelijck die mierē/eñ willen daerom wijs gerekent sijn/alsomen se nae die werelt rekent / daerom Horatius op die sept/ dat die mieren euen naersteliijck vergaderende ons gheuen exempel van grooten arbepde / antwoordt aldus. Quę simul inuersum contristat aquarius annum. Non vsque prorepit, & illis vtitur ante quesitis patiens? cum te neque feruidus ęstus dimoueat lucro: neque hyems, ignis, mare, ferrum: Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter. Dat is: het is wel waer dat de miere vgadert eñ spaert/ mer si doettet betamelijc/bi matē eñ t'eenē goedē epnde/ wāt also saē als die winter coemt blijft si in haer hoelkē/ ende en cruppter niet wt noch en vergadert niet meer/ maer gebrupct eñ leeft gesparichlijck eñ tamelijc vā datse vergadert heeft. Maer ghy gierighe mensche en hout niet op noch in die berrende hitte noch in die strange coude/eñ noch watere/noch vier/noch wapē en cā v wederstaen/noch wederhoudē/op en dien dat niemant rijcker en si dan ghy. Eñ gelijck die mierē vergaderē als een gemepn volc/also vergaderē die biē als onder eenē coninc/ die ooc den tragen vermanen te arbepdē/eñ sijn broot te winnen/ wāt also Salomon sept. Omnis piger in egastate est. Alle die trage menschen sijn in ghebreke/want sijn si in gheenē ghebreke vā tijttelijckē goede/ouermits dat ment hē te vorē gewonnen heeft/si sijn nochtans in ghebreke van deuchden/dus salmen traechept ontsien.

¶ Die Leeraer spreeckt.

Traechept ende ledichept moeder van sonden
Hebben veel sotten met armoede ghebonden

T ¶ Dat

¶ Dat lxviij. Capittel.

Die gheerne voor recht gaen ende altijts dinghen
Willen t'recht verblindende/haer opstel volbrenghen.

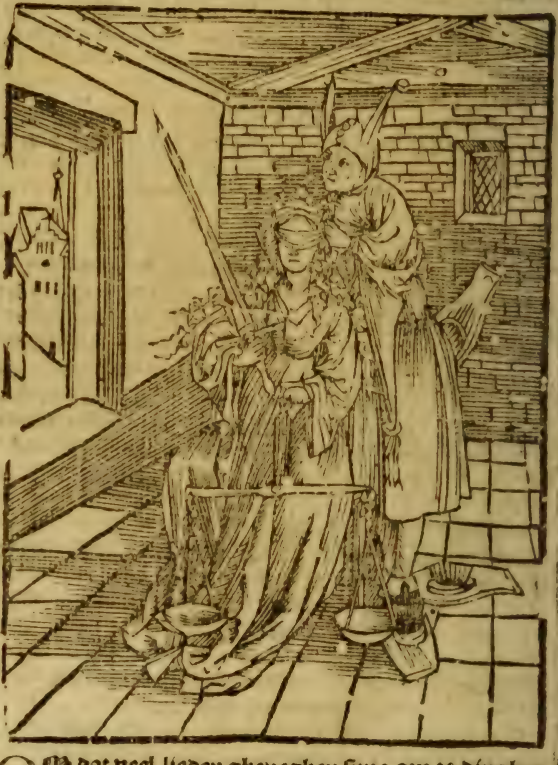

OM dat veel lieden gheneghen sijne om te dinghen
ende ter wetĥ te gaen/eñ dat weder si recht oft on-

recht hebben/alleen om haren thoren te wreken/oft haer ouermoet te betooghen/eñ haer quaet opstel te volbrengen verlatende hem op haer macht/op haer rijcdom/oft vriendẽ of schalcheyt/oft constelijc sprekẽ/oft op ander saken waer met sy meynen iustitie eñ rechtueerdicheydt te verolindẽ/d'welc doende/sy haerlieder sielen verdoemẽ/ want wat si met boosheydt/subtijlheydt/listen/vonden/ practijcken/oft bedroghe t'onrechte ghecrijcht/al werdet hẽ bijden rechters oft schepenen bedrogen oft verleyt sijnde/oft niet wel verstaende toe ghewesen/dat stelẽ si voor Gode/eñ sijnt schuldich weder te gheuen/met al den achterstelle/schade/eñ verlette / dat haer wederpartije ghehadt heeft/vander eerster stont dat sy wisten eñ verstonden dat si onrecht haddẽ. Daerõ seyt Salomon prouer. 3. Non contendas aduersus hominẽ frustra:cum ipse tibi nihil mali fecerit. En wilt niet te vergeefs en sonder oorsake met yemant dinghen oft te rechte gaen / als hy v niet misdaen en heeft. Eñ om datmen hẽ dicwil ontgaet alsmen te wette staet/het sy wt thoorne oft wt ghierichcheyt oft wt nijde eñ spijte/datmen sijn gedinghe verliesen soude teghen yemant armer oft onwijser eñ min gheacht/ daerom verspreect S. Pauwels seer die van Corinthen om dat sy gheerne voor heydenẽ dingden/eñ ons Heere seyde sijnen iongheren / soo wie v den opperstẽ mantel neemt/liener dan ghijer sout moeten om dingen gheeft hẽ uwen onder rock oock daer toe. Niet dat hy raet dat wy yemanden souden voetsel gheuen om quaet te doen/ maer om dat wy ons wachtẽ souden vã dingen eñ strijden/so wanneer wijer meerder deucht met beletten/oft onrechtuaerdicheyt doẽ moetẽ/wy sullen ons dan wachten van veel dinghens connen wy.

¶ Die Leeraer.

GHenoechteende vreucht/tijt/goet/ende deucht
Veel dinghens vliet/schouwet als ghy meucht

Dat lrir. Capittel.

**Die spreken onreynicheyt ende onbedwonghen
Hebben als die soghen dreck op haer tonghen.**

IEsus die sone vā Syrach onder die bedē die hy tot onsen Heere doet bidt dat hy verlost sy van eender onreynder tongē/want also S. Paulus verhaelt. 1. Cor. 15. Corrumpunt mores bonos, colloquia mala. Quade ende oneerbare

ſpraken eñ ondercouten bederuen goede ſeden/het en is gheenen noode datmen ſchrijue/hoe vele ſonden dagheliyex gheſchien wt onreynichlijc ſpreken/hoe menich herte ter oncuyſhedē daer mede verwert ſy/hoe vele onreynighe gheppeynſen oft ghedachten daer af comende ſijn/ want een yeghelijck aen hem ſeluen wel beuroet / ende daerom ſeyt Juuenalis ſatyra vi. Quotiens laſciuum interuenit illud ζωὴ καὶ ψυχὴ, quod enim non excitet ingnen vox blanda: So wanneer datmen oncuyſſchelijck ſprekende ſeydt mijn leuen/mijn ſiele/mijn herteken / mijn liefkē/wat let mach hem onberuert ter oncuyſheyt vinden/als die ſmeeckende onreynige tonghe haer conſten bedrijft / oft hy ſegghen wilde niet gheene. Het is nochtans een groote onbekentheyt ende beeſtelijcheyt inden menſche/dat hy dat ledt dat hem Godt t'ſijnder eeren eñ verchierſele bouen allen dieren ghegheuen heeft / dat is die tonghe die hy hem ghegenen heeft/om hem hier tijtelijck eñ inden hemel eeuwelijck te louen ende te dancken / ende ons begrijp d'een den anderen te kennen te gheuen/ſoo ombetamelijck miſbruyckt tot alder onreynicheyt ende oneeren/ende nemet inden mont dat hy in die hant niet en ſoude willen nemen. Ende nochtans iſt dicwil meerder ſonde/eñ ghemeynlijck meerder ſorghe onſuyuerlijck ſpreken dan onſuyuerlijc leuen/ want die onſuyuerlijck ſpreect verweet vele lieden tot ſonden / eñ die onſuyuerlijck leeft / doet hijt heymelijck alſooment meeſt doet/ſo miſdoet hy alleen met ſijnen geſelſchappe. Elck ſals hem dan wachten/ eñ ſonderlinghe vrouwen/ willen ſy eerbaer ghereкent ſijn.

¶ Die Leeraer ſeyt aldus.

Onſuyuere tonghe onſuyueren ſin//heeft
Want elck vat wt geeft na dattet in//heeft
Wildy dā reynich ſijn eñ cuyſch beuonden
Hebt herte/tonghe/ende v ledt gebonden.

¶ Dat

¶ Dat lxx. Capittel.

Die Muylen thoomen ende toppelen draeyen
Zijn wien die beste prouenen toe waeyen.

OM datmē gheenē hoogerē staet en vint dan den
priesterlijckē staet daerō sijn sy onwijs dier son-
der wijsheyt toe willē gheraken. Ghelijck die te

Roomē oft elders dē Paus oft dē Cardinalē oft bisschop pen dienē alleen om beneficiē oft prouenen te gecrijghen al en sijn sy niet weerdich die t'ontfane/want sy niet anders geleert en hebbē dan achter die muylen gaen eñ die bestellē eñ toomē/oft loeftuytē oft ter oncuysheyt helpē/ eñ dienst doen oft elders toe dat niet gheoorloft en is/oft sijn si rijck die dat gheestelijc goet met tijtelijcken goede coopē willen met simonien die welcke seer sot sijn/want wistē si wat sorgē het si ten priesterlijckē state sonder eerbaerheit eñ wijsheit comē/si en soudender hē niet so seere in haestē/want men leest vā S. Marc/die vanden heyligen Gheest verlicht was/so verre dat hy een vandē vier euangelistē is/eñ so heylich dat hē een yegelijck goet kersten hoos tot sijnē bisschop / dat hy nochtans sijnē duym af sneet/om die sorge vandē hoogē state t'ontgane eñ om datmē gheen priester makē en soude. Het ware dan veel lieden beter dat si haer kinderē daer si priesterē af maken willē/sondē ter scholē om wijsheyt eñ deucht te leerē dan te Roomē om die muylen te strijckē/eñ met harē ongheorloofdē dienste ten sulcke state te gerakē/die bouē Keyseren eñ coninghen gaet/maer ouermidts datter nu veel toe comē anders dā si behoorē/so misachtmēse nu seere/ so verre dat menighe oncuyssche vrouwe heeft nu eenen cappellaē in haer huys tot harē dienste/diese ter kerchen knaept eñ ter tafelē dient. Eñ daerom vintmē den clercken gescreuē aldus. Clerice qui nescis quid ius & quid sit honestum: Aptius est aratrum quam sacer ordo tibi. Clerck die niet en weet wat recht si eñ eerbaerheyt weet dat die ploech u badt betaemt dan den priesterlijcken staet.

¶ Die Leeraer.

OM dat priesterschap is den hoochsten staet
Sal elck wel toesien hoe hijt aengaet
Die paerden toomt/eñ priester wilt wesen
Waer aen die ploech veel meer ghepresen.

¶ Dat

¶ Dat lxxi. Capittel.

Beroemen van bloede/van conste/van machte
Behoort der grooter sotten gheslachte.

DAt alder meeste teecken vā volmaectheyt eñ perfectiē is/datmē alder eerē weert is/eñ gheen eer vander werelt en begeert. Eñ daerom sijn si sot

die hẽ allẽ op haer geslachte eñ edelheyt verheffen/ want also Iuuenalis seyt. Stemmata quid faciunt, quid prodest Ponthice longo, Sanguine censeri? quis fructus genens tabula iactare capaci famosos equitũ cum dictatore magistros. Si coram lepidis male viuitur effigies quod Tot bellatorum: dat is/ wat helpen de ouderẽ eñ vriendẽ daermẽ af comẽ is achter een gemaelt oft gesnedẽ/ oft geschildert ghelijck men die roede Jesse maelt oft schildert/ wat verhalẽ datmen vã edele bloede eñ edelder afcoemsten si/ alsmẽ voor suicke beelden verkeerende ondeuchdelijc eñ oneerbaerlijck leeft/ oft hy seggẽ wilde/ niet met allẽ/ want also hy voorgaende seydt. Tota licet veteres exornent vndique ceræ Atria, nobilitas sola est atque vnica virtus. Al waert dat v sale stonde vol beelden van wasse gemaect/ also die Romeynẽ plagen alle d'edele eñ vermaerde vã haren geslachte te stellẽ/ nochtans en soudy daerõ met rechte niet edel gerekent sijn/ wãt alleen deucht is warachtige edelheyt. Eñ insgelijcx sijn si onwijs/ die hẽ op haer goet/ op haer schoonheyt/ conste/ fortuyne/ behaechlijcheit/ oft ander giften eñ gauẽ verheffen / want alsoomẽ geschreuen vint. Qui genus suum laudat, aliena laudat. Die sijn gheslachte eñ sijn vrienden loeft/ die loeft dat sijn niet en is/ want haer deucht en is onse niet/ ten sy dat wijse na volghen/ vanden welcken seyt een leeraer aldus.

Edelheyt van bloede behoort uwen magen
Fortuyne mach alle hauen ontdraghen
Schoõheyt/ gesonde/ cracht/ deucht/ facõde
Behooren natuerer als ick vermonde
Conste ende wijsheyt hebben v ghegheuen
Natuere/ die meester ende merckelijck leuen
Deuchdelijcke charitate verleent ons Heere
Bidt hem daerom me soo wert v eere
Want hy alleene sijn hauen croont
Ende voor sijn goet den sijnen loont.

 ¶ Dat

Dat lxvij. Capittel.

Ick moet belijden en cant ghehelen
Meest al die werelt versot, op spelen.

Als Moyses vertelt Exo. 32. Sedit populus manducare & bibere & surrexerunt ludere, het volc vā Israel sadt om te etē en te drincken en si stonden op om te spelen. Daer also daer int selue capitel verhaelt wort/ sy wor-

den corts daer na verslegẽ een ghebodẽ eñ beuele Gods/ wy en sullẽ dan na eten eñ drincken niet spelẽ sonderlinge verbodẽ eñ ongeoorloost spel/als sijn die allẽ in fortuynen oft bedrogh gelegen sijn/gelijck dobbelẽ eñ der gelijckẽ/ maer sullẽ Gode louẽ eñ op heylige dagẽ tẽ sermoone oft predikẽ/eñ ten Gods dienste gaẽ/eñ op ander dagẽ t'onsen wercke eñ loeflijcke hantieringen. Eñ ist dat sy wt recreatien / dat is om onse sinnen te verscherpen eñ met onsen vriendẽ te verblijdẽ eenich eerbaer spel spelen willen/als wy Gods dienst eñ ons werck gedaẽ hebbẽ/wy en sullẽ al spelende gheẽ sonde doẽte wetẽ gheen /ghierichheyt noch onrechtueerdicheyt eñ met niemanden spelẽ om kennisse te makẽ ter quader orsakẽ/dat is om daer na ander spel dat noch min gheoorloost is te spelen. Maer sullen doẽ dat ons Virgilius leert in een wercrkẽ dat hy vanden spele ghemaect heeft seggende aldus. Sperne lucrum: vexat mentes vesana libido. Ende daer na. Nullus vbique potest felici ludere dextra Plecte cruces animos vt vere ludere possis. Dat is.

¶ Die leeraer.

Wildy wel spelen versmadet ghewin
Want quade begheerte verkeert den sin
Weest sonder bedrogh ghy swarende rijpe
leert vanden wijsen cleyn van begrijpe
Stelt by den moet/alsoo wel alst goet
Ende weest niet thoornich in wederspoet
Speelt stoutelijck hebdy die kisten vol
Maer speeldy anders soo sijdy dol
Want menich keert met ydelen handen
Die ghierichlijck speelt crijcht schade oft schande
Niemant en heeft altijt voorspoet
Verliest hyt ghelt behout den moet
Stelt fel benijden ende thoorne besijden
Soo moechdy verblijden oock sonder benijden.

❡ Dat lxxiij. Capittel.

Hy is wel sot al en draecht hy gheen bellen
Soo wie hem laet vanden Ezel quellen.

Het is een gemeyn segghen dat so wie hē laet bedwīnghē vā die min wijs/sterck ēn machtich sijn dan hy is/dat hy hē laet vandē ezel quellē om dat

die Ezel traech eñ sonder conste eñ schalchept is/eñ meer genegen te lijdē onrecht dā onrecht te doen. Eñ inder gelijcken ist een gemeyn woort. Hunc fatuum fateor quem calceus vrget & vxor. Die hem laet dwingen van sijnen wijue/oft van sijnen schoene/dien houdick voor een sot/ d'welck men sedelijckē verstaen mach/nemende also S. Augustijn dicwijl neemt/de redelijchept vandē mensche voor den man/eñ die sinlijchept voor t'wijf. Eñ ghelijck dat huys niet wel gheregeert en is/daer t'wijf d'ouerhant heeft/alsoo en is die mensche niet wel gheregeert/ als die sinnelijchept redene ende verstant onder haer bedwanc hout/wy sullen dan onsen ezel/dat is ons vleesch eñ lichaem so in bedwanghe houden/dat hy te weeldich sijnde sijnen meester/dat is die siele eñ verstandelijchept niet onder die voet en werpe/dat is in sonden die beestelijck sijn / want gheen dinck Gode mishaecht meer dan die sonden. Ende gheen dinck voor Gode argher gherekent en is dan een sondige siele/so wie hem dan van sijnder lichamelijcker begeertē laet verwinnen/die laet hem van sijnen schoen bedwingē/want gelijck men die schoenen draecht/om daer met door dat slijck te gaen met suyuere voeten/also heeft ons God onse vijf sinnen ghegheuen om daer met die siele te dragē tot den kennissen van hem eñ sijn wercken/want wy eerst met den sinnen begrijpen/eñ daer na gemeynlijck metter verstandenissen. Maer vele lieden slachten eñ ghelijcken den Verckenen oft Swijnen/die vā den drecke haer bedde vā ghenoechten maken/gelijck die haer behagen nemen op vleesschelijcke ghenoechte ende weelde.

¶ Die leeraer spreect.

Die hem laet d'winghen van sijnen wijue
Dat is sijn siele van sijnen lijue
Oft van zijn schoens/dat sijn/sijn sinnen
Die mach den prijs van sothept gewinnen

¶ Dat

¶ Dat lxxiiij. Capittel.

Den goeden ackerman eten nv twee staten
Het volck van wapenen ende advocaten.

OM dat Godt ghebiet ende redene begheert dat alle ouerdaet ende onrechtueerdicheyt ghestraft ende gepunieert sy/ende alle schult betaelt sy daer

om sijn recht ende weth ghevonden omme by reden ende bescheede elcken t'sijne toe te wijsen ende te doen ghenen/ende die quaet doenders na haer verdienten te rechtene. Ende om dat eenighe quaet doenders te machtich sijn/ende hem niet en laten te rechte betrecken/ende al zijn sy daer toe gheroepen/niet voor ooghen comen en willen/daerom zijn Heeren ende Princen dat is alle vanden weerdelijckē state/gelijck die Keyser/die Coninghen/Hertoghen/Graven/eñ ander Vorsten/eerst ghestelt/eñ ghekosen gheweest/om t'rechte met machte te beschudden/teghen den ghenen diet met ghewelde ende overdaet breken willen. Ghelijck nu teghen die ongheloovighe/ende die eenich landt oft rijcke tonrechte besitten willē: Ende daerom zijn in die werelt seer oirbore die Advocaten ende procureurs/dat sijn die men tot sijndere vanseinneemt/om te horaden voorspraken ende beschuddenisse te gheuene. Item den ridderlijcken staet ende het volck van wapenen/om den Heeren bijstandt te doene/eñ daerom zijn beyde dese staten eerbare ende loflijc als mense wel houdt/maer die veel dinghen weet wel wat hulpen ende trooste hy aen die Advocaten vindt/eñ die lantman weet wel wat bescherminghen hy vandē volcke van wapenen heeft. Die welcke Sinte Jan baptiste gaf eenen reghele om ten eeuwighen levene te gherakene segghende. Neminem concutiatis neque calomniā faciatis & contenti estote stipendijs vestris. En slaet niemant tonrechte/en quelt niemandt eñ sijt te vreden met uwer soudijen ende loon vanden Princen ofte vanden lande u toe ghelevdt. Vanden onrechtveerdighen roovers ende nemers van eens anders goede/seyt Salomon. Prover 21. Rapinæ impiorum detrahent eas: quia noluerunt facere iudicium. Den roof eñ die proyen vanden ongenadighen ende ongoddiensighen suilense oftrecken te wetene van Gode ende zijnen rijcke/om dat sy gheen

recht

recht en hebben willen doen. Eñ aengaende die Aduoca-
ten sept ons Heere Math. xxiij. Ve vobis scribe & Pha-
risei qui comeditis domos viduarum. Dat is: wee sy v
ghy Scribẽ eñ Pharizeen die der weduwẽ huysen etet.
Dat is ghy die dat rechte eñ die processen schrijft eñ dẽ ar
men lieden gheen recht noch bijstant en doet / alsoo lan
ghe als sy yet by te setten hebben / eñ doet hẽ huys ende
hof vercopen. Vanden welcken ende den onrechtueerdi-
ghen volcke van wapen / die landtman oft ackerman al-
dus hem beclaghen mach.

Die leeraer seyt aldus.

Der quader stont was ick gheboren
Want wat ick winne is al verloren
Die crijchsman vereet my ossen eñ schapen
Ende dander vee can hijse betrapen
Sijn paerden eten mijn voeder ende coren
Ende slaet my / daer toe wil ick my stooren
Wist hy dat ick had verborghen schat
Al soude hy daer om moeten steruen opt rat
Ick souden hem gheuen met mijnen handen
Oft anders soude hy mijn huys verbranden
Ende wat die lieden van wapenen laten
Dat eten alle gader die aduocaten
Die my soo laughe goede hope gheuen
Als sy op mijnen buydel leuen
Gaue Godt dat ick dinghens deruen mochte
Maer waert dat ick gheen recht en versochte
Ick verlore terstont / haue ende gront
Al hadde ick meer dan duysentich pont
En cans voorby ick moet verliesen
Maer wille voor mijn deel den hemel kiesen.

Dat

Die sotte boden niet vele en draghen
Ter ghoeder tijt haer last te draghen.

¶ Dat.lxxv. cap.

DEn ghoeden boden dese reghele ghescreuen is
Nuncie sis verax, tacitus celer atque fidelis. Dat is.
Bode/weest warachtich/gherasch ghetrouwe
Helende secreet ende swijghende nouwe
Eest dat ghy meer acht op drincken dan loopen
So moechdy wel cleederen met bellen coopen.

¶ Dat.lxxvi.capittel.

Leckaerts ende gulsichaerts sijn ooch seer sot
Want vanden buyck maken sy haren Godt.

Het goet daer meest al die wereldt nae staet is in dypen gelegen d'een in weeldē waer in dat Epicurus sijn salicheydt sette / die welcke noch veel

discipulen eñ achteruolgers heeft/want vele liedẽ beeste-
lijck leuende/en droomẽ noch en denckẽ anders niet dan
om leckerlijc te leuẽ eñ die meer op die spijse dan op hare
God denckẽ/ maken also S. Paulus verhaelt. Philip. 3.
vã haren buyc harẽ God/want wat mẽ aldermeest ende
hoochlijcst mint eñ oeffent dat houtmẽ in manieren van
spreken voor zijnen God. Dat ander goet is ghelegen in
oorborlijckheden eñ is ghenaemt dat goet der werelt oft
vã fortuynẽ/gelijck rijcdom grootẽ schat/veel heerschap
pijen eñ der gelijcken/daer alle gierighe eñ hoouaerdige
na staen eñ op uut sijn. Dat derde is gelegen in eeren oft
eerwaerdichede/gelijck in deuchdẽ eñ wijsdom / die sijn
si warachtich ons ten hoochstẽ eñ opperstẽ goede d'wele
God is leyden/maer leyder also een Poete ons bewijst/
Sequaces luxus habet multos, honor & sapientia paucos.
Vleesschelijcke weelde eñ gierichheydt hebben vele nauol-
ghers/maer eere eñ wijsheydt weynich. Eñ daerom be-
rispt die Leeraer in dit cappittel/sonderlinge die Coken/
Botteliers / ofte Keldenaers / dat sijn alle die spijse oft
dranc te bereydẽ oft te bewaren hebben/die dicwijl groo-
te schade doen haren meesters/om dat sijse roouen ende
hem lieden ontstelen haer goet eñ dienst/want een hont
wel ghevoet heeft lieuer te slapen dan te bassen / van de-
sen machmen segghen aldus.

¶ Die Leeraer seyt aldus.

Die sijnen buyck te vele toe gheeft
Ende altijts ledich ende leckerlijck leeft
Ende al zijn blijschap stelt op die spijse
Mach hem wel voeghen metten onwijse
Want eten ende drincken bouen maten
Ende buyten tijde machmen wel haten
Om dat bederft siele ende lijf
Ende maeckt den edelen man caitijf.

¶ Dat.lxxvij.capittel.

Die Ackerman voortijts simpel ende goet
Hantiert nu dobbelheyt met ouermoet.

Onder alle die ambachtẽ eñ hantwerckẽ die loue lijc eerlijc eñ oꝛbaerlijc sijn/is dalder ouerste ende meest gepꝛesen ackere eñ eerẽ eñ die hē daer met

geneerē/midts welckē die meeste heerē gelijc Abraham/Loth/Dauid/eñ der Romeynen vele senateurs eñ dictateurs/hebbē schaep herders eñ ackermans geweest. Eñ als die Romeynē yemāt louē wildē/ docht hē ghenoech sijn/dat hi voor een goet ackermā gerekēt was. Eñ ons heere en seyde niet dat sijn vader een coopmā/oft een bewoonder vander stadt dat is een borger/ oft een poorter was/ mer een ackermā. Eñ om dat ackerē eñ eeren een eerbaer en salich becōmerē is/daerō seggē die Poetē dat rechtuaerdicheyt vandē stedē veriaecht sijnde/met twee harē susteren/te wetē suuerheyt oft cuysheyt vā lijue eñ trouwe/haer lange tijt int velt onder die lansliedē eñ arbeyders vandē lande hielt/tot datse vā hē l edē ooc verdrē nē was. Also si noch is God betert/want die lansmā eñ boere nv oncuysscher valscher ongetrouwer eñ houaerdiger/dicwijl is dā die liedē vāder stadt/hoe wel men noch goede vint eñ getrouwe/mer vādē quadē eñ sottē/spreect hier die leeraer seggende aldus.

¶ Die leeraer.

Helpt God hoe is die werelt verkeert
Die lantman was hier voortijts gheeert
Om dat hi getrouwe was eñ ootmoedich
Simpel/rechtuaerdich/ter duecht voorspoedich
Nv is hi ghierich/houaerdich/bedeghen
Tot alder loosheyt ende bedroch gheneghen
Eerst is hy coopman/ende wert hy rijcke
So en is op dlant gheen sijns ghelijcke
Dus coopt hy heerlicheyt ende wert mijn heere
Al en weet hy ter werelt noch duecht noch eere
Ende als hy hem vindt seer hooge ghesetem
En wilt van sinen maghen niet weten
Maer cleet hem costelijcker dan edele ghebooren
Een houaerdich Boere is haest verlooren

¶ Dat

Dat lxxviij. Capittel.

Sy zijn voor Gode ghetekent voor sotten
Die d'armoede versteken ende d'arme vespotten.

Alsoo Horatius in zijn Epistelen schrijft: Hos solos aiunt sapere & bene viuere, quorum cõspicitur nitidis fundata pecunia villis, dat is. Het volc vander werelt heetse alleen wijs eñ wel leuende die haer gelt belept hebben

in schoon pacht goedt en houen. En also Iuuenalis seyt. Quantum quisque sua nummorũ spectat in arca, Tantum habet & fidei. Elck is gelooft na dat hy gelt in sijn kiste oft schrijne heeft. Als seydt Ouidius dat census honores, Census amicitiam, pauper vbique iacet, dat is / den schat gheeft eere/den schat gheeft vrientschap / ende die arme leyt t'allen canten onder die voet. Hoe wel nochtans Lucanus heet armoede. Munera nondũ intellecta deum. &c. Dat is ghiften ende gauen van Gode ghegheuen maer noch ombekent / want weynich lieden aenmercken oft willen weten wat goets en voordeels armoede daer sy wel ontfaen is met haer brengt / d'welck soo groot is dat die alder wijste meester Jhesus Christus riet sijnen alder liefsten iongeren en discipulen/alle haer goet wech te gheuene/om ghewillighe armoede daer voren te hebben/want alsoo hy seyt diet wel weet/het is by cans onmoghelijck en ymmers seer swaer om doen dat die rijcke en haren sin op haer rijckdom stellende souden dat eewich leuen besitten. En om dat met veel goets veel sorghen comen /soo wie meer ghelts begheert dan hy behoeft die wilt ghesleghen sijn met twee stocken/d'een is met sorchelijcken bewaren/ d'ander met sorchelijcken wt gheuen. Ende daer by sijn sy salich die verstaen wat rusten ende ghenoechten armoede van gheeste gheeft.

¶ Die leeraer.

Die is te vreden met dat hy heeft
Is d'alder rijckste man die leeft
Maer die armoede van goede ontsien
Ende meer dan sonde oft schande vlien
Sijn sot/om dat sy niet en bevroeden
Wat rusten/wat goede coemt met armoeden
Maer diese ontsien die na rijckdom staen
Sietmen dickwijl met twee stocken slaen.

¶ Dat

¶ Dat.lxxix. Capittel.

So wie dat Ploeghen achter waert siet
En behoort ten eewighen leuene niet.

Also ons lieue Heere en salichmaker Jesus christus ons leert. Mat.x. Qui perseuerauerit vsque ad finem saluus erit. So wie dat perseuererende

dat is volstandich/oft gestadich eñ ghedurich in goedẽ werckẽ bleue tot den eynde die sal behoudẽ wesen. Oft hi bi cõtrariẽ seggẽ wilde dat geen ander / wãt allẽ vol⸗stãdicheyt die crone geeft. Eñ daer õ seyt sinte Pauwels ij. Timo. ij. Qui certat in agone nõ coronabitur nisi qui legitime certauerit / die in een parck oft camp eenighẽ strijt vecht en sal niet gecroont zijn/dã die wettelic eñ getrou lijc vecht dat is tot den eynde. Also mids dat gelijc Job seyt. Militia est vita hominis super terrã/dat leuẽ des men scẽ op daertrijc is een ridderscap eñ gedurich strijdẽ sal elc hier vromelijc strijdẽ eñ hẽ niet op geuẽ noch verwonnẽ geuẽ vandẽ viant vander hellẽ/vã sinẽ vleyssce oft vãder werelt/die ons altijts bestrijdẽ tot der doot tot dẽ eynde van onsen leuẽ/eñ dã sullen wy daer af wel geloõt zijn eñ anders niet. Ouermits dat ons heere seyt. Luce. ix. Nemo mittens manũ suã ad aratrũ, et aspiciẽs retro aptus est regno Dei. Niemãt stellende sijn hant aẽ die ploech eñ achterwaert siende en is bequame tẽ eewigẽ leuẽ te gerakẽ/ dat is Niemant beginnende eenige goede werckẽ/eñ die latende achterwaert siet op sijn quade gewoontẽ / en sal ten eewigẽ leuẽ gherakẽ/tensy dat hi ten eynde is vondẽ die hant aẽ dẽ ploech hebbende/ eñ goet opstel voor te nemen al en heeft er hi noch niet vele toe gedaen / wãt God een volmaect opstel voor dẽ wille ontfaet/ alsinẽ dwerc niet volbrengen en can eñ gaerne volbrenghen wilde.

¶ Die Leeraer spreeckt.

Die van weldoene wilt sijn ghe'oont
Van vromelijc strijden sijn ghecroont
Die moet ten eynde ghestadich blijuen
Want also God leert eñ ons doet schrijuen
Die niet en voldoet dat hi bestaet
Van niemant hi rechten loon ontfaet.

¶ Dat.lxxx.capittel.
Die wt der verwaenthept vergheet die doot
Die vint hem ten laetsten in grooter noot.

Seneca aensiende die sothept vander werelt seydt aldus. In hoc omnes fallimur quod mortē nō prouidemus cū certius morte: nihil incertius hora mortis.

Wy werden alle in dat bedroghẽ eñ sijn alle in een dinc ge brekelic dat is dat wi die doot niet en voorsiẽ/aẽgemerct dat gheen dinck sekerder en is dã die doot/eñ geen dinck onsekerder dã die die der doot/wi sullender dan op dencken eñ ons daer voor hoedẽ/want also die heylige schrifture seyt die doot coemt dicwijl als een dief ter midder nacht dat is als wijs minst dencken. Eñ vanden ghenen die op die doot niet en achten seyt Job 21.capit. Ducunt in bonis dies suos: & in puncto ad inferna descendunt. Sy leydẽ haer leuen in ghenoechtẽ eñ in een oogenblick dalen sy ter hellen/wy sullẽ ons dã bereyt houdẽ eñ altijts die coemste ons Heerẽ verwachtẽ/wãt Jeronimus seyt gheen sorchelijcker dinck en is dan te leuen alsoomen niet en soude willen oft doměstervẽ/eñ sullẽ ons verootmoedighen/aendenckende die verworpentheyt vanden dooden / want alsoo Job int voorseyde cappittel schrijft. Iste moritur robust⁹ & sanus diues & felix: viscera eius plena sunt adipe: & medullis ossa illius irrigantur. Alius vero moritur in amaritudine animę suę absque vllis opibus: & tamen simul in puluere dormient, & vermes operient eos. dat is. Dese sterft sijnde noch starck eñ gesont van lijue/ rijcke ende salich/die sijn inghewanden heeft vol smeers eñ vets/eñ die beenderen soo vol merchs dat sijder inne begoten werden. Een ander sterft en ouerlijdt in bitterheyt vã sijnder sielen in grooter armoede ende kattiuicheyt/sonder eenighe goedinghen oft hulpẽ eñ machten/ eñ nochtans sullen sy t'samen in dat slijck eñ ghestubbe oft ghestof vander aerden rusten/eñ die wormen sullense alle beyde ontdecken.

Die Leeraer.

Houaerdighe sot laet sincken uwen moet
Ende denckt op steruen soo werdy vroet
Want als een dief by nachte betraept
Die doot die in sijn sonden slaept.

 ¶ Dat

Dat lxxi.capittel.

Als voorspoet lacht den boosen ghecken
Willen sy God metten baerde trecken.

MEn vint eenige so verwaende ende verblinde sottẽ dat sy niet onsen lieuẽ heere spottẽ eñ trecken met tẽ baerde/dat is verwecken tot toorne eñ gramschap gelijc of hi sot ware eñ gheẽ macht en hadde

wrake te doen eñ weder te nemen dat hi ghegeuen heeft waer op hẽ die onbekẽde eñ ondancbare sottẽ verhouaer digẽ. Teghẽ die welcke staet gescreuẽ. Job. xv. Quid tumet contra Deum spiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiusmodi sermones. Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis: nec sinitur quiescere ingruente bello: neque saluabit impietas impiũ. Waer toe sweldi eñ verheft ghi v teghẽ Gode/ seggende houaerdige woordẽ. Tẽ is in des mensche macht niet te belettẽ eñ vã hẽ te werẽ den geest. Eñ hy en heeft gheen macht indẽ tijdẽ vã sijnder doot. Eñ hẽ en wert niet gelatẽ ruste/ wanneer de orloge rijst. Noch sijn quaetheyt eñ ongenadicheyt en sal dẽ ongenadigẽ eñ ongoddienstigẽ niet behoudẽ noch salich makẽ. Of hi seggẽ wilde het is al verlorẽ tegẽ Gode gestredẽ/ want hy onwinlijck is eñ daer om sijn si sot die tegẽ hẽ murmurerẽ eñ pronckẽ als si ongeluc hebbẽ/ oft hẽ verachtẽ als si in voorspoede sijn/ eñ latẽ hẽ dunckẽ dat hẽ God niet deerẽ en mach om dat hẽ wel gaet/ oft om dat si niet geplaecht en sijn als ander Vandẽ welckẽ seyt Persius. Sat. 2 Ignouisse putas quia cum tonat ocius ilex. Sulphure discutitur sacro, quam tuque domusque An quia non fibris ouium Ergennaque iubente Triste iaces lucis, euitandumque bidental: Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam. Iuppiter? dat is.

Die Leeraer.

Wenndy dat v God alle dinck vergheeft
Om dat hy v niet verblixemt en heeft
Noch v huys metten donder versleghen
Al heeft hi v quaetheyt langhe verdreghen
En wilten niet bijden baerde trecken
Als dicwijl doen die boose gheeken
Want wat ghi hem doet wert v vergouden
Langhe gheborcht en is niet quijt ghescouden.

¶ Datlxxxij. Capittel.

Die blasphemeren vloecken oft versaken haren God/sullen in die helle blaecken.

Als dat die Weth Gods verbiet den name ons Heeren in ydelheyt te nemē/eñ verbiet sweeren sonder noot eñ versweeren in allen sakē/eñ al ist

dat die gheestelijcke eñ keyserlijcke rechten verbieden te plasphemeren/te vloeckē/eñ te versakē/oft loochenē/onsen Heere eñ onsen God/nochtans vintmen so quade eñ boose sotten dat sijs hē niet en wachten eñ op t'ghebodt Godts/niet vele en achten. Maer om te weten wat blasphemeren is/weet so wanneer datmen God toe leyt dat sijnder Godlijcker hoocheyt eñ Maiesteydt te cleyn is/ eñ niet en betaemt/oft ander dinghen toelegt yet dat alleene Gode toebehoort/gelijck eenich dinck van nieuten scheppen/die sondē by sijnder macht eñ selfs auctoriteyt verlatē/aenbedet werdē/eewich sijn almachtich oneyndich sijn eñ dier ghelijcken/eñ daerom alle maniere van afgoderije oft toouerije is een maniere vā blasphemien/ maer die weyninge vanden Leeraer is hier te spreken tegen die ghene die Godt verminderē eñ missakē. Ghelijc die hē verwijten die ledē die hy om onsen wille aen ghenomē heeft/als die eenige Gods sone mensche is wordē om onser salicheyt wille/want dat hy gheleden heeft als mensche/en is hē niet te verwijtē/noch wt verstoortheyt oft gramschap/oft thoorne/oft wanhopē/oft valsheyt eñ archeyt te noemē/eñ daer by te sweerē al spelende eenich verboden spel oft anders/want sulckē sondē d'alder meeste sijn/om dat sy aldermeest teghen die eere Gods sijn/ ende daerom salmense met alder naerstichheyt ontuiten/ wachtende hē in tijts eermen t'eender quader ghewoon ten coemt/want men leest van vele die God strangelijck ende rechtueerdelijck daerom gheplaecht heeft.

¶ Die Leeraer seyt aldus.

O Naerdighe sot van Gode verwaten
Hoe meuchdi uwē God eñ schepper gehatē
Hoe condy yet uwen behouder verwijten
Hoe wildy der herten trooster verbijten
Keert op dijn sonden uwer tongē spueten
Ende wilt v boosheyt daer met doorschieten.

¶ Dat

¶ Dat.lxxxiij.capittel.
Die sot verwondert als hem God plaecht
strae: nae verbeteren hi niet en vraecht.

Angemerct die grote eñ afgrijselijcke sondē die
ter werelt gescien/gelijc vandē genen daer men
int naeste voorgaende capittele ghesprokē heeft

die God al verwijtẽ dat hi inder menschelijcker naturẽ voor ons gheledẽ heeft/dĩe loochenen oft versakẽ oft segghẽ dat si tot sijnen spijte ofte tondancke doen willen die welcke argher sijn dan Judas dien verrochte eñ leuerde dẽ ioden/eñ daer om eest te duchten dat landẽ eñ steden dicwijl geplaecht sijn om datse sulcke liedẽ gedooghẽ eñ niet en straffen/want geen heydenẽ noch torckẽ so quaet en sijn dat sy harẽ God verloochenẽ oft vloecken oft yet tsijnẽ spijte verwijtẽ oft oneeren soude willen doen oft sprekẽ. Eñ daer om al sijn die plagẽ groot wy verdienẽse wel/eñ en dorrender ons niet in verwonderen / want in die heylige scrifture staet. Deu.xxv. Pro mensura peccati erit et plagarum modus. Na die mate vãder sondẽ sal die mate eñ maniere vandẽ plagẽ sijn. Wy sullẽ ons dã bi anderẽ spiegelen gelijc die van egyptẽ die God met sprinckhanen/met vorsschen eñ padden eñ menichsins anders plaechde/om die versteenthept vã Pharao harẽ coninck eñ van hem lieden. Item by Antiochus/Sennacherib eñ Nicanor die God strangelijc plaechde alsoot in de Bijble verclaert wert. ¶ Die leeraer.

Niemant en sal hem van God beclaghen
Wãt warẽt geẽ sondẽ tẽ warẽ geen plagẽ
Slaet God die quade si sijns wel waerdich
Eñ wiltse daer bi noch makẽ rechtuerdich
Slaet hi die goede /al en is niemãt so goet
Die niet en versuymt noch niet en misdoet
Het is haer voordeel/want voor haer lijden
Dwelck sal vergaen in corten tijden
Bereyt hy hem vruecht int eewich leuen
Ende salder hem voren een croone gheuen
Elck sal dan gheerne ende minlijc lijden
Ende in zijn lijden door Gode verblijden
Op dat hy verbetert daer by mach wesen
Oft midts verduldichept van Gode ghepresen

¶ Dat.lxxiiij.capittel.
So wie sijn paert om pijpen gheeft
Dien doet Godt recht als hijs noot heeft

Het is voren vergaelt geweest hoe die quade sots niet en wetē wanneer sy vallen die dicwil onwetelijc mangelē gevende dat eewige goet om tijtelijc/eñ orborlijc eñ nutte dingen om onnutte.

Die ghierighe ende sotte dicwille verliesen
Om dat sy tquaetste voor dbeste kiesen.

¶ Dat.lxxxv.capittel.
Onwijse clercken/sotten ende quenen
Der clappaerts waghenen in die kercke menen

HEt is ooc voren verclaert hoe dat Secularia negocia non debent in ecclesia tractari/wereltlicke saken inde kercken niet gehantiert en sullen zijn/ende hoemen hem daer wachten sal van ydel gedachten ende woorden.

Dat huys des heeren veel sotten onteeren
want sy daer met sonden in verkeeren.

¶ Dat.lxxxvi.capittel.
Die sijnen kinderen te vele toe gheeft
Diewijl te loone veel slaghen heeft.

INder ghelijckē eest oor vorē gheschiedē ghewreest hoe dat veele ouderen in sotheyt leuen. Om dat sy haren kinderen te te vele toe gheuen. Ende nv vermaent

Die leeraer sonderlinghe den kinderen dat sy haren ouderen ende meesters eeren ende hem onderdanich sullē sijn/want dat ghebot Gods dat hy met sijnen monde/ in maniere van spreken ghesproken heeft / ende met sijnen vingeren ghescreuen heeft/spreect aldus. Exo.20. Honora patrem tuum et matrem tuam vt sis longęuus super terram quam dominus deus tuus dabit tibi. Eert uwē vader eñ uwer moeder/ op dat ghi lanclijuich eñ langhe leuende moecht sijn op der aerdē die u God geuē sal/dat is. Op dat ghy lange in salicheden/voorspoede mocht leuen. Eñ by contrarien so wie vader eñ moeder slaet oft tonrechte wt archeden eñ quaetheden toornich maect die wijl onlanghe leeft eñ met schanden aent ghericht sterft. Om dat wy den vaderliker name souden eeren wilt God vā ons vader gheheetē sijn / eñ sijn bruyt dat is die heylighe kercke ons moeder/om dat wi oock ons natuerlijcke moeder in eerwaerdichede souden houdē /doē de hē beyden bijstant eñ eere/want het is dat eerste ghebot vandertweeder tafelen waer inne ghescreuen staen die gheboden den mensche aengaende. Eñ om datment wel onderhouden soude: heefter Godt den loon toe gheleyt die die Joden doen eñ noch veel menschē alder meest begeeren / dat is een lancsalich leuen op aertrijcke. Ende ter contrarien dreycht ons Salomon segghende. Die vader oft moeder vloect oft vermalendijt/diens licht sal verdonckert werden/ dat is eene oneerbaer leuen eñ onsalich steruen sal hem gheschien/wachten hem dan beyde ouderen ende kinderen van misdoene.

Die leeraer.

Die ionghe kinderen te vele gheeft
Den ouden dicwijl te langhe leeft
Maer wee dē kinderē die dreygē ofte slaen
Daer sy oorspronck af heboben ontfaen.

¶ Dat

¶ Dat.lxxxvij.Capittel.

Houeerdighe vrouwen behaechlijck ghecleyt
Hebben veel sotten ter Hellen verleyt.

Salomon aenmerckende die sonden ende dat quaet
byder schoonheyt vander houaerdiger vrouwẽ ge
schiet spreect aldus. Eccle.ix. Auerte faciem tuam a.

muliere compta & ne circumſpicias ſpeciem alienam: propter ſpeciem mulieris multi perierunt Speciem mulieris aliene multi admirati, reprobi facti ſunt. Colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit. &c. dat is Af keert v aenſcijn vā eender vrouwē behaechlijc verciert eñ gepareert / eñ en wilt niet aenmerckē die ſchoonheyt van eens anders wijue. Om der ſchoonheyt vandē wijue ſijn veel lieden verlorē gegaē. Veel liedē hebben hē verwondert vander ſchoonheyt der vrouwē / eñ ſijn daer om verworpen eñ miſpreſen geworden / want dat toe ſprekē oftte gader ſprekē vander vrouwē ontſteect eñ verbrant als eē vier. Der gelijcker woordē vintmē genoech in die heylige ſcrifture / eñ der exempelē ſietmen alle dage meer dan genoech want veel vrouwē doen meer arbeyts om hē te blancketē / eñ met verwē ſcoon te makē eñ met cleederē behaechſel der werelt / dā die goede liedē om Gode te behaghen / dwelc is te beclagē eñ te miſprijſen. Want ſulcke wtwendighe moyheyt eñ frayheyt ſpruyt dicwil wt houaerdicheyt die moeder van allen quade is. Eñ heeft doen vallē die ſchoonſte enghel vandē eewighē leuen indē afgront vander hellen dat is Lucifer met ſijnen gheſellen.

¶ Die Leeraer.

VRouwen wildy onsē heere behaghen
So en ſuldy gheen ander cleeder draghen
Dan uwen ſtate toe behooren
Decht v voorhooft / ende ſtopt v ooren
Ende en draecht v lichaem niet te coope
Want ſulcke die vyant met grooten hoope
Ter hellen treckt / ende maeckt ſe ſtrecken
Om ander ſielen daer me te trecken
En ſoeckt gheen verwe dan by natueren
Ontleende ſchoonheyt en mach niet dueren
Behaecht uwen God ende uwen man
Al ſchympt die werelt v en lichter niet an.

¶ Dat

Dat lxxxviij. Capittel.

Die woeckenaer is een liſtich ſot
[illegible] vanden gheboden maect hy zÿnen ſpot.

Onſe lieue Heere ende ſalichmaker Jheſus Chriſtus gheuende zÿnen Diſcipulen eñ iongherẽ raet hoe dat ſy haren Godt beſt mochten behaghen ſpreect aldus.
Luc. 6. Diligite inimicos veſtros benefacite & mutuum date,

nihil inde ſperantes, & erit merces veſtra multa. Et eritis filij altiſſimi: quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos. Eſtote miſericordes: ſicut & pater veſter miſericors eſt, dat is. Bemint ende hebt lief v vyanden/doet wel ende wech leent ſonder hope van eenige winninghe oft waeſdom daer af te hebben/eñ uwen loon ſal menichfoudich zijn. Eñ ghy ſult in deyren zijn vanden alder opperſten/ want hy goedertieren ende ghenadich is/op die ondanckbare ende quade/weeſt dan ontfermhertich alſoo Godt uwe vader ontfermhertich is. Men vint te veel plecken in die Godlijcke eñ kerckelijcke ende weerdelijcke rechten gheſchreuen datmen leenen ſal/ende gheen winninghe daer af nemen/want die woeckenaer teghen natueren doet om dat hy wint ſonder ſijnen arbeyt met ſijnen gelde/eñ goede/alſo wel op heylige dagen als op ander/ die welcke verwaten eñ inden ban vander kercken ſijn/ al en ſijn ſy gheen Joden/noch Lombaerden / want alle die op hopen van waeſdomme/ghelt oft goet leenen/die doen in haer herte teghen dat ghebot/eñ ſijn voor Gode woeckenaers. Item alle die eenich goet te beter coop coopen om dat ſy dat ghelt voor die leueringhe gheuen / oft te dierder om dat ſy wat borghen/te minſten alſoo meeſter Jan Gherſon ſeydt / iſt dat ſy lieuer hebben dat toecomende goet ten prijſe dat ſijt coopen / oft min achten haer goet dat ſy vercoopen dan haer ghelt/maer die wt vrientſchappen oft om Godts wille beter coop coopen oft dierder vercoopen dant weert is om borghens wille/ende nochtans lieuer hadden haer ghelt/oft haer goet te behouden/al doen ſy een maniere van woeckeren en miſdoen niet ſeere.

¶ Die Leeraer.

Die woeckenaer is een behendich dief
Van wien coemt menighen ſchade oft grief

¶ Dat.lxxxix.Capittel.
Hy beslaet den Ezel daer die doot op rijt
Die hem van eens anders doot verblijt.

HEt sijn noch ander sotten metter giericheyt be-
smet/ghelijck die nacht en dach op eens anders
doot hopen om sijn officie / provene/oft goet te

hebben/en dencken niet dat ons leuen maer een wint en is/eñ dat si licht nader der doot sijn dã daer si die doot af wenschen. Eñ daerõ seyt Cato. Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa: In mortem alterius spem tu tibi ponere noli. Om dat v broossche leuen staet in sorghen groot en suldy niet hopen op eens anders doot. Item om dat veel lieden die doot vã eenen anderẽ om sijns goets wille begeerẽ seyt Salomon ons daer af treckende Prouer. 20. Hereditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. Erfachticheyt daermen int beginsel haestelijck toe loopt sal int eynde sonder benedictie sijn/ dat is en cã gheen voorspoet gheuen. Daerom seytmen dat van langher handt rijck werden salicheydt is / wy en sullen dan ons hope niet stellen op eens anders doot om daer met rijck te werden / want alsoo die selue Salomon spreeckt Prouer. 10. Expectatio iustorum lętitia, spes autem impiorum peribit. Het verbeyden vanden rechtuaerdighen coemt ter blijschap/maer die hope vanden ongoddienstighen ende quaden sal vergaen. Niemant en sal dan des doots ezele beslaen om dat sy tot yemant te gheringher rijden soude want hy licht die roede t'sijnen aerse plucken soude. Ende nochtans vindtmen soo sotte die onsen Heere bidden oft Missen doen lesen/ oft aelmoessen gheuen / om eens anders doot / ghelijck oft onsen Heere om ghelts wille oft beden/soude willen een moordenaer sijn.

¶ Die Leeraer.

Die wil bedijden met Gode ende eere
Stelle al sijn hopen op onsen Heere
Ende helpe hem seluen met arbeyde groot
Niet hopen op eens anders doot
Die doot doet achter waert den ezel drauen
Als vader ende moeder haer kinderen grauen.

¶ Dat xc. Capittel.
Die niet en vieren die heylighe daghen
Varen op der simmen oft schaminckelen waghen.

VEle lieden mennen der allen simmen oft schaminckelen waghen/die wercken oft mennẽ op heylige dagen tegen Gods ghebot/die wilt datmen sijn daghen heylighen ẽ eeren met goeden wercken ẽ hem wachten van sonden/maer sy slachten der simmen die haer verblijt inquaet doen ẽ en cã niet stille ghesijn.

¶ Dat xci. Capittel.

Die suerlijck oft noode gheeft
Is weert dat hijs gheenen danck en heeft.

Alsoo S. Pauwels ons leert, Hilarem datorem diligit deus. God bemint hem die blijdelijck gheeft. Eñ bouen al begeert hy den wille van den mensche den welckẽ hi ons daeromme vry ghegheven heeft. Ende daerom die noode gheeft verliest beyde loon ende goet ende en heues gheenen dancke.

¶ Dat.xcij.capittel.
Ic wil hier tsaet der traecheyt saeyen
Dat onnutte sotten gaerne maeyen.

Voor is gesprokẽ gewelt tegen de traecheyt eñ ledicheyt die moeder vã sonden eñ schanden is. Eñ gemeynlijc die moedere vã traecheyt is rijcdom eñ weelde / die sustere is oncuysheyt. Eñ de dochter van alle beyden is armoede ende katiuicheydt aen sielen ende lijf. Aldus salmense schouwen.

¶ Dat xciij. capittel.

Die t'kersten gheloove niet en willen ontfanghen
Hem seluen d'lijf nemen ende verhanghen.

Overmidts dat alsoo S. Paulus schrijft. Sine fide impossibile est placere deo. Onmogelijck is Gode te behagē/sonder geloove daerō sijn Turckē/

ketters eñ ongheloouige eñ quade kerstenen die anders dan wel gheloouen/oft haer gheloone mettē wercke niet en volbrengen sot voor Gode gherekent. Eñ daerom is voor ghesept geweest dat der sotten ghetal gheen eynde en heeft/want men gheen meerder noch duider sottē en vint/dan die hem seluen verhanghen ofte d'lijf nemen. Eñ nochtans alle die dat kersten geloone niet ganselijck en houden eñ gelooueu verhanghen hem seluen/want sy al leuende van Gode veruonnist eñ verwesen sijn/want also S. Marcus schrijft/die niet en ghelooft eñ niet ghedoopt en is en mach niet behouden wesen. Eñ daer om midts dat niemant behouden en mach sijn/noch ten eewigen leuen geraken dan bijder verdienten der passien eñ des lijdens ons salichmakers/ende behouders Jhesu Christi/eñ niemant en mach deelachtich sijn sijns lijdens die in sijn dierbaer bloet niet ghedoopt eñ ghedweghen en is/d'alder meeste deucht/gaue eñ beneficien/die ons Godt opt ghezenen heeft/is also S. Augustijn ons leert dat hy ons heeft laten geboren sijn onder die kerstenen/ eñ onderwesen sijn vanden goeden kerstenen in dat kersten gheloone. Maer om dat sy aengaende den gheloone also ick hope alle goede kerstenē sijn/daer dit werck van sal ghelesen sijn / waert te vergheefs dat ick vander heydenen oft ongeloouigen sotheyt vele schreue. Maer aengaende den kerstenen mach ick segghen met S. Augustijn dat het niet ghenoech en is om behouden te sijne dat wy kerstenen sijn/maer moeten goede kerstenen sijn/eñ goede wercken doen. Om dat alsoo Sinte Jacob schrijft. Fides sine operibus mortua est. Dat geloone sonder wercken voor Gode doot gherekent is.

¶ Die Leeraer.

Gheloost sonder twijfelen doet goede wercken
Soo werdy Godts kint ende oock der kercken.

¶ Dat

¶ Dat xciij Capittel.

Willen Pausen ende Keysers niet anders doen
Soo stgen sy oock na der sotten Cappicen.

ALs gheestelijcke ende wereltlijcke Heeren dolen
wien Christus sijn kercke heeft bevolen
Ten is gheen wonder al dolen die schapen
want daer die herders ende honden slapen
Maer om dat Godt wilt dat wi se eeren
Sal ick mijn berispen op anderen keeren.

¶ Dat.xcv.capittel.

Die pluymstrijckers vinden hem onder die voet
Als t'paert haer valsch opstel bevroet.

DIe oorsake ende cause waerom dat Heeren ende Princen beyde gheestelijck ende weerdelijck nu meest dolen / so om datse niemant en dorren be-

rispen noch straffen/maer een yeghelijck looftuytse ende strijckt haer pluymen / soo verre dat Juuenalis schrijft. Nihil est quod credere de se non possit quoniam laudatur dijs ęqua potestas. Dat gheen dinck en is dat de hoochste Prelaten als Domiciaen doe was/van hem seluē niet en ghelouen alsmense prijst. Ende loeftuyt/want die voorseyde. Domitiaen liet hem houden voor eenen Godt ende dede hem schrijuen heere ende Godt. Ende om dies wille dat quade ouerdraghers ende loeftuyters seer veel quaets doen inder Heeren houen/ so sullen sijse daer wt bannen also die wijse Princen ende Prelaten doen also Horatius vanden keysere Octauiaen schrijft segghende Dat hy altijts op sijn hoede was / ende alsmen pluymstrijckende tonpasse streeck/ so sloech hy als een Paert. Ende der ghelijcken om dat van loeftuyten gheen goet en comt anders dan teljoren te lecken/ende den buyck onneerbaerlijck te voeden/daer om wachten hem allle wijse van loeftuyten / ende vanden Houe daer die loeftuyters wel ghelooft sijn. Also ons Esopus by eenen byspele leert/segghende dat die Vos metten Wolf eñ beer vandē leeu genoot/verstaende dat die wolf vandē leeu by nae verbeten was/om dat hy seyde dat int hof stanc/ ende die Beer insghelijckx / om dat hy seyde datter wel roeck / ghevraecht ofter wel roeck / seyde dat hy al visschende sijnen roecke verlooren hadde/ende ontquamer met segghende. Wie inder Heeren houe wilt sijn huyt geheel wt brengen/ salder swijgen also lange als hy can.

¶ Die Leeraer seyt aldus.

Die om vette brocken haer tonghe verroopen
Ende om loftuyten ten houe waert loopen
Werdē dicwil geslagē om haer pluymstrijcken
Een eerbaer herte leert eerbaer practijcken.

 ¶ Dat

¶ Dat xcvi. capittel.
Soo wie hem laet inde ooren blasen
Moghen hem wel schicken metten dwasen.

Alsomen gescreuē vint in die decretē. Non solum ille reus est qui falsum de alio profert: sed etiam is qui citis aurē criminibus prebet. Niet alleene is

hy beschuldicht eñ misdadich die vã eenẽ anderẽ valsche-
lijc eenich quaet voortbrengt/maer ooc die ghene die den
wroegers eñ ouerdragers sijn oorẽ leent. Eñ daer by en
sullen wy niet te lichtelijck geloouen also Salomon ons
raet seggende Eccle. 19. Non omni verbo credas. Ghy en
sult niet alle woordẽ gheloouen. Eñ S. Jan Euangeliste
in sijn Epistelen 1. Joh. 4. Charissimi nolite omni spiritui
credere: sed probate spiritus si ex deo sint: quoniam multi
pseudo prophetę exierunt in mundum. Myn alder liefste
ghy en sult niet allen gheestẽ geloouẽ/maer proeft eñ on-
dersoect die gheestẽ/dat is d'ingeuers oft sy vã Gode co-
men sijn/wãt veel valsche prophetẽ/in die werelt comen
zijn. Al ist dã dat quade ouerdragers ons in die oore bla
sen wy en sullense niet geloouẽ noch dẽ onnooselẽ daerõ
niet veroordeelẽ maer die waerheyt ondersoecken/want
alsomen vint gescreuen. Nullũ ante verã iustamque pro-
bationem iudicare aut damnare debemus. Wy en behoorẽ
niemant te veroordeelẽ oft te quwijsene voor dat wy wa-
rachtige eñ wettelijcke proeuinge eñ ondersoeck gedaen
hebben. Men vinter nochtans vele die om lichtelijc te ge
loouẽ misdaen hebben ghelijck Nabuchodonosor die om
d'ouerdragen vã Naaman. Mardocheum eñ alle ander
Joden verwees eñ hadse doẽ steruen en hadt Hester niet
belet. Itẽ Pharao die Joseph verwees eñ dedẽ kerckerẽ
om dat hy Puthifers wijf geloofde/der gelijcken mach-
men seggen vã hẽ die Susanna verwees/eñ vã Pylatus
die onsen Heere verwees ende duysentich ander.

¶ Die Leeraer.

TE lichtelijck gheloouen en was niet goet
Elck sals hem wel wachten is hy vroet
Ende noode hooren achter rugghe spreken
Oft vanden dooden diet niet en wreken
Gheen quade tonghen salmen op voeden
Maer hem daer van als van drazen hoeden.

¶ Dat

Dat.xcvij.capittel.

Die alkemisten boven ander rasen
Die al haer goet int asschen blasen.

Alsoot voren verhaelt is die ghierichept bedrieche
diewil die wijshept/gelijc als den genen die wt
gierichheden mepnende van eender ghedaenten

van metalle een ander te maken by Alckemisten gelijck van speauter siluer/eñ van siluer gout/al haer goet verblasen eñ vinden hem int eynde arm eñ bedrogen/want Aristoteles seyt. Valeant/oft/gaudeant Alchimiste: quoniã species rerum transmutari non possint. Verre moeten sy van ons sijn/of hem verblijdẽ wt ydelheyt die Alkemisten/want sy ter warachtiger blijschapen niet comen en sullen/ouermits dat die ghedaenten eñ naturẽ van dinghen deen in dander niet en mogen verandert zijn. Eñ daer om seggen die leeraers vandẽ rechten. Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius mutari: aut transformari in aliam speciem vel in aliam similitudinem nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit & per quẽ omnia facta sunt: procul dubio infidelis est: & pagano deterior. So wie dat ghelooft eenige creature oft yet dat gheschapen is/ moghẽ gemaect sijn oft in beter oft argher verandert sijn / oft in een ander ghedaente eñ manieren verschapen/sonder alleen vandẽ schepper eñ maker die alle dinc gemaect eñ gescapen heeft / en by den welcken alle dingen gemaect sijn/sonder twijfel die is ongheloouich eñ argher dan een heyden eñ sarrasijn. Eñ niet alleen sijn sy sot eñ te misprijsene die bi alkemiẽ haer goet verliesen/maer noch argher eñ sotter is hy die by Alkemien oft ander valschedẽ rijc wert/vercoopende sulc siluer oft gout by consten gemaect voor natuerlijck goet/oft die wijn/oft anderen dranck/oft spijse valschen waer inne die cruyniers/vettewariers/wijn vercoopers ende ander brouwers dicwils besmet sijn.

¶ Die leeraer.

Geen sotter coopliedẽ ter werelt leuen
Dan die haer siele om rijckdom gheuen
Ghelijc die valsch goet oft valschelijc vercoopen
Diemen nv vindt met grooten hoopen.

¶ Dat

Van Antekerst, ende

andere valsche Prophetien.

¶ Dat.xcviij.capittel.

Myn heere sint Jan die Euangelist in dat eerste capittel van sijnder eerster epistelē scrijft aldus: Filioli nouissima hora est & sicut audistis: quia Antechristus venit: nūc Antechristi multi facti sunt: vnde scimus: quia nouissima hora est. Mijn kinderkens die iongste eñ leste vre dat is dat eynde vander werelt is nu/ eñ also ghy gehoort hebt wāt antekerst comt/ nu sijn veel antkerstē gemaect waer bi wy wetē dat die laetste eñ wterste vre is/ hier om is te wetē dat antekerst is te seggē/ weder eñ tegēs christum eñ daer om alle die tegē t'geloone christi leeren oft prekē alle die dat kersten geloone beuechtē eñ mispriisen doen d'werc van antekerst eñ sijn antekersten gherekent/ hoe wel datter een comen sal voor dat eynde vander werelt die hē christum heyten sal/ eñ doen aenbidden/ eñ trecken meest al die werelt na hē/ deen met gauen oft ghiften vā rijcdom eñ eeren/ dander met dreyghen eñ slaen eñ met veel tribulatien/ ende meest met valschen miraculen by toouerien die hy doen sal. Maer om dat wy hier spreken teghen die teghenwoordighe sotten/ om die te bekeeren. niet breeder sprekende van Antekerst/ vermaen ick allen kerstenen dat sy gheen Antekersten gherekent en werdē wederspoorich vallende den kersten ghelooue eñ der heyliger kerckē/ eñ sinte Peeters schip latende om inder sotten schip te comen/ die ten eynde alle verdrincken sullen. als sinte Peeters schip ter salligher hauenen/ de sijn gheleyt sal hebben/ al mogen sy hier wat lijden.

¶ Die leeraer.

Al is valschept nu hooghe gheseten
Die waerheyt salse corts hebben verbeten.

¶ Dat.xcix.capittel.
Die op den stoel der waerheyt liecht
Oft die verswijcht hem seluen bedriecht.

Al eest dat altijts beter ghesweghen waer dan qualijck ghesproken / ende dicwijl beter ware swijghen dan quaet spreken/want alsoo Teren.

tuus schrijft. Hoc tempore obsequium amicos Veritas odium parit. Nu ter tijt ghedienstichept ende ondervolghen maect vriendē ende die waerhept spreken nijt ende onvrientschap/nochtans en machmen niet altijts die waerhept verswijghen/al moetmen quaet spreken/dat is die sonden straffen/sonderlinghe alst ons toebehoort van onsen staete ende dienste oft officien weghen/ghelijc Pausen/Bisschoppen/Abten/Prelatē/Prothipapē eñ ander die volc hebbē te leeren eñ tonderwijsen eñ haer sonden te straffen/willen sy niet gherekent sijn stomme honden die niet bassen en connen alsoo Esaias sept int.lvi.capittel. Teghen die welcke sept ons heere door den mont vā Ezechiel dē propheet Eze.iij. Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impiū morte morieris, nō annūciaueris ei, neq; locutus fueris vt auertatur a via sua impia & viuat, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinē autē eius de manu tua requirā. Si autē tu annunciaueris impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua morietur, tu autem animā tuam liberasti. Dat is. Sone des menschē/ic hebbe v gegenē dē hupse vā Israel dat is van allen ghelouigen menschen/ een wachter eñ voorsiender (diemē na tgrieckx Bisschop hept) eñ ghy sult hooren van mijnen monde dat is wt der hepliger scriftuerē dwoort Gods/eñ sult den volcke condigē. Eest hy also dat so wā neer ic segge den ongoddienstighen eñ quaden mensche dat hy also levende deewighe doot sterven sal/en hijt hē niet te kennen en gheeft/ende niet en raet dat hi af keere ende late het is waer dat hy sterven sal / maer ick sal sijn bloet van uwen handen eysschen. Maer segt ghijt hem ende hy hem niet en bekeert van sijnder quaethept ende ongoddienstichept hy sal sterven / maer ghy sult v siele verlossen vander doot. Wy en sullen dan door vreesen vander doot die waerhept niet heelen alsmense segghen

moet want alsoomen leest. Qui per timorem occultat veritatem, prouocat in se iram dei. Melius est enim pro veritate suppliciũ pati, quã beneficium habere pro falsitate. Dat is: die door vreesen oft ontsien die waerheydt decht verwecht teghen hem den thoorne Godts / want het beter is om die waerheydt pijne ende tormenten te lijden / dan gauen oft ghiften ontfaen om loghenen ende valscheydt. Niemant en sal hem dan schamen die waerheydt te seggen alst hem te doene staet / want ons Heere Godt die die waerheydt is spreecht aldus. Mattheus 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus: animam autem nõ possunt occidere: sed potius timete eum qui potest animã & corpus perdere in gehennam. Omnis qui confitebitur me coram hominibus: confitebor & ego eum coram patre meo qui in celis est. Qui autem negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum corã patre meo qui in celis est. dat is. En wilt niet vreesen noch ontsien hem lieden die dat lichaem alleen verslaen / ende en moghen die siele niet hinderen noch verslaen / maer vreest eñ ducht hem die mach siele ende lijf verdoen ende verdoemen in die helle. Alle die ghene die my sal belijden voor die menschen / sal ick oock belijden voor mijnen vader die inden hemel is. Maer soo wie my loochenen voor die menschen / sal ick ooc loochenen voor mijnen vader die inden Hemel is / wy en sullen dan niet als die sotten meer die werelt ontsien dan onsen Heere / maer die waerheyt belijden alst oorbor is / niet om yemant te beclappen oft teghen den Paus oft onsen ouersten te spreken / maer die sondẽ straffen van dien wy meynẽ te beteren eñ daer in ghehouden sijn.

¶ Die leeraer.

Alst oorbaer is die waerheyt te belijden
Stelt aucxt / vreese ende vaer besijden.

¶ Dat

¶ Dat. C. capittel.

Men machse wel diepe int sotten schip setten
So wie eens anders duecht beletten.

Als soot voorseyt is het sijn quade sottẽ die de waerheyt swijgen eñ niet en dorrẽ belidẽ maer veel arger eñ booser sijn die duecht belettẽ als valsce raetsliedẽ eñ ingeuers eñ daer by

Hy en heeft noch reden noch sin int hooft
Die yemant meer dan Gode ghelooft.

¶ Dat. C.i. capittel.
Die sotte Maechden sijn die vijf sinnen
Die om haer weelde die Helle ghewinnen

ONs lieve Heere ende behouder Jhesus christus in veel van sijnder leeringhen vermaent onste scheyden vander vleysschelijcker ghenoechten

ende wereltlijcke blijschap/ wantse verghanckelijck sijn/ ende te staen na die hemelsche vrucht ende blijschap die eewichlijck sonder eynde dueren sal. Ende vermaent oock dat wy also langhe als wy tijt hebben / arbeyden souden ende gheen duecht versuymen noch verletten/ eñ dat hy eender parabolen ende ghelijckenisse/ segghende in dat.xxv.capittel vander Euangeliẽ vã sinte Matheus dat het rijcke der Hemelen gheleken is thien Maechden oft ionckfrouwen/ die nemende haer lampen sijn wt ghegaen te ghemoete den bruydegom eñ der Bruyt. Maer die vijf maechden waren sottinnen/ eñ dander vijue waren wijse eñ voorsienighe. Ende aldus die vijf sottinnen ghenomen hebbende haer lampen en namen gheen olye met hem lieden/ gelijck dat die wijse deden. Eñ mits dat die Bruydegom merrende ende verbeyde waren si allen vaeckerich eñ sliepen. Maer ter middernacht was eenẽ roep ghemaect sprekende. Siet die Bruydegom compt/ gaet hem te ghemoete. Eñ doen stonden alle dese maechden tsamen op/ eñ maecten haer lampen bereyt/ ende die Sottinnen seyden tot den wijsen. Gheeft ons van uwer olyen want onse lampen wtghedroocht sijn. Eñ die wijse antwoorden. Op dat by auontueren onse olye niet ghenoech en sy voor v lieden eñ voor ons/ gaet liener tot den vercoopers eñ coopter voor v lieden. Ende als sy souden gaen coopen/ is die Bruydegom comen ende die bereyt waren sijn met hem inne ghegaen ter Bruloft feesten eñ die dore is ghesloten. Maer ten laetstẽ comẽ ooc die sotte Maechden seggende. Heere heere doet ons opẽ maer hy antwoordende seyde. Voorwaer ick segghe v dat ick v niet en kenne. Ende daer by sluyt ons heere segghende/ waeckt dan want ghy noch dach noch stont en weet.

¶ Die leeraer.

E Ick sal voorsien kinder sielen vaten
Vander Godlijcker Olyen der caritaten.

¶ Dat

¶ Dat.c.ij.capittel.
Die wijse vercrijghen ter rechter hant croone
Die sotten crijghen langhe oren ten loone.

Het is voren verhaelt geweest hoe dat die sotten den wech van werelden die wel getreden is gaen ende beleyden ter verlorenissen/ende die wijse met arbeyde ter glorien.

Elck mercke waer nae hy wil staen
want nae verdienste sal hy loon ontfaen.

¶ Dat c.iij. Capittel.

Al merckt die sot dat hy misuaert
Hy en keert nochtans niet achterwaert.

ALsoot voor geseyt is/soo wie perijckel bemint eñ hem wetens eñ willens in sorgen steect die salder in vergaen. Al ist dan dat/ also die heylige schriftuere leert/ via stulti recta in oculis eius: Dē wech vanden sot hem recht dunct nochtās die wijse en sullen niet volgē/ eñ dien begonst hebben sullen te tijde weder keeren.

Dat.C.iiij.Capittel.
Die werpt een been tusschen twee honden
Doet vechten die in vreden stonden.

MEn heeft oock voor ghesproken vanden ghenen die achterclappen eñ yemants goeden name ende fame benemen oft verminderen maer om dat een quade sotheyt is ende seer sorchlijck/daer nochtans menich men-

sche hem met besinet/so ist oorbolijck datmer dicwil we der spreect want ouermidts datmen also wel gehouden is oft meer yemant goeden naem ende lof weder te ghe-nen als sijn goet / daerom sal hem elck wachten van ye-mant quaet te spreken ende sijn heymelijcke ende verbor ghen sonden tontdeckẽ / ende topenbaren/want men die sonder sijnder groote schande niet weder ghegeuen en can/eñ al eest datmẽ noch schande noch schaemte en ont-siet/nochtans en canment dicwil niet weder roepen dat men heymelijck ingheblasen heeft. Eñ ghelijc die der cat ten een belle aen hangt/gheeft den ratten vryhept om te loopen waer sy willen/alsoo die eenighe vrouwen hey-melijck ouerupshept openbaert/gheeft al die wereldt occa sioen eñ oorsake om haer aen te sprekẽ / eñ die maer met eenen en misdede/siende dat sy haren lof eñ goedẽ name verloren heeft/gheeft haer allen mannen ouer. Item ghe lijck die tusschen twee honden een been werpt / maeckt discoort eñ onvrede / daer eerst vrede was/also die tussc̃ẽ man ende wijf oft tusschen twee ghevrienden met ouer-draghen eñ achterclappen deen vanden anderẽ treckt / en maken menighen twist ende sijn des vyandts dienaers eñ arger dã die vyant/ eñ daerõ sept Salomon prouer. 6. Sex sunt que odit dñs: & septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes, Linguam mendacem, Manus eff undentes innoxium sanguinem, Cor machinans cogitationes pessimas, Pedes veloces ad currendum in malum, Proferentem mendacia testem fallacem: & eum qui seminat inter fratres discordias. Ses dingẽ sijnt die ons Heere haet/eñ tseuenste missaeckt sijn siele. Houaerdighe oogẽ. Loghe-nachtige tonghe. Handen stortende onnoosel bloet. Een herte altijts quaet denckẽde. Voetẽ bereyt/eñ licht te loo-pen tot quade. Een valsch ghetuyghe voort brenghende altijts loghenen. Ende hem die saept oft stropt tusschen broeders ende vrienden discoort ende tweedrachtichept.

 Dat

Dat C.v. Capittel.

Oneerbaer spreken ende gulsich eten
Vintmen daer sotten zyn gheseten.

VAnden gulsighen menschē die beestelijck leue, is voor ghenoech ghesproken gheweest/ vanden welcken seyt David. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueū & in retributionem & in scandalum, haer tafel sal hem liedē voor

ogē een strick sijn ē teenē loone/ē ter schandē / dat is die gulsige verworgē ē verhangen hē aen haer spijse ē en hebben geen ander hemelrijc / dā de weelde vā haren buyc/ dwelc haerlieder schādē is. Maer om dat also onse meyninge is/meer om deucht te leerē dan allrē sonde ē schande te berispē oft straffen / daerom wil ic eenige corte leeringen gheuen hoemen hem ter tafelen hebben sal.

¶ Die leeraer.

Die wil met eeren vrolijck leuen
Houde die regelen vanden wijsen gegeuen
Coope alle dinck wanneer het tijt//is
Verdoe na dat zijn lantschap wijt//is
Soecke goet gheselschap ende dat selden
Wachte hem van spelen ende van schelden
Doen zijn spijse ende dranck benedijen/
Wille hem van schimpen ende schoppen vermijen
Ete by becoemten/drincken bp maten
Wat hem te diere is sal hy laten
Ende kennen staet in alle zijn saken
Niet willende den sot oft heerschap maken
Eerbaerlijck leuen mach elcken voeghen
Hoe wel dat niemant cā elcken ghenoeghen
Maer om te doene dat hem betaemt
Ende metten rechte leuen onbeschaemt
En sal hy noch stom zijn/noch veel spreken
Gheen dinck omsteken gheen vaten breken
Gheen beenderen met tanden knaghen
Gheen ghebeten spijse ter schotelen draghen
Noch rupsenē/ noch geeuwē/noch wijsuē/noch crauwē
Noch drinckende spijse inden mont behauwen
Noch staerlijck sien/noch ligghen/noch leenen
Noch teghen ander sijn beenen steenen
Spreke van Gode oft dat hem behaghe
Ende dancken ten eynde vanden ghelaghe.

¶ Dat

¶ Dat C.vi. Capittelt.
So wie die werelt welbesiet
Vindt niet dan sotheyt ende verdriet.

Also ons Iuuenalis verhaelt twee Philosophen eñ wijse van grieckē Diogenes eñ Democritus haddē seere diuersche eñ verschellende gewoon-

ten / want Diogenes waer hy ter werelt sijn ooghen op sloech weende hy altijts der menschen verblintheyt ende onwijsheyt/ende Democritus loech altijt der werelt sotheyt/want hijer niet inne en sach dā ydelheyt eñ sotheyt waerdich bespot eñ begheert te sijn / maer also Salomon ons leert: Tis tijt van lachen ende tijt van schreyen/ende so hy elders seyt Risus dolore miscebitur. Het lachen sal met droefheyt ondermenget sijn. Maer leefde Democritus noch hy vonde veel meer oorsaken om lachen dan hy in sijnen tijde dede/want die menschen sijn nu so sot dat schijnt dat hem leet is / dat sy menschen sijn/want sy verkeert gaen / hoe wel dat die rechten segghen. Facies quæ ad similitudinem pulchritudinis celestis est figurata, minime maculetur. Dat d'aenschijn dat ghemaect is naer die hemelsche schoonheyt niet en soude besmet werden/ sonderlinghe met beestelijcker ghedaenten/also veel doē die gemaecte aensichten aen doen/ eñ gemeynlijc sietmē nu die vrouwen met hoornen eñ steertē/eñ de mans met vier armen eñ paerts voeten ter kerckē comē. Maer die meyninge vanden leeraer is hier te berispē/ die te vastel auonde oft op ander tijden ghelijc na Kersdach verkeert gaen/dwelc is vanden heydenen ghevondē eñ vandē on cuysschen/die hē schaemden bekent te sijne/ verkeerē hē om also te comen ter spraken oft clap van eenigher vrouwen oft ioncfrouwen diese te valle bringhen willen. Eñ midts dien vele wulpsheyt / veel bloetstortinghē ende alle onbetamelijchept gheschiet/by verkeert te gaen/elck sals hem dan wachten.

¶ Die leeraer.

Sotte menschen die gaet verkeert
Ende Godts beelde in v onteert
Wat vindy schoonders dan den mensche?
Al haddy alle ghedaenten t'uwen wensche
En soudy met rechte gheen ander kiesen
Waer om dan wildijse dus verliesen.

¶ Dat

Dat C.vij. Capittel.

O menschen leert wijsheyt ende deucht
Want ghy niet beters hier vinden en meucht.

ALso ons Salomon leert in zijn Prouerbien in dat 8. capittel die wijsheyt staet hooge in allen wegē/poorten/Steden/eñ Dorpē roepende aldus. O ghy mannen tot v roep ick/eñ mijn stemme is tot den kinderen des

mensché. Verstaet/ ghy cleyne eñ iongherē schalcheyt eñ merct ghy onwijse/ hoort toe want vā grootē sakē sal ick v sprekē. Mijn kele sal de waerheyt condigē eñ mijn lippen sullē den ongoddienstigē eñ ongenadigen versaken eñ straffen. Accipite disciplinam meam & non pecuniam: doctrinā magis quam aurū eligite Melior est enim sapientia cunctis opibus preciosissimis. Ontfaet van my leeringe eñ onderwijs/ maer gheē gelt/ kiest eñ hebt lieuer goede leeringe dan gout: want wijsheyt is beter dan alle halle eñ rijcheyt/ al waerse d'alder dierbaerste: eñ beginnende te leeren wijsheydt spreect daer aldus. Timor domini odit malum: arrogantiam & superbiam & viam prauam & os bilingue detestor. Die vreese Gods haet dat quaet is/ ick versake eñ mispriise beroemenisse eñ verwaentheydt eñ hoouerdiie eñ den onrechtueerdighen wech eñ eenen mont die twee tougē heeft/ dat is die anders hier spreect dan daer eñ anders dan hy meynt/ sy begint wel vanden ontsiene eñ vreesen Gods want alsoo int eerste capittel vandē seluen boeck staet. Timor domini principiū sapientię. Die vreese eñ dat minlijc ontsien Gods oft des Heeren is een beghinsel vā wijsheden/ eñ strast daer die hem beroemē oft v'vaent sijn/ want een wijs man kent hem seluen/ eñ niemandt en is verwaent hy en heeft een deel van sotternijen/ wāt wie hem seluen kent en heeft geen oorsake van verwaenthede oft ouermoede.

¶ Die leeraer.

Die meeste Poete doet ons oorconden
Dat een wijs man van Gode ghevonden
Gekent hem seluen ende is te vreden
Met dat hy mach in hem seluen besteden
Heeft hy sijnen God ende oock hem seluen
En wilt hy op hem niet meer lasts weluen
Nimmermeer en dunckt hem den dach volbrocht
Voor dat hy hem seluen heeft ondersocht.

 ¶ Dat

¶ Dat. C.viij.capittel.

Men mach den goeden inden sack stecken
Maer Godt en sal hem niet ghebreken.

VEel sottẽ zijn verblint als sy sien dat die rechtveer
dighe meest te lijden hebbẽ op aertrijck eñ dat die
quade eñ sotte in voorspoede eñ weelde haer levẽ

leyden/want sy en dencke̅ niet van Godt den rechtuaerdigen voor dat tijttelijck lijde̅ die eewige vreucht bereyt en̄ den onrechtueerdigen voor een corte verganckelijcke bedriechlijcke en̄ met veel allenden ondermingheldde blijschap laet die eewige doot verwachte̅/en̄ nochtans dickwijl die rechtueerdige op aertrijc ten voorspoede coemt/ waer van seydt David aldus. Junior fui etenim senui: & non vidi iustum derelictum, nec semen eius quęrēs panem. Jck heb iongher geweest en̄ ben out worden en̄ en hebbe niet gesien dat die rechtueerdige verlaten was/noch dat sijn saet dat is sijn afcoemste ende kint zijn broot moeste soecken oft bidden. Ende daer om seydt hy inden selven Psalm die de̅ 36. is. Considerat peccator iustum & quęrit mortificare eum. Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius. Die sondaer bespiet den rechtueerdighen en̄ soecten om te dooden/maer die Heere en sal hem niet laten in zijn handen en̄ daer by raet hy seggende. Expecta dominū & custodi viā eius & exaltabit te vt hereditatē capias terrā, cum perierint peccatores videbis. Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros libani. Et transiui & ecce nō erat: & quęsiui eum & nō est inuētus locus eius. Verbeyt den Heere en̄ hout zijn wegen/dat sijn sijn gheboden en̄ hy sal v verheffen dat ghy t'uwer erfachticheyt sult die aerde ontfaen / en̄ sult sien als die sondaers vergaen sullen zijn. Jck heb den ongoddienstighen en̄ ongenaden ghesien verhoocht en̄ verheven ghelijck die Ceder boomen staende op den hoogen berch vā Libane. En̄ en bender maer door leden/en̄ siet als ick omme sie en was hy niet meer en̄ sochtene en̄ die plaetse vā hem en is niet ghevonden. Men vint veel der ghelijcke/wy sullen van dat eynde aenmercken.

¶ Die Leeraer.

So wie dat gaerne om Godts wille lijdt
Wert hier oft elders sonder twijfel verblijdt.

 ¶ Dat

¶ Dat C.ix. capittel.

Die climt onwijsselijck valt dickwijl swaerlijck
Als elck mach mercken openbaerlijck.

MEnich mensche hebbende sinen voet op fortuné eñ voorspoet climt op den boom vã heerschappijē eñ eerē/maer eer hy wel gesetē is faelt hem

dē voet/eñ fortuyne ontslibbert hē/eñ den tack vā hopen daer hy aen hinc om dat hy broosch is laet hē af brekē/aldus moet hi swaerlijc vallē waer tegen hē elc wijse man voor hoedē sal/want al is tegen ongeluck geen beschudden noch voor hoedē/nochtans machmē hē wel wachten vā swarē valle/wāt niemant swaerlijc en valt hi en heeft onwijsselijck gheclommē. Al ist dan dat ons fortuyne toe lacht wy en sullense niet te seer betrouwen noch achter volgen/maer doen als die wijse die in voorspoede hē wapent teghen wederspoet / dat is leeft soberlijck eñ tamelijck niet doende na sijn geluck maer na sinē state eñ toebehoorte eñ sulcke liedē en dorrē fortuynē dat is geen ongeluck vlieden/wāt also Juuenalis scrijft sprekende tot fortuynen. Nullum numē habes si sit prudentia: sed te nos facimus fortuna deum celoque locamus. O fortuyne ghy en hebt gheen Godlijcke macht/noch en vermoecht niet waert dat voorsienighe wijsheyt in ons ware/maer wy maken v een Goddinne eñ stellen v inden hemel. Oft hy segghen wilde dat de sotten alleen van fortuynen ghereegeert sijn/om dat sy gheen toecomende dingen en voorsien/eñ daer by als haer voorspoet vergaet vinden si hem allendich eñ bedroghen/want alsoo Boetius leert gheen onsaligher eñ onuerdrachlijcker ongeluck en is dan gheluckamich geweest hebbende/ten ongelucke gecomē sijn. Niemant en sal hem dan op sijn voorspoet te seer betrouwen noch hooger vliegen dan hē sijn vlercken oft vlogelen draghen moghen/wilt hy niet vallen.

¶ Die Leeraer.

Die wijsselijck leeft ende hem voorsiet
Kekent fortuynen alsoo vele als niet
Want hy hem wacht van hoogen staten
Die dickwijl den sotten bedriechlijck laten
Waert dat elck leefde op sijn voorhoede
Men vonde min sotten ende meer vroede.

¶ Dat

¶ Dat.C.x.capittel.

Weelde ende ghenoechte. Arbeyt ende duecht.

GHelijck dat Tullius eñ meer ander verhalen eñ leeren Hercules sijnde in sijnder ioghet die alsoo Salomon seyt alder sorchlijcxt ende onbekenst is te weten waer toe sy haer betrecken sal / sach in eenen droo-

droome in manieren van openbaringhen ende visioene voor hem staē twee vrouwē/ d'een ter luchter ofter slincker hant seer schoon eñ behaechlijck/eñ gevraecht sijnde wie dat sy was/antwoorde datse was die genoechte der wereldt ende weelde des vleeschs / ende beloefde hem te leyden in een prieel ende houeken van alder vreuchden / daer den wech toe leyden die behanghen was met schoonen ende welrieckenden bloemen/ende met alder behaechlijckheydt verchiert / ende ghemackelijck ende licht om te gaen. Ende daer nae vraechde hy der ander ter rechter handt staende wiese was ende watse begheerde/ouermidts dat sy scharpelijck ende stranghelijck ghecleedt was/ende dorre ende magher als die vol arbeydts was / die hem andtwoorde dat sy was ghenaemt die deucht daermen met arbeyde ende verdriete int beghinsel toe gheraken moeste/maer wilde Hercules wel doen/soo riet sy hem dat hy niet t'beghinsel maer dat eynde vanden weghen aenmercken soude/die welcke dat doende sach dat den wech van weelden seer lieflijck ende behaechlijck was : maer int eynde sach hy datter die doot stont ende worp ten eewighen valle alle die ghene die weelde ende ghenoechte altijts achtervolcht hadden. Sach oock dat die wech ter rechter handt scharp was ende qualijck ghetorden / ende vā luttel lieden ghe gaen om dat hy sonderlinghe inden beghinsel seer swaer om te gaen scheen / maer siende badt voort merckte dat hy lancx soo beter was/ende so voorder ghegaen so min arbeydelijck. Sach voor meer dat na datmen door dijstelen ende doornen een weynich ghecommen was / men vandt eenen ghestadighen wech leydende tot eender onverganckelijcke vreucht/dat is ten Hemel ende dat siende/versprack wel stranghelijck die verganckelijcke weelde / ende volchde die deucht met arbeyde ende sorghen. Alsoo wy oock doen sullen.

¶ Dat

Dat C.xi.capittel.

Wacht v ghy ionghe vander werelt vreucht
Die langhe berout ende weynich verheucht.

OM dan te sprekē vanden voorseydē twee wegen vanden eenen om te schouwē / eñ vandē anderen om t'ach teruolgen sullē wy int rijme stellen tghene dat dē sotten ter weeldē treet / eñ tghene dat den wijsen vandē weeldē eñ vleysschelijcker oft wereltlijcker genoechten ter wijs hept·

ende deucht treet in deser manieren nae volghende ghelijck oft ons de weelde toesprack ende seyde aldus.

O Jonghe herten o bloeyende ieuchden
Volghet myr nae ick leyde ter vreuchden
Daermen toecoemt met allen//voorspoede
Wat helpt cueruloet van allen//goede
Wat helpt v schoonheyt? wat helpt v eere
Leefdy in arbeyde in druck in seere
Gheen goet is goet sonder zijn ghebruycken
Ick wille v die borstkens van weelden ontpluycken
Hanteert ghenoechte wanneer ghy meucht
Denckt dat ghy nv zijt in uwe ieucht
Die meer te achten is/dan siluer oft gout
Wanneer ghy oudt wert stijf ende cout
Werdet al verloren watmen v speelt
Want alle ghenoechte den ouden verueelt.
Al hebben sy vrouwen sy en hebben lust
Ten baet ghestreden ten baet ghecust
Men can den ouden niet vermaken
Want spijse ende dranck hem niet en smaken
Die leden sweeren hem die sinnen dolen
Coemt dan ghy iongheren ter scholen
Ick wil v spel van minnen leeren
Met Venus dochterkens suldy verkeeren
In Venus houeken daer vreucht is groeyende
Gheen dinck mishaghende gheen dinck vermoeyende
Ghy vinter een beddeken bespraeyt met roosen
Men speelter/men rustet ende elck by poosen
Gheen dinck en verdriet noch en mishaecht
Men vinter niet daermen af beclaecht
Die wech is lieflijck die daer toe leyt.
Wijt ende breet ende elcken bereydt
Comt dan tot myr ghy bloeyende herten
Vliet seer/vliet arbeyt: vliet druckelijck smerten
Want als ghy v seluen wel besiet
Hebdy gheen weelde soo en hebdy niet.

 Dat

¶ Dat.C.xij.capittel.
O gheen beter goet vindtmen talleu tijden
Dan hem met Gode in duecht verblijden.

DEn voorseydẽ aenlockende eñ aentreckende vã weeldẽ/mach die duecht antwoordẽ t'ghene dat Cato sprac/tot dẽ volcke vã wapenen dat hy onder hẽ hadde/seggẽde aldus. Cogitate in animis vestris: si quid vos per laborẽ recte feceritis, labor ille a vobis cito recedet: benefactum a vobis dum viueritis non abscedet. Sed si qua per voluptatẽ nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequi-

requiter factum illud apud vos semper manebit. Dat is.

Verdenct ende peyst in uwen moet/
Eest dat ghy yet wel met arbeyde doet
Den arbeyt van dien sal haest vergaen
Die weldaet al v leuen bystaen
Mer eest dat ghi niet doogēde eenige sakē
Om weelden wilt ondueghdelijck maken
Die weelde sal v corts vergaen.
Die misdaet al v leuen bystaen
Dus edele siele nae die Goddelijck beelde
Van Gode ghemaect vliet beestelijcke weelde
Hebt Godt voor ooghen met sijnen loone
Die voor die duecht bereyt een croone
Ende voor ghenoechte ghemenghelt met rouwe
Omblusschelijcke hitte/omblusschelijcke couwe
Dien gheenen troost en mach ghestelpen
Beghint goede wercken Godt sal v helpen
Al eest beghinsel een weynich stranghe
Bitterheyt in duechden en duert niet langhe
Den wech is hardt ende swaer om gaen
So wie daer van ionck niet nae en staen
Maer wie hem van ionck ter duecht gheeft
Altijts in duecht sonder arbeyt leeft
Ende als hy voortgaende wert volmaect
Gheen sondighe weelde hem meer en smaect
Ende wildemen t al te rechte prijsen
Men soude hem oppersten prijs toe wijsen
Van al dat weelde mach maken oft lust
Eender conscientien in Gode gherust
Wien alder werelt schat moet wijcken
Want men en vant niet haers ghelijcken
Dus suldy met arbeyde ende armoede
Ingaen den wech ten eewighen goede.

¶ Dat C.xiij. Capittel.

Die leuen wille na zijns selfs hooft
Dickwil misdoet ende sottelijck ghelooft.

MEn vint noch een maniere van sottē die hē leuē wijs schijnende met elcken spotten eñ willē alle dinc doē eñ verclarē na haer eygē hooft leuende

op haer ghijsse eñ manieren/weder sy goet oft quaet zijn niet achtende/noch op verspreke͂ oft onderwijssen vã die wijser eñ vroeder zijn dan sy lettende/teghen die welcke staet ghescreue͂.xl.di. Quisquis rebus pretereuntibus restrictus vtitur quã sese habeãt mores eorũ cũ quib⁹ viuit aut intemperans aut superstitiosus est. Quisquis vero sic eis vtitur vt metas consuetudinis bonorum inter quos versatur excedat: aut aliquid significat aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non vsus rerum, sed libido in culpa est. So wie den verganckelijcke͂ dingen nauwer oft strangelijcker oorboort eñ ghebruyct / dan hebben die seden oft manieren eñ gewoonten vã leuen der gheender daer hy met leeft die is oft ongetijdich oft ongeloouich makende conscientie daer hijse niet maken en soude. Maer so wie sulcken dinghen ghebruyct eñ nut/dat hy die mate ende palen der ghewoonten vande͂ goeden daer hy onder verkeert ouergaet/oft hy wilt eenich sonderlinc dinck daer met beteeckenen / oft hy is een ouerdadich crijschere eñ grootschaert/ want in allẽ sulcken dingen die Godt ons ghegheuen heeft om te nutten eñ te ghebruycken/eñ wy gheen belofte͂ ghedaen en hebben om die te deruen/en is t'ghebruyck oft nutsel vanden dinghe͂ in gheender schult maer den quaden eñ ongheregelden wille/wy sulle͂ dan doen na die reghele die S. Ambrosius S. Monike moeder van Sinte Augustijn gaf/ als sy conscientie maeckte om datmen te Milanen niet en vaste saterdaechs ghelijck te Roomen/waer op Sinte Ambrosius gheuraecht seyde. Als ick te Roome͂ ben vast ick alsoome͂ daer doet/ ende als ick hier ben doen ick alsoomen hier doet/d'welc Sinte Augustijn voor een reghele hielt.

¶ Die leeraer.

SO wat ghy meucht doen sonder sonde oft schande
Doet nae die ghewoonten van elcken lande.

¶ Dat

¶ Dat.C.xliij.capittel.
Hier sietmen den oorspronck van allen ghecken
Die willen Gods waghen achterwaerts trecken.

Nae datmen voor ghesproken heeft van diuer=
schen Sotten ende Narren / stelt Meester Se-
bastianus Brandt, die oorsake ende cause van al

der Sotheydt die nu regneert ende gheregneert heeft/ ofte regneren sal/ die welcke is datmen die oordinancie/ ende den loop van Gode ende natueren niet houden en wilt / maer wilt den waghen die Godt gheoordineert heeft voorwaerder te mennen achterwaerts mennen / midts welcken alle sotheydt eñ sonde gheboren is/alsoomen bewijsen mach/van allen rijcken ende heerschappijen/die veruallen sijn om dat sy die weth eñ reghele oft oordinancie / die Godt ghegheuen heeft niet en hebben willen onderhouden. Ghelijck inden Hemele Lucifer was gheschapen d'alder schoonste Enghele ende creatuere/om dat hy sijnen schepper lof ende glorie gheuen soude van sijnen gauen/ende verkeerende die ordinancie wilde gelijck God gherekent ende ghe seten sijn/eñ wert inden afgront der hellen gheworpen. Adam int Paradijs hadde sonder steruen ten Hemel op ghenomen gheweest / haddy sijnen Godt bekennende alleene van eens booms vruchten hem ghewacht / ende Godts ghebodt ghehouden/maer meynende God ghelijck te sijne/brack Godts ordinancie ende wert wt den prieele eñ houe van vreuchden/int dal van arbeyde ende tranen gheiaecht. Die Joden die dat wtuercoren volck Godts waren/om dat sy niet en hebben willen bekennen den sone Gods/ maer hebben hem ghecrupst / sijn versteken van Gode ende en hebben gheen landt/daer sy sonder chijns oft tribuyt moghen leuen. Die Heydensche Coninghen van Surien / Meden / Persen / Griecken ende Roomen sijn alle vergaen/om dat sy teghen die oordinancie Godts hebben gedaen/ ende ghedacht dat sy haer rijcke van hem seluen hielden.

¶ Die Leeraer.

E Ick sal dan kennen sijnen Heere ende Godt
Houdende sijnen reghele ende sijn ghebodt.

¶ Het

Het Sotte Schip vanden

Ambachtslieden.

Dat.C.xv.Capittel.

AL ist voor gheseyt gheweest dat hẽ elc wachten soude vander sottẽ geselschap/nochtans wacht ens hẽ niet vele/ wãt het verlorẽ ghepredict oft gheleert is dẽ versteendẽ sotten / ten sy dat haer lieder herte ꝯmouwet eñ versaecht wert/metter fonteynen der gracien des heylighen geests. Eñ om dat weynich daer om biddẽ oft hẽ bereyt makẽ die fontaen/daer om vintmẽ veel versteende ende verblindẽ sottẽ/die alle te sottegem waert roepẽ eñ varẽ/ gelijc meest alle ambachts liedẽ eñ volc vã neringhẽ/van den welckẽ dẽ meestẽ deel wilt meester vã sijnẽ ambachte oft hantwercken eñ consten sijn/eer hijt gheleert heeft/ eñ diet connẽ en willent niet meer doen / maer stellen hẽ teenẽ anderen /eñ sijnder diet connẽ eñ doẽ willẽ die verteerent al oft verspelent al op dẽ sondach/dat sy al die weke ghewonnen hebbẽ. Eñ vindtmen eenige die haer am acht connen eñ hanteren/eñ dat si gewonnẽ hebbẽ ver[illegible]aert houden/ die vallẽ ghemeynlijc in ghiericheden eñ en [illegible] niet te vreden mettẽ harẽ/gelijc die hẽ seluen betalẽ mogen/eñ die haer comanschap valschẽ oft met looser maten oft ghewichte vercoopen/oft met loghenẽ eñ valschelijc sweeren ommegaen/die sonder twijfel alle boose Narren eñ quade sottẽ sijn/eñ varẽ te schepe waert/daer die verloren sotten inne ter Hellen waert varẽ. Hoe wel dat by haren schulden comt/wantmẽ alle gheoorlofde ambachten wel doen mach wijsselijc eñ met Gode eñ eeren.

Die Leerner.

MY en wondert niet datmẽ veel sottẽ vindt
Want nu hem elck dies onderwint
Geen ãbacht so wijs daer sottẽ gebreken
Want dalder minste waer geerne deken

¶ Dat. C. xvi. capittel.

Die sotten metten sotten ghepaert
Varen al singhende te Dotteghem waert.

Alsos. Augustijn ons leert en wert [illegible] in die decrete. 2. q. 1. Multis Gaudiũ est miseris socios habere penarũ: sed nõ minus ardebunt qui cum mul

is ardebunt. Die cattijnighe allendige eñ onsalige menschen hebbẽ blijschap dat si veel gesellen hebben in haer lieder pijnen. Maer sy en sullen in die helle niet te min barnen oft blaeckẽ/om dat sy met veel lieden barnen en blaecken sullen. Eñ sonder twijfel hoe meer lieden eenighe sonde doen/hoe Godt meer vervolgẽ is/eñ daer by ist een quaet teecken/daer die sonden niet mishaecht en sijn/oft d'welck noch booser is daer sy ghepresen sijn/ ghelijckmen in veel landen ende steden den oncuysschen ende lichten vrouwen eer den capproen licht eñ eere biet dan den goeden vromen eñ eersamen/ eñ laetse badt gecleet gaen/eñ onder die eerbare woonẽ/eñ ter offerhanden eñ feestẽ gaẽ/eñ dansen eñ banketerẽ mettẽ besten/ midts welckẽ veel siende dat die sulck levẽ leydẽ geeert sijn/eñ gemackelijck levẽ/hẽ ooc daer toe ghevẽ/ dies hẽ wachten soudẽ waert datmen die sonde n/eñ diese openbaerlijck hantieren wt charitatẽ verstake. Maer putiers oft hoeriaghers/dobbelaers/dronckaerts/woeckenaers eñ diergelijcke / sijn nu best ghesien ende meest gheeert/ midts welcken der sotten ghetal is seer vermeert/ ende vermenicht / als datmen seer luttel oft weynich wijsen vindt die niet sot en sijn/oft metten Sotten toe legghen/ hoe wel nochtans dat gheen quade sotten daer wy hier van spreken/ten hemel gheraken en sullen / maer wie hem inder sotten Schip set / vaert al lachende ende singhende ter hellen waert.

¶ Die Leeraer.

Al ist t'gheselschap vanden onwijsen
Vermenicht/nochtans salment misprijsen
Want waer mẽ meest sotten vint versaemt
Daer werdet d'lant alder meest geblaemt
Van Gode / ende van die Gode genoegen
Elck wijse sal hem metten wijsen voeghen.

¶ Dat laetſte Capittel.

Men vint veel ſotten die niet en connen
Maer anderen conſt ende wijſheyt verſonnen.

Ghelijcmen int eerſte van deſen wercke geſprokẽ heeft tegẽ eñ weder die ſottẽ die veel boeckẽ coo= pẽ oft makẽ willen die noch conſte noch wijſheyt

en hebbẽ welcke groote onwijsheyt is / also salmen hier int eynde van dẽ seluẽ wercke sprekẽ/op die gene die niet en werẽ noch en connẽ/eñ nochtans harẽ spot eñ scherne houdẽ met dẽ ghenẽ die eenich goet eñ orbor werck makẽ eñ voort brengen/eñ vinder altijts yet toe te segghen/ d'welc geen wonder en is/want het veel lichter is eenige gebrekẽ te bekennẽ in eenich groot werc/dan dat sonder gebrekẽ te makẽ/eñ daer by sal elc redelijc mensche denckẽ dat niemant volmaect en is / eñ niemant af treckẽ vã wel te doen /also vele doen/ want also Salomon spreect Prouer.xiiij. Ambulans recto itinere & timẽs deũ, despicitur ab eo qui infami graditur via, Die dẽ rechtẽ wech gaet eñ Gode vlucht eñ vreest oft ontsiet / wert versmaet van hẽ die dẽ oneerbarẽ eñ schandelijckẽ wech gaet. Maer also hi int selue seyt. Querit derisor sapientiam & nõ inuenit: doctrina prudentium facilis. Die bespottere eñ begeckere soeckt wijsheyt eñ en vintse niet / maer die leeringe vandẽ wijsen voorsienigẽ is hẽ licht om vindẽ. Maer die wijse en sal niet latẽ duecht te doẽ om der sottẽ bespottẽ wille want/also die selue seyt. Prouer.xix. Doctrina viri per patientiã noscitur Die leeringe eñ wijsheyt vã eenẽ man wert by sijnder patientien dat is verduldicheyt/eñ lijdtsaemheyt bekent eñ condich / want een sot en mach niet ghelijden/datmen met hẽ spot eñ spot met elckẽ. Eñ een wijs man en spot met niemant/eñ spotmen met hẽ hy lijdet eñ gedoghet/also verre alst beter verdregen dan ghewroken is. Aldus oock eest dat yemãt met onsen wercke spot/ wy sullender in gedoochsaem zijn/ biddende nochtans den goedẽ dat lijt int beste nemẽ/eñ verbeterẽ oft ꝯ beydẽ/tot dat wy dit selue werc meerder eñ beter makẽ.

¶ Die Leeraer.

Nemet voor goet dat wy hier spreken
Gheen so volmaect/hy en heeft ghebreken

¶ Dat

¶ Dat sluyten van-
den Boeck.

DAnck/lof ende glorie sy Godt den Heere
Van wien dat daelt al dat volmaect//is
Met wiens hulpe ten eynde gheraeckt//is
Myn slecht beghinsel/tot wien ick keere
Hebick verdient eenichs lof oft eere
Hem biddende van wien die doot ghesmaeckt//is
Wt puerder minnen die aen ons ghestaeckt//is
Dat hy t'sijnder glorien ende loue vermeere
Mijn slecht onderwijs ende simpel leere
Die ruydelijck ghedicht van consten naeckt//is
Dat elck onwijse die aen sotheyt ghehaeckt//is
Daer met verlost van sijnen seere
Danck lof ende eere gheue Gode den Heere.

A M E N.

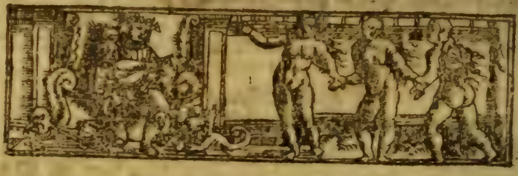

DIt is deerſte Capittel der Narren ſchepen
Daer die verwaende in zijn begrepen fol. 4
Ick en wil na recht noch onrecht vragen
Mach ick t'vet Vercken inden ketel iaghen. fol. 8
Die ghierighe vrecke Sotten bouen al
Vergadert dat hy niet bruyckẽ en ſal
Die milde zijn goet ſonder reden gheeft
Dies hy daer naer in armoeden leeft fol. 10
Gheeft my den ſpieghel ende rooſen crans
Ongherepareert en come ick niet aen den dans. fol. 16
Soo ouder ſoo ſotter is mijn natuere
En leue niet ſonder naghebuere. fol. 18
Hier vintmen verblinde ſotten van ſotten ſinne
Die ſonder wijſheyt haer kinderen minnen. fol. 20
Valſche ouerdraghers/die twiſt berocken
Sijn hier voor quade ſotten vertrocken. fol. 24
Verſmaepende elcx raet na mijn ghenoeghen
Door ſteenen door haghen treck ick die ploeghen. fol. 26
En ben ick niet al ſot/maer na mijn doen
Trecke ick na my der Sotten capproen. fol. 28
Hier ſietmen den ſot van elcken verſmaet
Die zijnen vrient t'onrechte ſlaet. fol. 30
Hier ſietmen ongheloouighe booſe ſotten
Die metter heyligher ſchriftueren ſpotten. fol. 32
Hier vintmen die onvoorſienlijck leeft
Ende rijden wilt eer hy ſadel heeft. fol. 34
Venus Goddinne van ſotter minne
Iaecht menighen menſche wt den ſinne fol. 36
Hier ſietmen als beeſten in ſonden leuen
Segghende Godt ſalt ons al vergheuen fol. 38
Die hoogher wilt timmeren dan hy vermach
Als menich Sot/doet menich gheclach/ fol. 40
Die gulſighe ende dronckaert is wel ſot
Die van zijnen buyck maect zijnen Godt. fol. 42

Soo wie meer denckt om ghelt oft ghoet
Dan om sijnen Godt en is niet vroet. fol 44
Met eenen honde twee hasen iaecht
Soo wie twee heeren sijnen dienst opdraecht. fol 46
Als d'exter schatert soo wroechse haer ionghen
Die Sot die wroeghet met sijnder tonghen. fol 48
Hy doet onrecht ende is onvroet
Die vint ende hout eens anders goet fol 50
Ick wijse den wech ende gae besijden
Ick helpe den crancken cranck tallen tijden. fol 52
Hier sietmen sotten die wijsheyt versmaden
Die hem van niemant en laten beraden. fol 54
Op mijn rijcdom hadde ick mijn betrouwen
Nu sie ickt verbranden dies ben ick in rouwen. fol 56
My dunckt dat ick de werelt draghe
Die alle dinck sorghe ende alle dinck vraghe. fol 58
Die vele ontleent crijcht schade oft schanden
Die vele wech leendt maeckt veel vyanden. fol 60
Menich Sot bidt om zijn ongheual
Als Mijdas hier ons leeren sal. fol 62
Die ydelheyt studeren ende sotheyt leeren
Vercrygen selden veel goets ende eeren. fol 64
Die willen verbeteren die wercken Gods
Sijn boose Narren ende quade Sots. fol 66
Die heeft den voet op der hellen gloet
Ende anderen verwijst en is niet vroet. fol 68
Die hem meer laden dan sy moghen draghen
Sijn sy in schaden wie salse beclaghen. fol 70
Dese Sot stelt wt dat hy nu soude doen
Aenhoorende der Craeyen niet Gods sermoen. fol 72
Gheen armer sot ter werelt en leeft
Dan die een wijf ende gheen en heeft. fol 74
Ick sie door di e vingheren ende moet ghedooghen
Al dat mijn wijf wilt die verblint mijn ooghen. fol 76
Met wijt te loopene is niemant ghelcert
Menich gaet sot wech die Sotter keert. fol 78
D'onuerduldighe sal op den Ezel climmen
Ende sijnen haestighen moet daer timmen fol 80
Die in fortuynen sijn hoochst ghesceten
Sijn naest den valle wilden sijt weten. fol 82

Onuerduldich in cranchheydt ende sieckheyt wesen
Belet veel sotten van schier te ghenesen. fol. 84
Die sonder schalcheyt t'volck bedrieghen
Doet van zyn nette t'gheuoghelte vlieghen. fol. 86
Hy is wel mal ende sot met allen
Soo wie hem laet op anderen vallen. fol. 88
Al hebbe ick meel bouen duysentich ponden
En can ghestoppen quaet sprekende monden. fol. 90
Die quade sotten aftrecken den goeden
Waer sy hem sien verkeeren met vroeden. fol. 92
Als menich sot doet prijs ick onvroet
Des werelts voorspoet bouen d'eeuwighe goet. fol. 94
Die inder kercken d'een dander aenmercken
Oft clappen oft snercken doen sotte wercken. fol. 96
Die wt verwaentheypthept hem steken in sorghen
Hebben nv veel wakens onblijden morghen. fol. 98
Den grooten kerre wech vaer ick ter hellen
Daer ick sal vinden mijn Sotte ghesellen. fol. 100
Hier sietmen sotten onwijsselijck leuen
Die quaet exempel haren kinde gheuen. fol. 102
Die hier in weelden als beesten leuen
Sullen int eynde van vreesen beuen. fol. 104
Die haer secreet ende heymelijcken raet
Haer wijuen ontdecken zijn sot oft quaet. fol. 106
Die oude vrouwen om goets wil trouwen
Met veel rouwen veel ghelts aenschouwen. fol. 108
Die haet oft nijt op yemant draecht
Hem seluen meer dan anderen plaecht. fol. 110
Die sot wil altijts na zijnen sin pijpen
Ende en laet hem van niemant wijsers begrijpen. fol. 112
Arme sotten sijnt die haer leuen
Den sotten Medecijnen ouergheuen. fol. 114
Hooghen staet ghewelt ende eere
Verblinden Heeren ende vorsten seere fol. 116
Die niet en werckt maer hem verlaet
Alleen op Gode als Crabben voortgaet. fol. 118
Eens anders huys blussche ick ende laet d'mijne
Men vindt oock vele sulcke Medecijne

Die anderen helpen ende selue cranck blijuen
Wie salt vertellen wat sotten bedrijuen. fol. 120
Ondanckbaer sotten hen seluen hoonen
Als sy die duecht met quaden loonen. fol. 122
Jck coke mijn spijse soo ickse wil eten
Ende en wil van niemants consten weten. fol. 124
Veel Sotten ende noch meer Sottinnen
Met dansen luttel eeren ghewinnen. fol. 126
Menich Sot veel druck ontfaet
Die sonder noot by nachte gaet. fol. 128
Onschamelijck bidden ende lecherlijc leuen
Doen sotten die om gheen eere gheuen. fol. 130
Hier siedy Sotheyt in eeren verheuen
Wien vele lieden tsijns noch gheuen. fol. 132
Die op die Planeten haer gheloone stellen
Moghen wel coopen een cleet met bellen. fol. 134
Veel Sotten willen die werelt meten
Die haren Godt ende hen vergheten. fol. 136
Men mach die Sotten wel slaen oft villen
Maer niet doen doen/datse niet en willen. fol. 137
Die willen spelen ende gheen spel lyden
Moghen op der sotten waghenen ryden. fol. 138
Die moghende Sot en mach niemant ghevluchten
Maer wie misdoet die mach wel vluchten fol. 140
Die traghe menschen sijn sotte dieren
Want sy min dooghen dan bien oft mieren. fol. 142
Die geerne voor recht gaen ende altijts dingen
Willē trecht verblindende/haer opstel volbringē. fol. 144
Die spreken onreynicheyt ende onbedwonghen
Hebben als die sogen dreck op haer tonghen. fol. 146
Die Muylen thoomen ende coppelen draeyen
Sijn wien die beste prouenen toe waeyen. fol. 148
Beroemen van bloede/van conste/van machte
Behoort der grooter sotten gheslachte. fol. 150
Jck moet belijden en cant ghehelen
Meest al die werelt versot op spelen. fol. 152
Hy is wel sot al en draecht hy geen bellen
Soo wie hem laet vanden Ezel quellen. fol. 154

Den

Die leuen wille na zijns ſelfs hooft
Dickwil miſ doet ende ſottelijck ghelooft. fol. 224
Hier ſietmen den oorſpronck van allen ghecken
Die willen Gods waghen achterwaert trecken. fol. 226
Die ſotten metten ſotten ghepaert
Varen al ſinghende te Sotteghem waert. fol. 230
Men vindt veel ſotten die niet en connen
Maer anderen conſt ende wijſheyt verionnen. fol. 232

Hier eyndet die Tafele deſes Boeckx.

Dit

DIt Boeck gheheeten het Narren Schip / is gheuisiteert ende geapprobeert vanden Eerweerdighen ende geleerden Heer Jan Ghoossens van Gorschot/ licentiaet inder Godtheyt/ eñ Prochiaen van Sint Jacobs kercke Thantwerpen.

Extract der Priuilegie.

DIe Keyſerliicke Maieſteyt, heeft gheoctroyeert eñ geconſenteert, Ian van Ghelen, gheſvvoren Boeckdrucker, dat hy t'voorſchreuen Boeck, ſal moghen Printen eñ vercoopẽ ende diſtribueren, alomme daert hem belieuen ſal. etc. Datum te Brueſsel, den eerſten dach van September.

Anno.M.CCCCC.ende xlviii.

Onderteeckent.M.Philips
de Lens.

THANTVVERPEN.

Ghedruckt/ op de Lombaerde Veste/ inden witten Hasewint/ By my Jan van Ghelen. 1584.

Met gratie ende Priuilegie.

Den goeden Ackerman eten nv twee staten
Het volck van wapenen ende Advocaten. fol. 156
Die sotte boden niet vele en vraghen
Ter goeder tijdt haer last te draghen. fol. 159
Leckaers ende gulsichaers zijn oock seer sot
Want vanden buyck maecken sy haren Godt. fol. 160
Die Ackerman voortijts simpel ende goet
Hantiert nv dobbelheyt/ met ouermoet. fol. 162
Sy sijn voor Gode gherekent voor sotten
Die d'armoede versteken/ eñ d'arme bespotten fol. 164
Soo wie dat ploegen achterwaert siet
En behoort ten eeuwighen leuen niet. fol. 165
Die wt verwaentheyt vergheet die doot
Die vint hem ten laetsten in grooter noot. fol. 167
Als voorspoet lacht den boosen ghecken
Willen sy Godt metten baerde trecken. fol. 168
Die blasphemeren/ vloecken oft versaken
Haren Godt/ sullen in die helle blaecken. fol. 171
Die Sot verwondert als hem Godt plaecht
Maer naer verbeteren/ hy niet en vraecht. fol. 172
Soo wie sijn peert om pijpen gheeft
Dien doet Godt recht als hijs noot heeft. fol. 174
Onwijse clercken/ sotten en quenen
Der clappaers wagenen in die kercke menen fol. 175
Die zijnen kinderen te vele toe gheeft
Dickwijl te loone veel slaghen heeft fol. 176
Hoouerdighe vrouwen behaechlijck gecleyt
Hebben veel sotten ter hellen verleyt. fol. 178
Die woeckenaer is een listich sot
Want vanden geboden maeckt hij sijnen spot. fol. 180
Hy beslaet den Ezel daer die doot op rijdt
Die hem van eens anders doot verblijdt. fol. 182
Die niet en vieren die heylige daghen
Varen op der simmen oft schaminckelen wagen. fol. 184
Die suerlijck oft noode gheeft
Is weert dat hijs geenen danck en heeft. fol. 185
Ick wil hier tsaet der traecheyt saeyen
Dat onnutte sotten gheerne maeyen. fol. 186

Die t'kersten gheloone niet en willen ontfanghen
Hem seluen d'lijf nemen ende verhanghen. fol. 187
Willen Pausen ende Keysers niet anders doen
Soo staen sy oock na der sotten Capproen fol. 189
Die pluymstrijckers vinden hem onder die voet
Als t'paert haer valsch opstel beuroet. fol. 190
Soo wie hem laet in die ooren blasen
Moghen hem wel schicken met den dwasen. fol. 192
Die Alkemisten bouen ander rasen
Die al haer goet int asschen blasen. fol. 194
Die op den stoel der waerheyt liecht
Oft die versl wycht hem seluen bedriecht. fol. 198
Men machse wel diep int sotte schip setten
Soo wie eens anders deucht beletten. fol. 202
Die sotte Maechden zijn die vijf sinnen
Die om haer weelde die Helle ghewinnen. fol. 201
Die wijse vercryghen ter rechter hant croone
Die sotten cryghen langhen ooren ten loone fol. 204
Al merckt die sot dat hy misuaert
Hy en keert nochtans niet achterwaert. fol. 205
Die werpt een been tusschen twee honden
Doet vechten die in vreden stonden. fol. 206
Oneerbaer sprcken ende gulsich eten
Vintmen daer sotten zijn ghesceten. fol. 208
Soo wie die werelt wel besiet
Vint niet dan sotheyt en verdriet. fol. 210
O mensche leert wijsheyt ende deucht
Want ghy niet beters hier vinden en meucht. fol. 212
Men mach den goeden inden sack steken
Maer Godt en sal hem niet ghebreken. fol. 214
Die climpt onwijsselijck valt dickwijl swaerlijck
Als elck mach mercken openbaerlijck fol. 216
Weelde ende ghenuechte. Arbeydt ende deucht. fol. 218
Wacht v ghy ionghe vander werelt vreucht
Die langhe berout ende weynich verheucht. fol. 220
Gheen beter goet vintmen t'allen tijden
Dan hem met Godt in deucht verblijden. fol. 222

07055

J584c
B821n